LATVIA
Latvian Newspaper
Published under EUCOM Civil Affairs Division Authorisation Number UNDP 196. Publisher and Editor: Valdemārs Lambergs, DP Camp Erlangen, Oberst Drausnick-Str. 1. Printer: Ulmer & Ungeheuer. Ludwigsburg. Körnerstr. 16. Published twice weekly. Circulation: 14.000

LATVIJA

LATVIAN NEWSPAPER

Nr. 79 (303)
Trešdien, 1949. g. 3. augustā
Iznāk trešdienās un sestdienās. Izdevējs: Latviešu Centrālā Komiteja. Galvenais redaktors: V. Lambergs; galv. red. vietnieki: M. Čulītis un A. Klāvsons. Redaktori: A. Bolšteins, Fr. Igals, J. Jēkabsons, F. Krusa, B. Kiselis, H. Mindenbergs, A. Ozols, E. Raisters, L. Švarcs. Redakcijas adrese: Esslingen/N., Uhlandstr. 8. tel. 17339.

EIROPAS VALSTĪM JĀPIERĀDA, KA TĀS GATAVAS SADARBĪBAI

Angļu un amerikāņu uzskatu dažādības viskardinalākā jautājumā

Londonā (BBC). — Ģen. Bredlijs un viņa pavadoņi svētdien Frankfurtē sastapās ar amerikāņu okupācijas spēku vienību augstākiem virsniekiem. Pirmdien viņiem turpat bija sarunas ar Itālijas un Luksemburgas militāro vadību, bet otrdien 3 ASV štābu priekšnieki izlidoja uz Londonu.

Amerikāņu štābu priekšnieku vizīte Eiropā ir šīs nedēļas sākumā galvenais politiskais temats lielajā presē. Komentātori vienis prātis, ka amerikāņu ģenerāļu negaidītais ceļojums saistās ar kongresā skaidri izpausto atturību Trūmena prasītās summas atvēlēšanai Eiropas apbruņošanai. ASV oficiālās iestādes neslēpj, ka štābu priekšnieki ieradušies Eiropā, lai steidzamības kārtībā noskaidrotu jautājumu par Rietumeiropas bruņoto spēku vadības un darbības faktisku saskaņošanu eventuāla kaŗa gadījumā.

„Ja mūsu štābu priekšnieki desmit dienu laikā neierodas mājās ar skaidru ziņojumu, ka šāda saskaņošana iespējama," raksta angļu liberāļu Observer Vašingtonas korespondents, „tad maz ticams, ka kongress prezidenta Trūmena pieprasīto summu atvēl. Prezidenta ierosinājums vienīgi tad iegūs kongresā vajadzīgo vairākumu, ja ģenerāļu sarunas Frankfurtē, Parīzē, Londonā, Vīnē un Berlīnē rādīs, ka Eiropas valstis ne tikai vārdos, bet arī darbos gatavas sadarbībai."

Ir zināms, ka Bredlijs atvedis līdz gatavu plānu, kam pievienoties aicināti Rietumeiropas bruņoto spēku vadītāji un valdības. Rakstot par šiem tuvāk nezināmiem armiju reorganizāciju plāniem, Londonas Sunday Express aizrāda uz domstarpībām, kas starp amerikāņiem un angļiem pastāv pašā kardinālajā jautājumā par mieru vai kaŗu. Sunday Express raksta: „Bredlija plāns mums pierāda, ka Sav. valstis tagad uzskata kaŗu ar PSRS par nenovēršamu. Anglija turpretim tā nedomā. Kaut gan mūsu attieksmes ar PSRS nav tādas, kādām tām vajadzētu būt, mēs tomēr ceram, ka laiks, pacietība un godīga cenšanās palīdzēs atrisināt daudzas problēmas. Amerika turpretim uzskata kaŗu ar Padomju savienību par neizbēgamu un sākusi pilnīgi atklāti izklāstīt plānus, kā izcīnīt kaŗu."

Apcerot tās pašas Rietumeiropas aizsardzības problēmas, pazīstamais komentātors Scrutators spriež nedēļas laikrakstā Sunday Times šādi: „Vispirms jāapmierina franču prasības. Mūsu sabiedrotie franči no pašu pieredzes zina vislabāk, ko nozīmē pareizi noorganizēta zemes aizsardzība. Tā jānoorganizē tā, ka uzvaru gūst jau pirmajā kaujā, jo būtu galīgi nepareizi Franciju sākumā upurēt, lai to tad vēlāk atkal atbrīvotu." Scrutators tādēļ nožēlo kongresa opoziciju Trūmena ierosinājumam. Vēl pirms 6 mēnešiem kongress nebūtu cēlis nekādus iebildumus, bet tagad amerikāņu sabiedrībā un politiķos izmanāma zināma vilšanās par citām pēdējā laika politiskām un financiālām akcijām. Stipru iespaidu atstājusi amerikāņu neveiksme Ķīnā un daudzi vēl arī nav apmierināti ar Maršala plāna līdzšinējiem panākumiem.

BBC politiskais redaktors arī nožēlo ASV kongresa noraidīgo izturēšanos Eiropas apbruņošanas lietā. „Visa Eiropa pārliecināta, ka Amerikas militārā palīdzība ir tiešs papildinājums Atlantijas paktam. Tā domā arī Trūmens, bet diemžēl, ne visi amerikāņi. Šīs ir pirmās domstarpības, kas radušās abu lielo amerikāņu partiju sadarbībā, un ļoti nožēlojami, ka arī senātors Vandenbergs nostājies pret Eiropas atbalstīšanu. Pilnīgi saprotama kongresa vēlēšanās taupīt naudu, un 1½ miljardu dolaru ir ļoti daudz, bet jāpadomā arī, ap ko lieta šoreiz grozās. Pareiza tādēļ bija ministra Ečesona atbilde palīdzības plāna pretiniekiem, ka Eiropai jādod drošības sajūta, kas bez ieročiem nav iespējams, un ka jaunā militārās palīdzības programma politiskā plāksnē būs tas pats, kas saimnieciskā laukā jau ir Maršala plāns.

Amerikāņu štābu augstāko virsnieku vizīte Eiropā tomēr rāda, ka pati ASV valdība uz šo lietu skatās nopietni. Tāpat pieredze Berlīnes gaisa tilta akcijā devusi pārliecību, ka Eiropa ar Ameriku vajadzības gadījumā var visai sekmīgi sadarboties. Un tām jāsadarbojas arī tagad, kad uz spēles likts visas pasaules miers."

OPTIMISTISKS NOVĒRTĒJUMS

Berlīne (SS). — Amerikāņu militārās valdības oficiālajā raidījumā pag. sestdien paziņots, ka ir cerības visu trīs rietumjoslu DP izvietot vēl līdz š. g. beigām. Hesenē jau šo rudeni vairs nebūšot nevienas pārvietoto personu nometnes. „IRO izveidojusies par lielāko transporta organizāciju pasaulē," teica runātājs. „36 lieli kuģi tagad šķērso pasaules jūras un vismaz 30 vilcieni ik mēnesi nogādā DP no nometnēm līdz Eiropas ostām. Sekmīgi ievadīto DP izvietošanas darbu pēdējo gadu zināmā mērā kavējis jaunu bēgļu pieplūdums no dažām valstīm, kur brutāli rīkojas t. s. tautas demokratiju valdības. Atlikušo DP vairākums sastādās no baltiešiem, ukraiņiem un poļiem. Žīdu skaits to vidū sastāda 21 procentu."

Pēdējā nedēļā repatriēti arī 117 Polijas pilsoņi, kuŗu pārvešanai uz dzimteni Varšavas valdība bija atsūtījusi uz Frankfurti īpašu vilcienu. Aizbraucēju vairākums bija tādu, kas līdz šim dzīvojuši ārpus nometnēm.

Jaunu DP likumu laikam tomēr nepieņems

Vašingtona (SS). — AP aģentūra 29. jūlijā ziņoja, ka senātors Mekkorens (P. McCarron) „aizsitis durvis jebkādai jaunai akcijai lielāka DP skaita uzņemšanai Sav. valstīs". Mekkorens, senāta juridiskās komisijas priekšsēdis, izteicies reportieŗiem, ka senāts varot pieņemt tikai tādus likumus, kas negrauj valsts saimniecību ar jaunu imigrantu ielaišanu. Un vispār jauns likums neesot vajadzīgs pirms nāk. gada maija, kad ASV būs iebraukuši līdzšinējā likuma kārtībā ielaižamie 205.000 ieceļotāji. Katram jaunam likumdošanas aktam esot jārēķinās ar pašreizējo bezdarbu un dzīvokļu trūkumu Sav. valstīs.

Ģen. O. Bredlijs iepazīstina kongresa locekļus ar ASV militāriem plāniem

„Apbruņošanās programmas nepieciešamību pasvītro jauna kara rēgs"

Vašingtonā (R). — Piektdien pēcpusdienā amerikāņu tautas vietnieku nama ārlietu komisija noklausījās ASV augstāko kaŗa lietu vadītāju paskaidrojumus par Trūmena valdības izstrādāto militāro programmu, kas paredz brīvo nāciju apbruņošanu amerikāņu ieročiem. Šie militārie vadītāji, līdzīgi Ečesonam iepriekšējā dienā, tēloja starptautisko stāvokli drūmās krāsās. Viņu paskaidrojumu ietekmēti, daudzi kongresa locekļi, kas bija nostājušies opozicijā Trūmena programmai, savu viedokli tagad grozījuši.

Iekāms izlidot uz Eiropu, komisijas sēdē ieradās triju ieroču šķiru virspavēlnieki ar ģen. O. Bredliju priekšgalā. Pirmais paskaidrojumus sniedza aizsardzības ministrs Džonsons. Pēc viņa pārliecības, jāsaliek kopā visi Atlantijas valstu bruņotie spēki un jārada viena kopēja virspavēlniecība. Rietumeiropas apbruņošanas programma būtu izšķirīgs faktors ASV drošībai pat tādā gadījumā, ja Atlantijas pakts nemaz nebūtu noslēgts. „Abas šīs programmas lieliski sader kopā, un abas tās izriet no vieniem un tiem pašiem draudīgiem apstākļiem," teica Džonsons. „Aukstā kaŗa taktika var viegli grozīties. Tagad pienācis brīdis, kad ASV prezidentam jādod lielākas pilnvaras, lai mēs varētu sekmīgāk mobilizēt Amerikas resursus pasaules miera nosargāšanai. Moderno kaŗu iespējams sākt un attīstīt līdz šim neapjaušamā straujumā. Tāpēc ir nepieciešams lielāks elastīgums v i s u vajadzīgo līdzekļu pielietošanā. Vākums, kas radies Rietumeiropā pēc otrā pasaules kaŗa, ir vilinājums iespējamam ienaidniekam sākt uzbrukumu, — tam ienaidniekam, kas kāro sagrābt savā varā Rietumeiropas augošās produkcijas potenciālu."

Džonsons reizē ar to uzsvēra: „Gribu deklarēt absolūti skaidri, ka militārās apbruņošanas programma neparedz sūtīt amerikāņu kaŗaspēku uz Rietumeiropu. Pēdējai mēs sniegsim tikai technisku palīdzību, nosūtot tikai ierobežotu skaitu amerikāņu instruktoru un techniķu."

Pēc tam paskaidrojumus deva ģenerālštāba priekšnieks ģen. Omars Bredlijs, runādams arī klātesošo aviācijas un kaŗaflotes komandieŗu vārdā un izklāstīdams vispārējos vilcienos plānu par Atlantijas telpas aizsardzību. Kollektīvās stratēģijas plāns prezumējot šādus piecus faktorus: 1) ienaidnieka uzbrukuma gadījumā ASV uzņemsies stratēģisko bombardēšanu uz tālajām distancēm. Bredlijs pie tam uzsvēra: „Mūsu galvenais uzdevums kopējās stratēģijas ietvaros būs — gatavība laist darbā (deliver) atombumbu." 2) Amerikāņu kaŗa kuģu eskadras un rietumunijas jūŗas spēki izdarīs kopējas operācijas, ieskaitot arī operācijas jūŗas ceļu brīvības uzturēšanai. Turpretim katra valsts atsevišķi rūpēsies par savu pašu ostu un savas piekrastes aizsardzību. 3) Eiropa sagādās sauszemes armiju galveno masu, ko vēlāk pastiprinās ārpus Eiropas pakāpeniski mobilizējamie spēki. 4) Lielbritānijai, Francijai un citām paredzamā kaujas rajonā esošām valstīm piekritīs uzdevums izdarīt gaisa uzbrukumus uz tuvām distancēm. 5) Ikvienai valstij būs jāpilda tādi uzdevumi, kas atbildīs tās spējām un tās ģeografiskam stāvoklim.

Bredlijs piebilda: „Tik daudz par mūsu stratēģiskiem plāniem. Vēl vairāk tos atsegt nebūtu lietderīgi. Mums stāv priekšā ilgs saspīlējums un, stājoties tam pretim, mēs nedrīkstam būt svārstīgi un nenoteikti. Apbruņošanas programmas nepieciešamību pasvītro jauna kaŗa rēgs. Pēdējos divi gados ASV ārējā poli-

(Turpinājums 8. lpp.).

Trūmens par Grieķiju un Turciju

Vašingtona (A). — Prezidents Trūmens pirmdien kongresā nolasīja ziņojumu par stāvokli Grieķijā un Turcijā. ASV prezidents pauda pārliecību, ka ar amerikāņu palīdzību Grieķijas valdība ierobežojusi komūnistisko partizānu darbību un ka ir izredzes nākamajos mēnešos pilsoņu kaŗu pilnīgi izbeigt. Trūmens uzsvēra, ka grieķu armija un bruņoto spēku vadība uzlabojusies. ASV ieroči un instruktori esot vienojuši „cīņas sparu" un neatlaidību." Neraugoties uz šiem panākumiem, tomēr jārēķinoties ar turpmākiem partizānu uzbrukumiem, jo tie joprojām saņemot palīdzību no Bulgārijas un Albānijas.

Prezidenta ziņojumā minēti arī precīzi skaitļi. Š. g. marta beigās partizānu kopskaits bijis 19 830, kamēr gadu iepriekš 26.000. Kopš pilsoņu kaŗa sākuma 1946. g. jūnijā nemiernieki zaudējuši 70.028 kritušos, ievainotos, pārbēdzējus un gūstekņus. Tā kā caurmērā partizānu spēki visu laiku bijuši ap 20.000 vīru, tas nozīmē, ka triju gadu laikā viss komūnistiskās armijas sastāvs 3 un pus reizes atjaunots. Bez palīdzības no ārzemēm tas nebūtu bijis iespējams.

Par Turciju runādams, Trūmens izteica cerību, ka ar ASV ieročiem turku armija sasniegusi augstu līmeni un ka „atliek maz ko vēlēties tās kaujas spēju celšanā."

Nodibināts fonds Vācijā palikušo aprūpei

LCK priekšsēdis H. Klarks Francijā skaidros emigrācijas iespējas

LĒMUMI UN ATZINUMI LCP SESIJĀ

Atzinums sūtīt mūsu centrālo iestāžu pārstāvjus uz galvenajām emigrācijas zemēm, bloķēta fonda radīšana Vācijā palikušo tautiešu aprūpei pēc IRO darbības izbeigšanās, ierosinājums aicināt LNP prezidiju gādāt par darbības pārkārtošanu un nodoms līdz rudenim izstrādāt noteikumus neklātienes mācībām bērniem visos kontinentos— tie bija četri svarīgākie lēmumi LCP 15. sesijā 28. un 29. jūl. Imbshauzenā. Darba kārtībā paredzēto jautājumu par LCK turpmākās darbības plānu un eventuālu pilnvaru paplašināšanu atstāja neizšķirtu līdz nākošai sesijai, kas, cik paredzams, sanāks turpat Luterāņu pasaules federācijas britu joslas studiju centrā novembra sākumā.

Izceļošanas iespēju kārtošanai LCK priekšsēdis Klarks jau tuvākajā nākotnē izbrauks uz Franciju. Arī uz pārējām emigrācijas valstīm sūtīs pārstāvjus, kaut arī tiem būtu jāizceļo parastajā darba spēka vervēšanas gaitā. Valsts un sabiedriskās mantas bēdzinātājus turpmāk reģistrēs īpašos sarakstos, un iespējams, ka neviens no šiem tautas kopības interešu grāvējiem nevarēs izceļot. Pēc V. Januma ierosinājuma LCK juridiskā nozare šai vajadzībai izstrādās noteikumus un jau sāks neapzinīgo latviešu reģistrēšanu. Aizstāvot visas trimdas saimes intereses, LCK turpmāk stingrāk vērsīsies arī pret nodevu nemaksātājiem. Sesija izteica vienprātīgu atzinību un pateicību pašaizliedzīgajai latviešu skolotāju saimei.

Sesijas abas apspriežu dienas šoreiz pagāja citādā noskaņā nekā allaž. Rīta agrumā LCP locekļi pulcējās Imbshauzenas studiju centra baznīciņā uz lūgšanu un bībeles stundu. Arī pēc vakariņām notika svētbrīži, un pašu LCP locekļu — mācīt. J. Turka, A. Abakuka un V. Voitkusa, bet it sevišķi mājas tēva prof. E. Šmita dedzīgi paustie dievvārdi radīja noskaņu, kas saskaņotu darbu ievērojami sekmēja. Ar interesi LCP locekļi noklausījās prof. T. Celma referātu par reliģiju un zinātni un prof. E. Šmita baznīciņas mijkrēslī atskaņotos Bēthovena, Brāmsa un Lista skaņdarbus klavierēm.

Dienu pirms sesijas sanākšanas Imbshauzenā notika LCK paplašināta sēde un Daugavas Vanagu centrālās valdes apspriede. Sesijai savukārt sekoja LNP prezidija sēde, tā ka prof. E. Šmita un pārējo centra darbinieku viesmīlību mūsu trimdas dzīves vadītāji baudīja turpat nedēļu. Jo sirsnīga tādēļ bija pateicība šķiroties.

Rožaino cerību vietā stājusies nepielūdzama īstenība

Ievadot ziņojumu emigrācijas jautājumā, V. Lambergs konstatēja jaunu attīstību aizbraukušo tautiešu spriedumos par dzīves un darba apstākļiem. No visām emigrācijas zemēm sāk pienākt vēstules, kas liecina, ka pirmo rožaino cerību vietā stājusies nepielūdzamā skarbā dzīves īstenība. Visur mūs gaida smaga eksistences cīņa. Sākuma princips — tikai labu dzīvi— neattaisnojas. Mēs neesam bēgļi, bet cīnītāji, un ja latvieši, atstājot Vāciju, vadītos no šīs domas, tad neprasītu — kur es labāk nopelnīšu, bet gan — kur vislabāk savus spēkus varēšu likt lietā par Latvijas atgūšanu.

Praktiskās izceļošanas iespējas pēdējos mēnešos nav mainījušās. Saņemti norādījumi, ka Francijas darba un iedzīvotāju ministrija pašreiz izstrādā jaunus imigrācijas noteikumus, paredzot ievērojamus atvieglojumus DP un it sevišķi baltiešiem. LCK nav varējusi izpildīt iepriekšējās sesijas lēmumu — stāties tiešā kontaktā ar attiecīgajām ministrijām Francijā, lai sekmētu latviešu uzņemšanu, jo starpposmā sūtnis J. Feldmanis kārtojis aktuālāko skrīningu jautājumu un vēlāk aizbraucis uz Vašingtonu. Pārrunās izskanēja dibināti pārmetumi, ka LCK emigrācijas iespēju paplašināšanā pēdējos gados par maz pievērsusies Francijai. Lai mēģinātu nokavēto atgūt, vistuvākajā laikā uz Franciju dosies priekšsēdis H. Klarks.

Jaunas iespējas solās pavērties Norvēģijā. LCK tiešos iesniegumos un ar ģenerālkonsula Vanaga aktīvitāti cenšas panākt lielāku izceļotāju skaitu, sevišķi rūpējoties, lai Norvēģijā izvietotu gados vecākos, kā arī grupu mūsu zinātnieku un kultūras darbinieku. Pēc pirmajiem optimistiskajiem vērtējumiem no Austrālijas tagad saņem ziņas, kas izceļotāju straumei daļēji liek apsīkt. Vēstulēs ziņots, ka tautieši, kas pēc 2 līguma gadiem prasījuši atļauju tālākai izceļošanai, to nav saņēmuši. LCK pieprasījusi paskaidrojumus.

Emigrācija uz ASV, V. Lamberga konstatējumā, ievirzās raitākā gaitā. „Tautieši ar nepacietību jautā, ko LCK dara, lai galvojumi pienāktu vairāk un ātrāk," atzina V. Lambergs un paskaidroja, ka uz daudzām pieteiktajām akcijām saņemtie lūgumi nekavējoties nosūtīti tālāk attiecīgajām organizācijām ASV un tagad atliek tikai gaidīt. „Ir tomēr jautājums," turpināja referents, „vai izceļošanas kvoti pirmie neaizpildīs tie, kas ātrāk aizsūtījuši lūgumus un kuŗu nacionālās organizācijas ASV strādā aktīvāk. Varu tomēr teikt, ka visas ar LCK starpniecību ievadītās akcijas zināmu skaitu galvojumu dos, un daudzi latvieši uz ASV vēl aizbrauks."

Par emigrācijas norisi britu joslā referēja A. Trapāns, vēlreiz uzsveŗot, ka visas valstis meklē tikai cietās darba rokas tajās nozarēs, kur pašu iedzīvotāji strādā nelabprāt. „Maldīgs būtu optimisms," uzsvēra A. Trapāns, „ka līdz IRO darbības izbeigšanai izceļošanas iespējas uz dažādām zemēm būs neierobežotas. Norvēģijas akcija ir sīka, Francijas misija pašreiz atturīga, uz ASV tiek tikai nedaudzi, un britu joslā praktiski var runāt vienīgi par emigrāciju uz Austrāliju. Grūtības ir sardžu vīriem; komisijas pie viņiem nevar ierasties, un britu armija pat pieņēmusi zināmu „izlaišanas kvoti" sardžu un transporta vienībām". No britu joslas 23.525 latviešiem jūnijā uz Austrāliju izceļojuši 705, Kanādu 39, Angliju 15 agrāko izceļotāju piederīgo, bet uz ASV 155.

Jākaldina idejiskas bruņas

Kā vienmēr sesijās, arī šoreiz emigrācijas jautājums radīja plašākas pārrunas. Prof. P. Starca skatījumā mēs jau esam tikuši pāri jautājumam — kur izceļot, un, tā kā pieredze rāda, ka izceļošanas aktīvizēšanā daudz nevaram palīdzēt, mūsu centrālo iestāžu steidzams uzdevums tagad būtu gādība, lai visos vējos izklīdušos tautiešus saglabātu Latvijai. Ar asimilācijas draudiem var cīnīties. Neasimilējas tie, kas tic savas tautas misijai un nākotnei. „Mēs gan LCP sesijās daudzkārt esam runājuši, ka trimdā visi esam cīnītāji," ar uzsvaru deklarēja prof. P. Starcs, „bet neesam tautiešiem skaidri un saprotami darījuši zināmu, kā cīnīties un kā savu misiju veikt. LNP un LCP pienākums ir, latviešiem tālākās gaitās braucot, līdzi dot ideoloģiskās bruņas."

Prof. P. Starcs tomēr arī šoreiz šo ideoloģisko bruņu kaldināšanai nekādu konkrētu plānu nesniedza, apmierinoties ar sava vērtīgā ierosinājuma deklarāciju. P. Greizis atzina, ka aizbraukušo neapmierinātība ar svešo vidi, darbu un dzīvi vērtējama pozitīvi. Kas labi nejūtas, tik ātri neasimilēsies.

(Turpinājums 2. lpp.)

LĒMUMI UN ATZINUMI LCP SESIJĀ (Turpinājums no 1. lpp.)

Neizvietojamo latviešu skaitu vērtē uz 10.000 – 25.000

Episki vēstījumi ar pačalošanu...

Asu kritiku emigrācijas jautājumā deva R. Kukainis: „Šādus ziņojumus esmu jau dzirdējis divus gadus un raksturoju tos kā episkus vēstījumus ar sekojošu pačalošanu. Mēs esam nonākuši strupceļā LCP un LCK absolūtās nekonsekvences dēļ. Nebraukt uz Dienvidameriku; var ieteikt Argentīnu; palikt Eiropā; pēc iespējas palikt Eiropā, utt., — kungi, mums vajaga skaidru līniju un tad aktīvitāti. LCP nav devusi vadlīnijas, bet šajos mainīgajos lēmumos sekojusi acumirkļa noskaņojumam." Lai raksturotu, ka nav veikts viss iespējamais, R. Kukainis minēja skaitļus: noteiktā laika posmā no Oldenburgas izceļojuši 650 lietuviešu, 300 igauņu un tikai 60 latviešu.

Referents V. Lambergs pateicās par kritiku un norādīja, ka viņš bieži domājis par to, ko teiks tautieši tad, ja akcijas, kas ievadītas, pamatojoties uz ASV organizāciju un mūsu labvēļu solījumiem, nedos cerētos rezultātus. Tautieši tad nevainos solījumu devējus, bet LCK, kas cenšas strādāt visciešākā sadarbībā ar galvojumu gādātājiem. Arī J. Niedra atbildē uzsvēra, ka LCK nav stāvokļa noteicēja un tādēļ nevar pieņemtos lēmumus tūdaļ iedzīvināt. R. Kukainis atkārtoti norādīja, ka ar mērķtiecīgu aktīvitāti tomēr var daudz panākt, kā to jau pierādījusi skrīningu izkārtošana. „Daudziem no mums," ierosināja R. Kukainis," „kas šeit tik ilgi par emigrāciju runā, sen jau vajadzēja būt projām un strādāt tur." Tā rīkojušās citas DP tautības. Viņu pārstāvji izceļojuši par strādniekiem dažādos darbos, lai svešajā zemē visu brīvo laiku veltītu palīdzībai tautiešiem Vācijā.

Šī ierosinājuma secībā LCP nolēma uzdot LCK rūpēties par pārstāvju nosūtīšanu uz emigrācijas zemēm. Pēc P. Greiža ierosinājuma nolēma gādāt arī par to tautiešu izceļošanu, kam nav DP statusa. Pārrunās H. Klarks konstatēja, ka visumā gan trūcīgā dzīve nometnēs tomēr radījusi zināmu izlutinātību un aizceļojušie diezgan bieži parāda mazdūšību, kaut arī, salīdzinot ar muskuļu darbu Latvijā, šī darba apstākļi nevienā zemē nav sliktāki. A. Dravnieks lūdza īpašu rūpi par gados vecajiem kultūras un sabiedriskajiem darbiniekiem, kas joprojām ir garā moši un spēj kalpot mūsu nacionālajiem mērķiem.

Konkrētus norādījumus galvojumu sagādes veicināšanai deva LNP prezidija loceklis prāv. J. Ķullītis. Visiem, kas brauc uz ASV, jāņem līdzi ģīmetnes un vajadzīgās ziņas par draugiem un paziņām. Amerikāņi negribot „pirkt kaķi maisā", un, ja darba vietas apkārtējiem farmeriem ar turienes mācītāju starpniecību nodod ieceļošanas kandidātu sarakstus ar uzņēmumiem, vislabāk mazām ģimenes idillēm, tad sirdis allaž kļūstot atsaucīgākas. Jāraksta arī tiem, kas jau aizbraukuši. Prāv. J. Ķullīša vērtējumā uz ASV vēl izceļos krietns skaits latviešu, bet visi gribētāji tomēr neaizbrauks.

Spriež par vēlamiem pārkārtojumiem LNP uzbūvē

Ziņojumu par LNP darbību sniedza LCK labklājības nozares vadītājs ģen. J. Lavenieks. Labā omā, kā allaž, viņš rāmi un nosvērti lasīja jau zināmo — par LNP delegātu kopsapulci, par prezidija sanāksmēm, un tad pēkšņi nāca atzinums: LNP prezidijā nevalda vienprātība. Mazā uzskaitē J. Lavenieks konstatēja gadījumus, kuros saskaņa varējusi būt lielāka. Šis paziņojums radīja spraigas pārrunas. Tās pierādīja, ka mūsu pārstāvjiem LNP darbs un panākumi stāv tuvu sirdij. Arī uzskatu dažādība nav peļama, jāprot tikai beigās atrast kopēju valodu.

Plkv. V. Janums, kas, būdams īsts karavīrs, apspriedēs parasti nemēdz glāstīt pretiniekus diplomātu valodā, šoreiz bija uzņēmies „zibens novadītāja" lomu. Rezumējot dzirdēto, var konstatēt, ka visi LCP locekļi vienprātīgi atzīst LNP nepieciešamību, nešaubīgi tic arī panākumiem, bet līdzšinējā darba pieredze mudina domāt, ka daži pārkārtojumi darba ražīgumu varētu kāpināt. LNP tapšana bija visas trimdas saimes sens lolojums, tādēļ atreferējumā sniedzam pārrunu secībā raksturīgākās mūsu vēlēto pārstāvju domas:

V. Janums: Ar smagām cīņām un asām opozicijām trimdas saimes apvienošanas darbā esam tikuši ļoti tālu. Iecietības un kompromisu ceļš jāiet arī turpmāk. Prezidijs pēc manas uztveres strādā ražēnu darbu.

A. Šteinhards: Kādēļ LNP prezidija loceklis J. Lavenieks ir pretējās domās?

V. Skaistlauks: Nav nekas neparasts, ka vienas iestādes, pat viena prezidija locekļi ir dažādos ieskatos par šīs iestādes darbu. Var taču secināt, ka nākotnē darbība veidosies tā, kā to grib vairākums.

V. Lambergs: LNP iemeties ķirmis, kas neļauj darbībai izvērsties tā, kā vajadzētu. Valda divi uzskati. Viena grupa domā, ka LNP ir augstākais trimdas iestādījums, otra — ka tikai trimdas organizāciju apvienība. Tur saskatu vājuma punktu. LNP prezidijs nav sevi vēl īsti atradis. Tā sastāvs skaitliski jāsamazina. Jāizstrādā jauni LNP uzbūves noteikumi, ievērojot arī ārpus Vācijas esošo tautiešu domas. Tad LNP kļūs par īstu nacionālās cīņas augstāko vadītāju.

Prof. P. Starcs: LNP un LCP darbā valda liels parallēlisms. Saimnieciski tas nav lietderīgi, un drīz mums nebūs arī pa spēkam.

J. Goldmanis: LNP darbā pieaicināmas visas mūsu organizācijas trimdā.

A. Dravnieks: Mums trūkst mīlestības un savstarpējas iecietības. Ambiciju pamatā ir nespēja aizmirst seno dienu direktoru krēslus un ministru protfeļus.

J. Niedra: Ja LNP paliek tikai bēgļu organizācija Vācijā, tad tās dibināšanai veltītās pūles nav attaisnojušās. Jaužamo sastingumu var salauzt tikai pārkārtojumi.

J. Celms: LCP ir atbildīga par šīs mūsu vienīgās politiskās cīņas organizācijas tālāko veidošanos. Tikai tie, kas nes materiālus upurus, tiesīgi piedalīties arī lemšanā.

T. Erdmane-Endziņa: Māte, kas mīl savu bērnu, to audzina ar mīlestību, labiem padomiem un piemēriem. Es redzu tikai pēršanu.

J. Goldmanis: Dažreiz vajaga arī iepērt, bet nesitīsim ar rungu. Nebūsim pesimisti, atminēsimies Latvijas tapšanas dienas un mācīsimies no toreizējās sirdsdedzes un saticības.

Pārrunu rezultātā J. Celms ierosināja ievēlēt trīs vīru komisiju, kas, vadoties no sabiedriskās domas Vācijā un tālākās emigrācijas zemēs, izstrādātu priekšlikumus, ko tad nodotu apspriešanai nākošajā LNP delegātu kopsapulcē. Otrā sanāksmes dienā V. Janums paziņoja, ka, pēc Daugavas Vanagu atzinuma, šis jautājums LCP sesijā nav izšķirams, bet jālūdz, lai pārkārtojumus ierosina pats LNP prezidijs. Par tūlītēju trīs vīru komisijas ievēlēšanu nobalsoja 6 LCP locekļi, bet V. Januma propozicijai pievienojās 12.

Līdzšinējais pašpalīdzības fonda priekšsēdis J. Miezis izceļojis uz Austrāliju. Viņa vietnieku J. Vilciņu par sabiedriskās mantas piesavināšanos LCP atcēla no amata. Par fonda priekšsēdi ievēlēja prāvestu J. Ozolu un vietnieku mācītāju A. Abakuku. Ja prāvests J. Ozols izceļo, A. Abakuks stājas viņa vietā un māc. V. Voitkus savukārt aizstāj A. Abakuku. Par LCK izglītības nozares vadītāju apstiprināja jau agrāk LCK izraudzīto A. Dravnieku. Par nozares vadītāja vietnieku ievēlēja J. Dobuli. Tā kā A. Dravnieks gatavojas izceļot, jau tagad par viņa aizstājēju ievēlēja P. Bukānu. Ievērojot angļu militārās valdības norādījumu ievēlēt BCP apgabalu pārstāvjiem vietniekus, 9. apgabalā par R. Kukaiņa eventuālajiem vietniekiem izraudzīja A. Nīkuru un A. Liepkalnu un 1. apgabalā par St. Jaudzema aizstājējiem T. Silkalnu un A. Vanagu. Par BCP latviešu pārstāvju V. Januma un A. Trapāna atvietotājiem ievēlēja R. Kukaini un A. Līdumu.

Izstrādās noteikumus neklātienes mācībām visos kontinentos

Latviskā gara saglabāšana ir mūsu nākotnes kardinālākā problēma. Un tomēr jau vairākās LCP sesijās jautājumi par izglītības un kultūras darba turpmāko plānu aizvien apskatīti darba kārtības beigu posmā, kad, garo pārrunu nogurdināti, LCP locekļi vairāk nodziļinājās vilcienu sarakstu pētīšanā nekā referentu vārdos. Tā tas bija arī šoreiz. Pēc A. Dravnieka sniegtā LCK nodomu skicējuma sesija bija nonākusi kārtējā „laika trūkumā", un velti izskanēja referenta vārdi: „Es ceru, jums būs vērtīgi ierosinājumi, kas palīdzēs sekmīgāk atrisināt jau sen nokavēto..."

Runājot par skolu stāvokli Vācijā, A. Dravnieks varēja ziņot, ka LCK izglītības nozare techniskās grūtības nokārtos. Britu joslā skolu darbība ir vieglāka, jo angļu valdība DP izglītības jautājumā izdevusi sīkas instrukcijas. ASV joslā jautājums nav tik centrālizēti atrisināts. Mācību grāmatas sagādātas. Lasāmā grāmata Ceļa maize līdzekļu trūkuma dēļ palikusi pusceļā. Aizsākta arī Latvijas vēstures izdošana. Abas šīs grāmatas vairāk kā nepieciešamas, un A. Dravnieks lūdza LCK apgādu pasākto nobeigt.

Runājot par izglītības jautājuma izkārtošanu nākotnē, A. Dravnieks īsumā iepazīstināja ar Zviedrijas tautiešu ierosinājumu — sastādīt neklātienes mācību plānu latviešu valodā un Latvijas ģeografijā un vēsturē. Priekšdarbi jau sākti, un rudenī varēs runāt par lekciju pavairošanu. Ja izdotos darba kārtībā saglabāt Pinebergas universitātes moderno rotoprintu, lekcijas varētu pavairot samērā lēti.

No Vācijas izklīstot, latviskā gara saglabāšana jānodod baznīcas paspārnē. Šķiet, arī latviešu valodu, vēsturi un ģeografiju bērniem varēs mācīt vienīgi svētdienas skolās un projektētā neklātienes kursā. A. Dravnieks izteica pamatotu cerību, ka mūsu skolotāju saime, kas visus trimdas gadus, ar īstu pašuzupurēšanos strādājot, izpelnījusies LCP sesijas atzinību un pateicību, arī citos kontinentos nāks talkā latviskās izglītības darbā, kas tur būs vēl daudz grūtāks nekā Vācijā. Prof. P. Starcs pārmeta jaunatnei, ka tā esot novirzījusies no īstā darba un aizmirsusi zinātnes alkas. Šo apgalvojumu skaitļiem atspēkoja LCP priekšsēdis J. Celms, Baltijas universitātes rektors prof. A. Raisters un LCK izglītības nozares vadītājs. Prof. P. Starcs par negātīvu parādību atzina arī faktu, ka mūsu kultūrālās intereses parādoties vienīgi° mākslas novirzē un nevis radīšanas, bet mākslas baudīšanas plāksnē. No Vācijas aizklīstot, latvieši, pieradusi pie koncertiem un teātŗiem, skriešot sveštautiešu sarīkojumos un tā vieglāk asimilēšoties. Izglītības un kultūras darba plāna apspriešanai LCP sesijā veltīja tieši stundu...

H. Mindenbergs.

Baznīca palīdzēs galvenokārt vecajiem

Par Vācijā paliekošo tautiešu aprūpi referēja J. Lavenieks un R. Osis. J. Lavenieks norādīja, ka, spriežot pēc līdzšinējās emigrācijas gaitas, pēc IRO darbības izbeigšanās Eiropā būs spiesti palikt ne tikai slimie un vecie, bet arī daudzi citi tautieši, jo tie bieži, mums gluži nesaprotamu iemeslu dēļ, nevar iekļauties pastāvošajās emigrācijas schēmās. Pēc IRO ziņām, Vācijā būtu jāpaliek 174.000 DP, kuŗus var iedalīt šādās grupās: DP ar vāju veselību, slimie, invalidi — 48.000; vecuma robežu dēļ grūti izvietojamie vieninieki vīrieši virs 45 un vieninieces sievietes virs 40 g., bet precētie virs 45 g. — 27.000; sievietes ar bērniem, sevišķi lielās ģimenes uc. — 34.500; izskrīnētie uc. — 5000; cilvēki ar vāju ķermeņa uzbūvi — 2500. No šī kopskaita latviešu būtu aptuveni 25.000, bet īstais šādu tautiešu skaits vēl būtu jānoskaidro. Pēc LCK ziņām, sociāli apgādājamo tautiešu skaits vien sasniedz 6000. Tādēļ steigšus jārūpējas, vienkārt, pavērt izceļošanas iespējas t. s. grūti izvietojamiem un, otrkārt, jārod līdzekļi un veidi, kā palīdzēt tiem, kas būs spiesti palikt Vācijā pēc 1950. g. 30. jūnija.

Debatēs H. Klarks norādīja, ka neizvietojamo tautiešu skaits noteikti jānoskaidro tuvāko mēnešu laikā. Tikai tad varēs izstrādāt memorandu un lūgt labdarības organizāciju atbalstu. Tāpat jānoskaidro, cik invalidu pārskolojušies un pēc izceļošanas varētu paši sevi apgādāt, kā arī jāreģistrē visi ar tbc slimie, kuŗus negrib uzņemt neviena zeme. Sīka specifikācija vajadzīga arī par veco cilvēku grupu.

A. Trapāns ziņoja par vairākiem IRO projektiem grūti izvietojamo tālākai aprūpei. Apsvērta šo bēgļu aprūpe viņu tagadējās dzīves vietās, bez tam ir projekti katrai IRO dalībniecei valstij uzņemt samērīgu šo DP daļu, vai arī radīt kombinētu aprūpi, kuŗā piedalītos vispārējās labdarības organizācijas un vietējās iestādes. Starptautisko labdarības organizāciju starpbirojs, kuŗā piedalās 18 organizācijas, radījis projektu, ka katra no tām varētu aprūpēt vienu veco ļaužu nometni. Vispār IRO uztverē grūti izvietojamo grupa ir dalāma, pie kam atraitnes ar bērniem un speciālistus uzskata par izvietojamiem, vecos cilvēkus par daļēji izvietojamiem, bet neizvietojami būtu tbc slimie un invalidi. Tādēļ arī invalidiem pēc IRO darbības izbeigšanās paredzētas īpašas nometnes, kur viņi varēs turpināt pārskoloties un strādāt. No pārrunām ar IRO darbiniekiem secināms, ka daļai grūti izvietojamo iespējama arī tālāka aprūpe, ja viņi būs reģistrējušies kādai izceļošanas akcijai. Par spīti visam tam, Vācijā tomēr būs jāpaliek krietnam skaitam latviešu, kāpēc LCK jāvērš uz šiem palicējiem IRO uzmanība un jāiesniedz savi priekšlikumi minētajam starpbirojam, reizē mobilizējot arī pašu līdzekļus palicēju aprūpei.

Prāv. J. Ķullītis paskaidroja, ka IRO likvidācijas komisija paredz vēl vismaz 6 mēnešus rūpēties par tiem, kas būs reģistrējušies izceļošanai, bet vēl nebūs aizbraukuši. Baznīcu uc. labdarības organizācijas sola palīdzību galvenokārt veciem cilvēkiem, kam Vācijā un citās zemēs paredz iekārtot īpašas mītnes. Tajās, cik jaušams, uzņems vienīgi tos, kam nav neviena apgādnieka un piederīgā. Luterāņu pasaules federācijai iepriekšējā reģistrācijā uz šīm mītnēm kandidē 5000 DP, bet pārbaudē par tiesīgiem atzīti tikai 500. Veco cilvēku mītnēs paredz uzņemt sievietes pāri 60 un vīriešus pāri 65 g., bet jaunākus tikai pēc īpašas veselības pārbaudes. Baznīcu organizācijas aprūpes darbu turpinās arī pēc IRO darbības beigām, līdz visi vecie un slimie būs izvietoti. Tbc slimajiem paredzētas īpašas sanatorijas. Labdarības organizācijas tomēr grib arī zināt, ko šajā virzienā darām vai esam paredzējuši darīt paši. Tāpēc jārada īpašs aprūpes fonds, un tautiešiem, kas strādā algotu darbu, jārāda priekšzīme ar ziedojumiem šim fondam.

V. Häzners attēloja, kā grūti izvietojamo lietas izskatās praksē. No invalidu centra Bedburgā vēl nav izceļojis neviens invalids, lai gan solīts, ka pārskolojušos pieņems emigrācijai. Toties bieži dzirdēts, ka invalidus neviena zeme neņems pretī. Tāpēc Bedburgas invalidu saime, rūpējoties par savu nākotni, jau radījusi fondu DM 12.000 apmērā centra darbības turpināšanai. Invalidu un citu neizvietojamu latviešu skaitu var vērtēt ap 10.000 līdz 15.000 un pat vairāk. Par visiem viņiem nekādu konkrētu aprūpes projektu šobrīd nav, un viņu eksistences nodrošināšanai būtu vēlams radīt īpašus darba arteļus un uzņēmumus, kas saimnieciski atmaksātos.

Par veco ļaužu nometni Špākenbergā, kur 280 DP vidū novietoti arī 173 latvieši, pastāstīja T. Silkalns. Mītnē telpas un iekārta laba, arī uzturs līdz šim bijis ap 2870 kal. dienā, bet tagad par 300 kal. samazināts. Špākenbergas latviešu nometnei nākas tautiešus mītnē atbalstīt ar naudu. Veco ļaužu nometnēm paplašinoties, šai vajadzībai vajadzēs vēl daudz vairāk līdzekļu.

Pēc debatēm, kuŗās vairāki runātāji ierosināja līdzšinējo pašpalīdzības fondu nodot bēgļu aprūpei tikai pēc IRO darbības beigām, kā arī strādātājiem uzņemties īpašu algas nodevu, iesniegtos priekšlikumus skatīja cauri R. Oša vadītā komisija. Pēc to saskaņošanas pieņēma sekojošus priekšlikumus.

Nekavējoties aicināt tautiešus un mūsu labvēļus kā Vācijā, tā citur vākt līdzekļus palīdzības darbam latviešiem Vācijā, kas, IRO darbībai izbeidzoties, paliks bez aprūpes. Nosūtīt iesniegumu UN sociālajai komisijai, vēršot tās uzmanību uz Vācijā, Austrijā un Dānijā palikušo trimdinieku stāvokli, un lūgt radīt starptautisku organizāciju, kas uzņemtos bēgļu tiesiski politisku aizsardzību un sociālu aprūpi līdz viņu izvietošanai. Lūgt IRO un emigrācijas zemju valdības radīt atvieglojumus „neizvietojamo" grupām, kas faktiski emigrācijai piemērotas (zinātniekiem, kultūras darbiniekiem, speciālistiem, sievietēm ar bērniem utt.). Dibināt katrā zemē pašpalīdzības fondu sociālai aprūpei. Bloķēt latviešu pašpalīdzības fonda līdzekļus Vācijā. Censties atrast ārzemēs latviešu un sveštautiešu ģimenes, kas uzņemtos „krustmāšu" pienākumus Vācijā paliekošo tautiešu atbalstam.

Rūpesies par sabiedrisko mantu

Par sabiedriskās mantas, pasākumu un dokumentu saglabāšanu, nometnēm likvidējoties vai pārvietojoties, referēja J. Turks. Šādos gadījumos bieži vien iet bojā ne tikai likvidējamās nometnēs radītie pasākumi, piem., darbnīcas uc., bet arī nometnēm piederošā manta, grāmatas un dokumenti. Bijuši gadījumi, kad biroju rakstāmmašīnas izpārdotas, bibliotēku grāmatas sadalītas „uz galviņām" utt. Daļu mantības pam... novārtā vai par smiekla naudu ai... dod projām arī paši izceļotāji.

Debatēs V. Janums, H. Klarks u... uzsvēra, ka nometņu vadībai jāat... gādina pienākums rūpēties par sa... biedrisko vērtību saglabāšanu un ie... vērot noteikumus par nometņu lik... vidāciju un archīvāliju nodošanu... Šis darbs jāpārrauga LCK apgabal... pārstāvjiem. Par apzinīgas rīcīb... paraugu V. Janums minēja Grosen... brodes nometnes likvidēšanu, ku... visa sabiedriskā manta nodota la... viešu trimdas kopībai. Apgabalu pā... stāvji savlaicīgi jāpieaicina nomet... komitejām, bet, piem., transitnom... nēs, vērtību saglabāšana jāpārrau... LCK sakarniekiem. Manta, kas va... nav vajadzīga tām nometnēm, ... kuŗām sadala likvidējamās nometn... iemītniekus, nododama reālizēšan... pašpalīdzības fondam, kas aprūp... tautiešus pēc IRO darbības beigā...

Lielākie pelnītāji — sliktāki... nodevu maksātāji

Revīzijas nozares ziņojumā p... LCK budžetu nākošajam perioda... bija uzsvērts, ka jaunā nodevu sist... ma ar trimdas kopības kartītēm ... markām labi attaisnojusies. Ienāk... mi no algu un pašpalīdzības nod... vām pag. periodā reālizējušies ar u... viju. Apgabalu komiteju likvidāci... bilanču izpildīšanās apmierina, ... 9. apgabalā tā pat bijusi priekšzīm... ga. Vienīgi 7. apgabalā ir lielas n... iekasēto nodokļu sumas. Revīzij... nometnēs rāda, ka 95—100 proc. ... mērā nodevas samaksājušas Omā... des, Dobenteichas, Zēdorfas uc. n... metnes, kamēr 7. apgabala nom... nes: Eslingenā tikai par 37—47 pro... Silenbuchā 27—59 proc. un Felb... chā 2—39 proc. Pavisam savādi, ... Felbachā, kur dzīvo daudzi tautie... kas strādā par atbildīgiem IRO ... rēdņiem, algas nodevu nemaksā, k... mēr citos apgabalos nometnes ar n... strādātājiem savu pienākumu nokā... tojušas pilnā apmērā.

Debatēs H. Klarks norādīja, ... šeit jārunā par apzinātiem sava pi... nākuma nepildītājiem. Par šīm li... tām jau runāts ar emigrācijas zem... konsulāriem ierēdņiem, kas norād... juši, ka arī viņiem nav nekādas ... tikas ielaist savās valstīs cilvēk... kas izvairās no pienākumu pildī... nas. Ir jau nolemts, ka nometņu k... mitejām par šādiem nemaksātāji... jāsastāda īpaši saraksti. V. Lamber... atzīmēja, ka LCK pārstāvjiem va... dzētu apmeklēt šādas kūtras nom... nes un aicināt tautiešus ciešāk ... saistīties trimdas kopībā. Tā jau d... rīts Bad Kisingenā, un ir cerīb... ka stāvoklis tur radikāli uzlabos... Pēc A. Krīpena priekšlikuma nol... ma publicēt presē nometņu vārdu... kuŗas savu pienākumu pret trimd... kopību caurmērā pildījušas par va... rāk nekā 90 proc.

Samazināts algu budžets u... darbinieku štati

Ziņojumā par jauno budžetu ... Niedra atzīmēja, ka pēdējie maks... jumi liecina par ienākumu samaz... nāšanos izceļošanas dēļ. Samazin... arī ienākumi no apgrozības nodev... jo nometnes un to pasākumi likvid... jas. Kaut arī pag. perioda budže... piepildījies ar uzviju, nākošais jāu... lūko par taupības budžetu, tādēļ ta... samazināti vairāki posteņi. Pēc d... batēm budžeta projektu, kas ienāk... mos un izdevumos sabalansēts ... DM 54.000, pieņēma līdz ar rezol... ciju, ka iepriekšējā budžeta atlikum... ieskaitāms īpašā pašpalīdzības fon... dā. Jaunajā budžetā izdevumi algā... samazināti no DM 16.000 uz 12.50... apgabalu pārstāvjiem no 15.500 ... 12.000; tāpat samazināti izdevum... statistikai uc., kamēr izdevumi so... ciāliem pabalstiem un izglītības ve... cināšanai paliek nemainīti — D... 6000 resp. 4000. Reizē ar izdevum... samazināšanu vēl tālāk samazinā... arī LCK darbinieku štati.

Debatēs J. Niedra uzsvēra, ka pa... reizējos apstākļos nodevas paaugst... nāt nav iespējams. To pašu atzin... arī citi runātāji, bet prasīja lielāk... LCK aktīvitāti nodevu ievākšanā. ... Osis un A. Kripens atzīmēja, ka p... pieredzes viscītīgākie maksātāji b... juši tie, kas pelna maz vai nepeln... nekā. Daudzās nometnēs tautieši a... groza rokā katru feniņu, pirms to i... dod, bet nodevas tomēr maksā.

J. Poruks ierosināja piešķirt p... balstus kultūras darbiniekiem, k... nonākuši neapskaužamos apstākļo... apsīkstot grāmatu izdošanai. Priek... likums gan rada dzīvu atbalsi, b... līdzekļus tā iedzīvināšanai sesija to... mēr nespēja sadzīt. Vienīgā cerīb... kultūras darbiniekiem paliek, ka tau... tieši kļūs apzinīgāki un ka visas no... metnes beidzot sekos Zēdorfas no... metnes un Oldenburgas nometnes paraugam.

E. Raisters.

LATVIJA
LATVIAN NEWSPAPER
Nr. 79 (303) 1949. g. 3. augustā.
Ar autora parakstu vai iniciāļiem parakstītajos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā redakcijas domas.

APGĀDĀSIMIES AR GALVOJUMIEM

Vēl nav zināms, kad īsti ASV senāts ies atvaļinājumā, bet, ja šī likumdošanas sesija turpinātos vēl visu augusta mēnesi, tad ir zināmas izredzes, ka vēl apspriež papildinājumu DP iecelošanas likumam, un varētu teikt, ka izredzes uz projektētiem papildinājumiem, pār visām lietām uz iecelotāju skaita palielināšanu par 139.000, ir vērtējamas „fiftififti". Ja, turpretim, amerikāņu tautas vietnieki karstā laika vai citu apsvērumu pēc pārtrauc šo sesiju jau agrāk, vai arī, ja šai sesijā kādu iemeslu dēļ likumprojektu par DP iecelotājiem neapspriež, tad izredzes uz papildu skaita ielaišanu sarūk diezgan ievērojamā mērā — labvēlīgi vērtējot, varētu teikt, ka tad izredzes uz pieņemšanu būtu apmēram kā 40 pret 60. —

To teica kāds parasti ļoti labi informēts amerikānis, kas šai gadījumā nevēlējās, lai minētu viņa vārdu. Citi, kas pa laikam arī izrādījušies labi informēti, domā, ka šāds stāvokļa vērtējums uzskatāms vismaz par visai optimistisku. Viņi norāda, ka ir divi veidi kāda likumprojekta „nogalināšanai"; viens ir — to skaidri un gaiši ar balsu vairākumu noraidīt, bet otrs — klusu ciešot atlikt tā apspriešanu vēlreiz un vēlreiz, kamēr beidzot projekts kļuvis neaktuāls, un to var bez sevišķa trokšņa noņemt no darba kārtības. Esot diezgan daudz pazīmju, ka DP iecelošanas likuma papildinājumu projekti pašlaik taisoties ieslīdēt šais „atlikšanas kanāļos".

Ir veca patiesība, ka labāk dzīvo tas, kas gatavojas ļaunākajam, nekā tas, kas visu skata iespējami rožainā gaismā. Un ja mēs, kam šī likuma papildinājumu pieņemšana ir tik svarīga, šai gadījumā gribam gatavoties ļaunākajam, tad vēlreiz ir jāapdomā daži fakti, kuŗus priekš vairāk nekā mēneša kādā preses konferencē ārzemju, bet ne DP korespondentiem teica DP komisijas Eiropas darbības koordinātors A. E. Skvadrilli, proti, ka gadījumā, ja likumā paredzēto DP iecelotāju skaitu nepalielinās pāri tagadējai 205.000 personu robežai, sagaidāms, ka vēl šai rudenī būs saņemts tik daudz iecelošanas galvojumu, lai galvojumu vākšanas akciju varētu izbeigt.

Šo personu pārbaudīšana un nosūtīšana, protams, turpināsies vismaz vēl dažus mēnešus pēc tam, bet domājams, ka attiecīgā brīdī visām iestādēm un organizācijām viņā okeana pusē, kas pūlējušās un tagad pūlas sagādāt pārvietotajām personām galvojumus, pateiks: „Pietiek. Mūsu mēriņš ir pilns."

Iestāžu un it sevišķi baltiešu pārstāvju uzdevums vienā un otrā okeana pusē, protams, ir tagad pastiprināti runāt par netaisnībām, kas notikušas līdzšinējā darbībā, it sevišķi atgādinot, ka nav nekādu pazīmju, ka DP komisija nopietni būtu centusies ievērot tagadējā likuma noteikumus par priekšrocībām to zemju iedzīvotājiem, kuŗas Padomju savienība tieši anektējusi. Bet tai pašā laikā ir arī diezgan skaidrs, ka gadījumā, ja likumu negroza, arī nebūs nekādas iespējas tagad vairs izlīdzināt DP iecelotāju plūdumu tādējādi, lai galā tiešām 40 proc. no aizbraukušajiem DP būtu lauksaimnieki un nāktu no šīm anektētajām valstīm.

Rēķinoties ar nepatīkamajām reālitātēm, kā organizāciju pārstāvjiem, tā it sevišķi katram atsevišķam DP, kas vēlas nokļūt Savienotajās valstīs, ir pēdējais laiks apdomāt, ka, rēķinoties ar likuma papildinājumu nepieņemšanu, nevar vairs kavēties ne dienu ar galvojumu sagādāšanu, lai nenāktos piedzīvot nepatīkamo brīdi, kad nāksies dzirdēt: „Jūs, kungs, ar savu galvojumu esat ieradies piecas minūtes par vēlu—mums vairs galvojumi nav vajadzīgi, jo paredzētais skaits ir jau pilns."

Ir ļoti nepatīkami, stāvot rindā pēc kino biļetēm, dzirdēt, ka cilvēks, kas stāvējis tieši priekš jums, saņēmis pēdējo biļeti šim seansam, bet tādos gadījumos vienmēr var mierināties ar to, ka pēc divi stundām sāksies nākošais seanss. Šai gadījumā mums diemžēl jārēķinās ar to, ka izcelošanai uz Savienotajām valstīm nākošā seansa var arī nemaz nebūt, un ka gaidītāju rindā aiz tā pēdējā, kas saņems galvojumu vēl laikā, paliks nevis daži desmiti, bet droši vien vairāki simti tūkstoši gaidītāju, no kuŗiem lielākā daļa būs nokavējusies gluži bez pašu vainas, bet viens otrs, un varbūt pat diezgan daudzi, tāpēc, ka būs tīši kavējušies teikdami — ak, gan jau paspēsim.

Ko tad, ja nepaspējam?

Vērotājs.

Optimisms un reālitātes

Vēstule no Anglijas par EVW aktuālajām problemām

Pirms diviem gadiem, strādājot par tulku EVW vervēšanas komisijā kādā angļu joslas nometnē, bieži nācās atkārtot darba ministrijas ierēdņa teiktās frazes par EVW pielīdzināšanu angļu strādniekiem darba tiesību un atalgojuma ziņā, par ģimenes novietošanu vienkopus darbā, par drošām izredzēm pēc 1 gada nostrādāšanas izvēlēties darbu pēc spējām un pārtikas uc. tīri pievilcīgām lietām. Gan jau toreiz bijām pārbaroti skaistiem, bet nepildītiem solījumiem mūsu ikdienas uzlabošanai, tomēr gribējās ticēt, ka Westward Ho ir akcija, kuŗas pamatā galvenā kārtā humānitāras dabas motīvi, tādēļ varbūt mazāk pamanījām nevēlēšanos dot skaidras un noteiktas garantijas stāvokļa attīstībai nākotnē.

Latvieši Lielbritānijā grūtā darbā nu jau aizvadījuši 2 gadus un ilgāk. Izkūpējusi no DP sprosta izkļuvušā izsalkušā cilvēka sajūsma, kas radās pirmajās nedēļās, „taukos ceptas desiņas" un pilnus skatlogus ar DP mērauklu vērtējot, pagaisis arī pirmās vilšanās un nepatikas skarbums, ko radīja angļu sadzīves ierašu, dzīves uztveres un mentālitātes mums grūti saprotamās dīvainības un ko pavairoja smagā darbā iegūtās kaulu sāpes, un tā visa vietā pamazām radies nosvērtāks un objektīvāks dzīves un darba apstākļu vērtējums.

Viss lielais tautiešu vairums Lielbritānijā ir fiziska darba strādnieki darba ministrijas atļautajās nozarēs, resp. tajās, kuŗās trūkst britu darbaspēka. Atalgojums tāds pats kā angļu strādniekiem un formāli arī darba tiesības līdzīgas, par cik tās neierobežo Vācijā parakstītais darba līgums, darba ministrijas instrukcijas un tās lokālo ierēdņu nostāja. Fiziskais darbs vienmēr un visur bijis smags, tādēļ spriedelēšana par to, vai Anglijā tas smagāks nekā bija dzimtenē vai kā būtu aizjūras zemēs, manuprāt, neattaisnojas, jo vērtējums vienmēr būs vairāk vai mazāk subjektīvs. Un ka bēgļu lielumlielais vairums savās tālākajās trimdas gaitās, vismaz to sākuma periodā, no fiziskā darba izbēgt nevarēs, tas laikam jau kļuvis par aksiomu. Par Angliju runājot, der iegaumēt, ka, piem., lauksaimniecībā diez' vai vēl kādā citā zemē būs strādniekiem tik izdevīgas darba laika normas kā šeit.

Strādnieku izpeļņa, protams, mainās atkarībā no darba nozares un paša darba, bet ir pilnīgi objektīvi teikt, ka arī pieticīgās algas nodrošina normālu dzīves standartu un, taupīgi dzīvojot, atļauj arī iekrāt mazumiņu nebaltām dienām. Izdevīgākajā stāvoklī šajā ziņā ir vīrieši — vieninieki, kaut arī tiem jāmaksā lielāks ienākuma nodoklis, jau grūtāk sievietēm, jo tām mazāks atalgojums, bet katrs šiliņš jātaupa prāvāku ģimeņu apgādniekiem, sevišķi tādēļ, ka darba apstākļu dēļ tie bieži vien spiesti dzīvot šķirti no ģimenes, un tas jau tā grūti sabalansējamam budžetam nozīmē liekus un sāpīgi jūtamus izdevumus.

Nedaudz taupīgāko tautiešu, sev daudz ko atraudami, ir iekrājuši tik daudz, ka varējuši iepirkt mājas. Trimdas presē tas guvis atzinību kā piemērs latviešu „tikšanai uz augšu", kas Anglijā esot atkarīga no paša rakstura, centības un neatlaidības. Māju iepirkšana ir apliecinājums par taupību un rakstura stingrību, kas reizē saistās ar lieliem personiskās labklājības upuŗiem aizvadītajā darba periodā un nozīmē atteikšanās sāpes arī nākotnē, jo — lai māju pēc iepirkšanas iemaksas beidzot varētu saukt par savu, vēl ilgus gadus ik mēnesi jāmaksā daļu maksājumi. Mājas iepirkšana nenozīmē „tikšanu uz augšu", bet gan tikai dzīvokļa jautājuma atrisināšanu un zināmas materiālas labklājības sasniegšanu, jo, kļūstot par mājas īpašnieku, EVW neatbrīvojas no līguma saistībām.

Ja nevar žēloties par darba grūtumu (tas līdzīgi smags arī citās zemēs) vai atalgojumu un materiālo labklājību (to katrs individs veido atbilstoši savam raksturam un temperamentam), tad daudz skaidrāku stāvokli varētu vēlēties attiecībā uz EVW līguma saistībām un nākotnes izredzēm. Pirmajos Westward Ho akcijas propagandas materiālos bija minēts 1 gads kā līguma periods, pēc kuŗa, saskaņā ar rekrūtēšanas ierēdņu izteicieniem, EVW varēs brīvi izvēlēties darba nozari. Bija arī uzsvērta vajadzība pēc kvalificētiem strādniekiem. Neparedzēti sīva bija arodbiedrību pretestība, sevišķi kvalificētu strādnieku nodarbināšanai, un britu darba ministrija šo tekstu bija spiesta grozīt, 1 gada vietā liekot „uz nenoteiktu laiku", bet kvalificēto strādnieku vajadzību nemilot, lai gan tika parādītas algu likmes nekvalificētiem un kvalificētiem strādniekiem. Tādā veidā radās „mīts" par gada līgumu un brīvību pēc tam. Faktiskais stāvoklis izveidojās tāds, ka, pretstatā pārējām imigrācijas zemēm, kas noteikušas līguma saistību periodu uz 1 vai 2 gadiem vai neprasa to nemaz, Lielbritānija ir ieguvusi kontrolētu darba spēku nepopulārām darba nozarēm uz nenoteiktu laiku.

Ja kādam izdotos sakopot stāstus par EVW pieredzi cīkstiņos par piemērotāka darba iegūšanu, taptu EVW stāvokļa un nākotnes izredžu visai krass atspoguļojums, kuŗa virsrakstā varētu likt „Jūs esat EVW, tādēļ...", jo tā parasti iesākas darba pārvaldes vīru noraidījums, ka arī uz angļiem attiecoties likums par ierobežojumiem darba izvēlē. Šāds likums tiešām ir spēkā, bet tā iespaidīgumu labi raksturo darba ministra Aisaka informācija parlamentā, ka pagājušā gadā likums praksē piemērots tikai dažos simtos gadījumu, kamēr likumam pakļauto strādnieku skaits sniedzas miljonos.

Ir tiesa, ka niecīgam skaitam EVW — augsti kvalificētiem speciālistiem, zobārstiem, talantīgiem zinātniekiem un izgudrotājiem — ir izdevies atbrīvoties no līguma važām un sākt darbu savā nozarē, taču diez' vai šis skaits sasniedz dažus simtus, jo visi jau nevar būt izgudrotāji, zinātnieki un augsti kvalificēti speciālisti, kuŗu dēļ firmas ir gatavas uzņemties cīņu ar darba pārvaldi, lai panāktu viņu atbrīvošanu no līguma saistībām. Tanī pašā laikā gan simti un tūkstoši EVW varētu būt tikpat labi un dažreiz labāki drēbnieki, šuvējas, galdnieki, kalēji, mūrnieki, mechaniķi, šoferi, frizieŗi, tirdzniecības un kantoŗa darbinieki utt., kā viņu angļu amata brāļi, ja vien viņiem dotu tiesības savu māku un zināšanas attiecīgā darbā parādīt. Tādu tiesību nav šodien un, tā vien liekas, nebūs arī rīt, jo nav vērojamas zīmes, kas liecinātu par arodbiedrību nostājas maiņu vai valdības vēlēšanos nākt ar noteiktu deklarāciju EVW „brīvlaišanas" lietā un tiešām pielīdzināt viņus angļu strādniekiem. Tādēļ daļai Eiropas brīvprātīgo strādnieku, kas nevēlas gadiem ilgi palikt melnā darba strādnieku masā, kuŗa no paaudzes uz paaudzi dzīvo savā šaurajā intrešu lokā, prāts kļūst nemierīgs un meklē atrisinājumu. Un — kā vienmēr — labs padoms ir dārgs.

Anglijā, jūlijā.

Adolfs Mārzems.

Vēl viena protesta balss amerikāņu presē

„Lai gan pasaulē vajadzētu būt mieram, Baltijas zemju iedzīvotāji vēl arvien mirst katru dienu krievu koncentrācijas nometnēs, cietumos un verdzībā," raksta Pensilvānijas štata laikraksts The Tribune-Republican (23. 6.), sniedzot plašu ilustrētu interviju ar bij Latvijas telegrafa aģentūras redaktoru A. Zvēriņu, kas nesen ieradies ASV un atradis pagaidu darbu kādā metodistu farmā. Braucienā uz Ameriku Zvēriņš ar kundzi pavadījuši 35 DP bāreņus no Vācijas britu joslas bērnu nama, kas tālajā aizokeana zemē atraduši sev jaunas mājas pie audžu vecākiem. A. Zvēriņa intervijas galvenā daļa veltīta padomju okupantu rīcības attēlojumam mūsu

Pildāmspalvas vietā zemes rušināmā mašīna; bij. LTA redaktors Arnolds Zvēriņš ar kundzi Veru jaunajā darba vietā Konnotvillā.

dzimtenē, kā arī dedzīgai apellācijai pie brīvās pasaules sabiedriskās domas — darīt visu iespējamo, lai izbeigtu neciešamo stāvokli Padomju savienības ieņemtajās Eiropas zemēs.

Lūdz Dievu un slavē Staļinu

Vienkaršo darbu ASV var dabūt bez grūtībā

Aktieris N., kas nokļuvis Filadelfijas tuvumā, par saviem iespaidiem Sav. valstīs raksta:

Dzīvoju pie saviem labvēļiem nelielā sādžā netālu no nedaudz lielākas pilsētiņas. Vairums iedzīvotāju ir vecie latvieši, kas šeit iecelojuši jau sen pirms pirmā pasaules kaŗa. Savā garā viņi ir vienkārši, gandrīz vai naīvi dabas bērni, bet praktiskā dzīvē īsti dolaru kalpi, kā visi šajā zemē. Garīgi viņi vēl dzīvo 1905. gada atmiņās un savā domāšanā turpat arī ir palikuši. Citādi, kā jau teicu, ļoti labi un sirsnīgi un visi ticīgi baptisti. Arī tie, kas slavē „tautu tēvu", ir ticīgi un tādēļ naīvitātē patiešām nepārspējami. Latviešu valoda šeit nav aizmirsta, un es ar viņiem sarunājos tikai mātes valodā.

Latviešu valodā notika arī dievkalpojums, uz kuŗu mums bija jādodas pirmajā svētdienā, tūlīt pēc ierašanās šeit. Mācītājs, kas arī pirms kāda laika ieradies no Vācijas, uzaicināja draudzi par mums aizlūgt Dievu, pēc tam mums bija jāpieceļas, lai visi mūs iepazītu un pēc dievvārdiem varētu apsveikt. Viss tas notika ļoti sirsnīgi un nemākslotі, bet mums, eiropiešiem, pavisam neparastā veidā.

Arī mani labvēļi, pie kuŗiem dzīvoju ar visu ģimeni, ir tik gādīgi un mīļi, ka nemaz nezinu, kā visu to viņiem varēšu atlīdzināt. Pati saimniece ir ar daudz modernākiem ieskatiem nekā pārējie, ar viņas iniciātīvu jau daudzi tautieši tikuši šurp, un daudzi vēl ir ceļā. Turpretī viņas vīrs visu laiku ar mani strīdas par „tautu tēvu un skolotāju", jo, kaut gan ticīgs cilvēks, ir liels viņa cienītājs. Visādi ļoti labs cilvēks, bet, diemžēl, tāpat kā dažs labs cits, šajā punktā tikpat ķerts un laikrakstos izlasa tikai vietas, kur „tētiņš" slavēts — pārējais esot tikai meli. Mans [...] lēns ar viņu cīkstās jau trešo [...] nesi, bet patiešām ar šādiem ļau[...] cīņa ir grūta, jo viņi nemaz nek[...] sās, ko tiem stāsta, bet runā t[...] savu trafarēto — mēs, droši v[...] esot pret „ģeniālo vadoni" kaut [...] nogrēkojušies un nedrīkstot bra[...] atpakaļ. Pēdīgi viņam teicu— [...] tiešām derētu arī še „tētiņam" [...] valdīt un tad viņš un tie, kas [...] laiku naīvi tic sarkanajām pas[...] ņām, redzētu, kas še īsti notiek[...] Un tikko sāk to attēlot ar konk[...] tiem piemēriem no pieredzes,—[...] jau kļūst domīgs. Saprotams, te [...] ir arī tādi vecie latvieši, kas do[...] pavisam citādi un dara iespēja[...] savu tautiešu — DP atbalstam v[...] dos un darbos.

Arī iebraucējam drīz kļūst skai[...] ka dolars te ir visas dzīves pam[...] Un kā gan arī nē? Kājām nevi[...] nestaigā, pat šajā mazajā sādž[...] ikvienam savs auto, dzīvoklis [...] komfortu, viss ļoti ērts, jo mec[...] nizēts līdz pēdējam. Pat mazāk[...] nieks ir nopērkams veikalā [...] mazu naudu, bet lai pie tā tiktu[...] pati nauda ir vajadzīga un tā [...] ir jāstrādā. Un strādā arī — [...] bērniem līdz vecīšiem — visi pe[...] dolarus.

Netālu ir maza pilsētiņa, apr[...] ram Auces lielumā, bet mājas t[...] modernas, arī veikali lieli un gre[...] un ar tādām labierīcībām, kā[...] reti ir pat Eiropas lielpilsētās. S[...] piemērs: dēlam pirkām kurpes. [...] vēle milzīga. Pēc tam, kad kā[...] jau ieautas kurpēs, tās ieliek ī[...] šā mašinērijā un pats pircējs un [...] divi citi caur īpašu ierīci var [...] skatīt kā kājas apavā guļ. Pēd[...] neērtība kājai vai pirkstiem sma[...] redzama, un vari būt drošs, ka [...] vēlētais kājavs līdz tā novalkāša[...] ar varžacīm nemocīs. Arī drēb[...] pārtikas un citās nozarēs pr[...] pārbagātība. Bet kā ir lielajās p[...] sētās, to varu tikai iedomāties. N[...] jorku redzēju vienīgi caurbrauc[...] pa auto logu, bet iespaids gra[...] diozs.

Taču neskatoties uz daudzaji[...] pārsteigumiem, man Eiropas žēl, [...] jūtu, ka nekad nebūšu šejienietis [...] neieaugšu šajā zemē, jo te vaja[...] būt citādam. Te trūkst romantik[...] mūsu izpratnē, nekur neredz ga[...] Piemēram kapsētās, pat še uz la[...] kiem, neredz neviena kociņa, n[...] vienas kapu kopiņas, bet ir g[...] kapu pieminekļi skaistās, noteikt[...] rindās, visi uz līdzenas zemes, k[...] arī zālīte nofrizēta līdzena. Piem[...] nekļos dominē tikai praktiskum[...] kas eiropietim liekas pat bezga[...] mīgs. Šī sajūta man īpaši apsti[...] rinājās, skatot kādā pilsētā krit[...] šiem kaŗavīriem uzceltu pieminek[...]

Saimnieciskā dzīve te ir privā[...] sabiedrību rokās, valstij pieder[...] tikai pasts. Arī farmeri pēdējo s[...] kumu nodod, kā viņi saka — kom[...] pānijām, kas naudu vai čeku a[...] sūta tikai pēc tam, kad prece pā[...] dota. Tuvumā ir vistu uzpircē[...] kompānija. Nesen tai bijis lie[...] pievedums un par pēdējo šķir[...] dzīvsvarā maksāja tikai 5 cent[...] mārciņā. Farmeri norunāja kād[...] laiku vistas nevest un jau pēc p[...] ris nedēļām par to pašu mantu s[...] ņēma 18 centus mārciņā. Sav[...] kompānijas savāc olas, savāc pien[...] utt., un parasti farmeram jāb[...] mierā ar to, ko viņam maksā.

Vecie latvieši saka, ka esot ja[...] jūtams bezdarbs, bet vienkārš[...] darbu varot dabūt bez grūtībā[...] Arī es pašlaik vēl esmu bez darb[...] bet visi apgalvo, ka, ja nebaidotie[...] rokas smērēt, darbu dabūšot un va[...] rēšot dzīvot labi. Domāju doti[...] uz Filadelfiju. Tā ir milzu pilsēt[...] tur diezgan daudz latviešu, un t[...] iebraucējiem ar padomu palīdz. Pa[...] gaidām esmu pliks kā zutis un p[...] pastmarkas jālūdz saimniecei. Ma[...] gan no baznīcas atnesa 25 dolaru[...] bet tos atdevu viņai, jo tā pagai[...] dām mani un ģimeni apgādā un pa[...] līdzēja arī līdz šejienei nokļūt. Ja[...] tuvākās dienās ceru ar visu ģimen[...] iesaistīties darbā.

A.

Dakotas štatā labas izredzes amatniekiem un ārstiem

Dienvidu Dakotā pašlaik dzīvo jau 57 latvieši, no kuŗiem lielākā daļa nodarbināti uz laukiem. Vairums ar saviem dzīves un darba apstākļiem apmierināti, tomēr bijuši arī gadījumi, kur apsolītās atlīdzības vietā tautiešiem bijis jāstrādā tikai par pārtiku. Visvieglāk uz laukiem klājas tiem, kas māk vadīt traktorus. Liels pieprasījums arī pēc labiem amatniekiem, kas katrā laikā te var atrast kārtīgi atalgotu darbu. Sekojot M. Vētras priekšzīmei, esmu nodomājis tuvākajā nākotnē ievietot šejienes laikrakstos darba spēka piedāvājumus, un ceru, ka šādā kārtā būs iespējams dabūt šurp vēl vienu otru latvieti no Vācijas nometnēm.

Kopš mēneša strādāju par mācītāju divās amerikāņu draudzēs, bet brīvajā laikā braukāju apkārt, noturēdams priekšlasījumus par latviešu DP. Atsaucība vērojama liela, un esmu jau atradis zināmu skaitu galvojumu devēju. Dakotas plašās territorijas dēļ pagaidām nav bijis iespējams noorganizēt kārtējas latviešu sanāksmes. Tā kā draudze manā rīcībā nodevusi automašīnu, tad centīšos apmeklēt katru latviešu ģimeni atsevišķi, noturot mājas dievkalpojumus.

Iespējams, ka tuvākā nākotnē par dienvidu Dakotas latviešu centru izveidosies Pierras pilsēta, kur sagaida ierodamies vairākas latviešu ģimenes. Tad arī būs iespējams noorganizēt tur rēgulārus dievkalpojumus un sanāksmes.

Dakotā sāpīgi izjūtams ārstu trūkums. Domāju, ka te varēs atrast darbu vairāki latviešu ārsti. No DP ārstiem te gan prasa viena gada praksi kādā no šejienes slimnīcām. Daudz labvēlīgāki apstākļi šai ziņā Nebraskas štatā, kur ārstus pielaiž darbā bez iepriekšējas prakses, ja tie strādā amerikāņu ārsta uzraudzībā.

Vietējās avīzes arvien vēl publicē rakstus par iebraukušajiem DP. Mūsu ģimenes ierašanos sevišķi plaši atzīmēja laikraksts The Huronite & The Daily Plainsman (12. 6.) aprakstot arī mūsu piedzīvojumus baigajā boļševiku okupācijas laikā dzimtenē.

ASV ievedmuitas noteikumi, kas jāzina katram DP iecelotājam

Daudzu pārpratumu novēršanai katram DP, kas gatavojas izcelot uz ASV, būtu jāzina šīs valsts ievedmuitas noteikumi, kā arī ASV muitas procēdūra, kas daļēji atšķiŗas no Eiropas valstu muitas procedūras.

Vispirms katram iecelotājam jāzina, ka jau priekšlaicīgi, t. i. vēlākais uz kuģa, viņam pašam uz īpaša formulāra jāsaraksta muitas ierēdņu vajadzībām visas tas mantas, ko viņš ved sev līdzi, izņemot valkājamu apģērbu, personiskas rotas lietas, tualetes piederumus un citas personiskas mantas, ko viņš nepārprotami lietojis iepriekšējā dzīves vietā vai ceļā. Apģērbi rotas lietas un tualetes piederumi tomēr arī jāuzrāda muitniekiem, lai tie varētu pārliecināties, ka tie tiešām domāti personiskai lietošanai un ne pārdošanai vai nodošanai citām personām. (ASV ievedmuitas li[...] kums pat paredz, ka par visām rotas lie[...] tām, kas vērtas vairāk nekā 300 dolaru[...] jāmaksā ievedmuita arī tad, ja tas ie[...] vestas personiskai lietošanai, bet tri[...] gadu laikā pēc ievešanas tiek pārdotas[...]

Muitniekiem nododamajā sarakstā obligāti jāieraksta arī visas mantas, ko ie[...] ved dāvināšanai, nodošanai citai persona[...] vai pārdošanai, arī uzturs, drānas, tabaka[...] alkoholiski dzērieni, mājturības piederumi, kā ar grāmatas vai darba rīki, ka[...] lietojami paša profesijā vai darbā, — kaut arī daļu no tiem var ievest be[...] muitas. Blakus iepriekš minētām personiskām mantām, katrs pieaugušais iebraucējs Sav. valstīs drīkst bez muita[...] ievest vienu kvartu (drusku vairāk pa[...] litru) alkoholisku dzērienu, 50 cigāru va[...]

(Turpinājums 4. lpp.)

Bēgļu likteņi (4)

Staigāšana nāves pēdās

Ko īsti dara starptautiskais meklēšanas birojs un kā

Ja pasaulē šaipus dzelzs aizkara ir kāda vieta, kur cilvēku posts un likteņi sakopoti kompaktās dokumentu kartotēkās tik blīvi, ka, sausus papīrus skatoties, sāk kņudēt matu saknes, tad tā ir Starptautiskā meklēšanas biroja galvenais štābs Arolsenā.

Likteņa ironija turklāt ir gribējusi, lai šī krātuve atrastos vietā, kur kādreiz nacistu varas vīri apmācījuši SS sardzes dienestam koncentrācijas nometnēs. Romantiskajā Arolsenas pilsētiņā, kas kādreiz bijusi firstu Valdeku dzimtas rezidence, blakus rokoko pilij pēdējais firsts Valdeks brīvprātīgi un pats par saviem līdzekļiem uzcēlis ērtas un gaišas SS kazarmas. Tagad — četrus gadus pēc kaŗa beigām — pats firsts atrodas kādā darba nometnē, kur viņam pēc tiesas sprieduma jāpavada 15 gadu, viņa rokoko pili apdzīvo bēgļu ģimenēs, kas Valdeka un citu tamlīdzīgu vīru rīcības dēļ izraidīti no viņu mājvietām Sudetijā un citur, bet SS kazarmas pārvērstas par ielāko koncentrācijas nometņu dokumentu krātuvi Rietumvācijā.

Starptautiskais meklēšanas birojs, kas ir viena no daudzajām IRO apakšnozarēm, saņēmis milzīgos dokumentu krājumus kaŗa laikā pazudušu un mirušu ārzemnieku meklēšanai no ASV, britu un franču armijām. Tie nodoti birojam tikai lietošanā un pie tam ar vienu visai svarīgu noteikumu — dokumentus drīkst izmantot tikai tādiem nolūkiem, kādus rietumu sabiedrotie var atzīt. No DP viedokļa pats svarīgākais šī noteikuma rezultāts: valdībām un personām no otras dzelzs aizkara puses nekādas ziņas par personām netiek sniegtas.

Birojs dzen pēdas katrai personai, par kuŗu saņemts pieprasījums — vienalga, vai tas iesūtīts uz visoficiālākās valdības blankas vai uz papīra strēmelītes ar dažiem tikko salasāmiem vārdiem. Bet ir noteikts, ka gadījumā, ja pieprasījums nāk no rietumiem, tad atbildi nesniedz tieši tai personai, kas pieprasījumu iesniegusi, bet tikai attiecīgām valdības iestādēm, lai nodrošinātos pret to, ka kāda privātpersona varētu ziņas izmantot ļaunprātīgos nolūkos, piem., mantojuma izkrāpšanai. Ja, turpretim, pieprasījums nāk no otras dzelzs aizkara puses, tad birojs neziņo atbildi uz turieni, bet cenšas uziet meklēto personu un ziņo tai, ka par viņu interesējas. Citiem vārdiem sakot — ja no Rīgas pieprasa ziņas par Jāni Kalniņu, tad birojs meklē Jāni Kalniņu. Ja Jāni Kalniņu sameklē, tad viņam pašam pasaka: „Par jums, kungs, interesējas tāds un tāds no Rīgas; adrese tāda un tāda. Atstājam jūsu ziņā, vai vēlaties paziņot viņam savu atrašanās vietu vai ne.“ Ja Jāni Kalniņu vispār nav iespējams sameklēt, to pēc attiecīga laika paziņo uz Rīgu.

„Meklētais nav atrodams.“ — Diemžēl tā tagad ir visbiežākā atbilde uz bezgala daudzajiem pieprasījumiem. Tie, kas bijuši sameklējami, pa lielākai daļai visi jau sameklēti, un tagad turpinās tikai gandrīz jau bezcerīgi pazudušo pēdu dzīšana. Un tomēr pagājušā gadā vēl sameklēti 12,9 proc. no tiem, par kuŗiem iesniegti pieprasījumi. Visā biroja darbības laikā ir bijis iespējams dot skaidras atbildes uz apm. 150.000 no vairāk nekā 400.000 pieprasījumiem.

Pamats visai meklēšanai ir bezgalīgās kartotēkas, kas aizņem istabu aiz istabas, stāvu aiz stāva; tur ir daudz un dažādu dokumentu, bet pār visām lietām, vairāk nekā 2 milj. dokumentu no bijušajām nacistu koncentrācijas nometnēm ar vairāk nekā 8 miljoniem ārzemnieku vārdu. Vācu birokratisms sniedzies līdz pat gāzu kamerām, un — kamēr individuālie spriedumi un ieslodzīšanas dokumenti gandrīz bez izņēmuma visur sadedzināti, pāri palikušas kartotēkas par ieslodzītajiem atņemtām vai izsniegtām mantām, par viņu pārvietošanu no viena bloka otrā, par atutošanu un par citām lietām.

Liela daļa no meklēšanas biroja galvenā štāba 800 darbiniekiem — no kuŗiem četras piektdaļas ir DP — nodarbināti gar šiem dokumentiem.

Stundām te var soļot gar kartotēkām, kur ik papīra gabaliņš skopos vārdos stāsta nežēlīgas dzīves romānu. Pietiek pasniegt roku un pavilkt ārā kādu no šiem miljoniem kartīšu, lai izlasītu pieci vai desmit vārdos ietvertu traģēdiju. Es pastiepu roku tikai dažas reizes, lai izceltu dienas gaismā kartītes ar uzrakstiem: „Kalniņš, Eduards, Rīga, Grund: Polit. — Lette.“ Kartītes apakšā ar sarkanu zīmuli uzvilkts vācu krusts. „Tas nozīmē — miris,“ man pār plecu paskaidroja meklēšanas biroja darbiniece.

„Kalniņš, Jūlijs, Rīga, Grund: Polit. — Lette.“ — „Bērziņš, Jēkabs Ernests Vilhelms... Bērziņš Jānis... Bērziņš...“ Krusts... Krusts... Krusts... Vienā tvērienā biju izcēlis no kartotēkas sešu latviešu dzīves un nāves stāstus.

Taču saņemto pieprasījumu salīdzināšana ar kartotēkas datiem ir tikai pirmais solis meklēšanas darbā. Ne jau visi pazudušie bijuši koncentrācijas nometnēs, ne jau par visām koncentrācijas nometnēm saglabājušies dokumenti. Daudzmaz pilnīgas kartotēkas ir no Bucenvaldes, Dachavas un Mauthauzenas. Itin nekādu ziņu nav par Aušvicu un citām koncentrācijas nometnēm austrumos. Kāda meklēšanas biroja delegācija nesen veltīgi pavadīja 5 mēnešus Varšavā, gaidot, ka poļi dos tiem pieprasītās un visai nepieciešamās ziņas, bet arī mirušo meklēšanas darbā dzelzs aizkars sadalījis pasauli divās nesavienojamās daļās.

New York Herald Tribune atstāsta kādu nesenu gadījumu, kad divi latvieši ieradušies Arolsenā, lai mēģinātu iegūt kaut kādas ziņas viens par otru. Abi nākuši no dažādām Vācijas vietām, bet sagadījušies IRO birojā vienā dienā un vienā stundā.

Tāpat nesen noticis gadījums, kurā meklēšanas birojs saņēmis vēstuli no kādas sievietes Londonā, kas lūgusi palīdzēt atrast viņas meitu. Vēstulē māte rakstījusi, ka viņai kaŗa sākumā izdevies pārkļūt Vācijas robežai un nonākt Londonā. Kopš tā laika viņai par savu meitu neesot nekādu ziņu. Pēc nedēļas birojā pienākusi otra vēstule, arī no Londonas, bet šoreiz rakstītāja bijusi — iepriekšējās sievietes meita, kas savukārt lūgusi ziņas par māti. Izrādījies, ka arī meitai izdevies aizbēgt uz Angliju, un visus kaŗa un pēckaŗa gadus viņas abas dzīvojušas tikai nedaudzu jūdžu attālumā viena no otras!

Arolsenas IRO birojs saņem vēl arvien ik mēnesi apm. 4000 vēstuļu no dažādām pasaules malām, kuŗās rakstītāji lūdz palīdzēt atrast savus pazudušos tuviniekus. Biroja nodaļas visā Rietumvācijā veic sīkāko detaļu darbu, mēģinot iegūt vajadzīgās ziņas tieši attiecīgajos apgabalos. Birojam izveidojies arī plašs ārzemju korespondentu tīkls.

Pašā pēdējā laikā pieprasījumu skaits pat drusku palielinājies, jo mūsu dienu sarežģītajā pasaulē cilvēks nevar spert ne soli bez dokumentiem, un dokumenti ir vajadzīgi arī, lai pierādītu, ka kāds piederīgais vai radinieks ir miris. Ar ļoti maz izņēmumiem visas pasaules valstis tagad atzīst meklēšanas biroja izdotās apliecības par personas nāvi vai pazušanu bez vēsts par oficiāliem. Tagad arvien biežāk izsniedz apliecības arī par to, ka tāda un tāda tagad vēl dzīva persona, pēc meklēšanas biroja rīcībā esošiem datiem, atradusies koncentrācijas nometnē; tas dod zināmas priekšrocības izceļojot.

Aleksandrs Liepa.

Filantropa Hellstroma dibinātā DP draugu biedrība aicina LCK pārstāvi aktīvam darbam ASV

Vairāk nekā pusgadu Eiropā uzturējās Vašingtonas štata tirdzniecības kameras viceprezidents un filantrops Oskars Hellstroms. LCK nodibināja ar viņu ciešu sadarbību un sniedza informāciju. Tagad O. Hellstroms atgriezies ASV un uzsācis plašu propagandas darbu par pārvietoto personu, sevišķi baltiešu, uzņemšanu ASV.

Pēc O. Hellstroma ierosinājuma grupa protestantu mācītāju Vašingtonas štatā nodibinājuši Amerikāņu draugu biedrību Eiropas pārvietoto personu atbalstīšanai (The American Friends Of European Displaced Persons), par kuŗas priekšsēdi ievēlēts plaši pazīstamais radio mācītājs Ralfs Sanders. Drīzumā sanāks biedrības padome, kuŗā piedalīsies sabiedrībā plaši pazīstamas personas.

Jaunā biedrība, kuŗas mērķis ir praktiski atvieglot iebraukšanu ASV, sagādājot tiem piemērotus galvojumus, solās ar ASV preses, radio un brīvā vārda palīdzību ļoti enerģiski cīnīties par taisnīgu imigrācijas kvošu sadalīšanu starp atsevišķām nacionālām grupām un par 1948. g. imigrācijas likuma grozīšanu, paaugstinot ielaižamo personu skaitu. Biedrība sola sevišķu vērību veltīt Baltijas tautu bēgļiem, kuŗu liktenis ir vistraģiskākais.

Biedrība jau piesūtījusi sevišķu vēstījumu Lielbritānijas karalim Džordžam VII, ASV prezidentam Trūmenam, Vinstonam Čērčilam, Antonijam Īdenam, Klementam Etlijam, Norvēģijas karalim Hakonam, Zviedrijas karalim Gustavam, Dānijas karalim Frederikam, Beļģijas princim reģentam Čarlzam, Holandes karalienei Julianai, Luksemburgas lielhercogienei, Francijas, Italijas, Eires un Somijas prezidentiem, Austrijas un Vācijas rietumjoslu militārgubernātoriem, Latvijas, Lietuvas un Igaunijas sūtņiem, kā arī ievērojamākajiem ASV senātoriem un tautas vietnieku nama deputātiem. Vēstījumā biedrība lūdz darīt visu iespējamo apspiesto tautu un viņu bēgļu likteņu atvieglošanai un taisnīgai izkārtošanai.

Biedrība mudinājusi tās darbā aktīvi piedalīties arī Latviešu centrālo komiteju un pat aicinājusi sūtīt sevišķu LCK pārstāvi uz Vašingtonas štatu par aktīvu biedrības darbinieku, solot tam galvojumu. (in)

Kratīšana DP nometnē

Minchene (SS). — Volfrātshauzenas DP nometnē pie Minchenes pag. piektdien notikušas lielas kratīšanas, kuŗās piedalījās 350 militārās policijas darbinieku un amerikāņu kājnieku vienība Minchenes militārā iecirkņa kārtības dienesta priekšnieka personiskā vadībā. Kratīšanas ilga 8 stundas, un to rezultātā aizturētas 30 personas, kuŗu tiesāšanai turpat nometnē iecelta speciāla militārās valdības tiesa. Atrastas un konfiscētas 30 t cigarešu, šokolādes, kakao, cukura un miltu, kā arī ap 16.000 dolaru ASV banknotēs. Atņemti arī amerikāņu „skripti“ 7000 dol. vērtībā, pie kam to lielā daļa izrādījās viltota, un ap 100.000 vācu marku.

ASV ievedmuitas noteikumi...

(Turpinājums no 3. lpp.)

300 cigarešu vai 3 mārciņas tabakas, vai attiecīgu daļu no visu šo veidu tabakas izstrādājumiem, ja tie domāti personiskām vajadzībām un ne pārdošanai.

Bez muitas var ievest arī mājturības piederumus un dzīvokļa iekārtas piederumus, kā grāmatas, istablietas, gleznas, galda klāšanas piederumus, gultas veļu u. c. ko iecelotājs pats vai ģimene, ar ko viņš dzīvojis iepriekšējā dzīves vietā, lietojusi ne mazāk par vienu gadu, ja šīs mantas nav domātas pārdošanai Sav. valstīs. Ja iecelotājs iebrauc ASV uz pastāvīgu dzīvi, viņam atļauts bez muitas ievest arī tādus aroda piederumus, instrumentus, darba rīkus, profesionālas grāmatas, kas viņam piederējušas jau agrāk un ko viņš **lietojis**, jau iepriekšējā dzīves vietā.

DP iecelotājiem tālāk der zināt, ka pēc kuģa piestāšanas ASV ostā vispirms iecelotājus pārbauda veselības iestāžu pārstāvji, tad imigrācijas un naturālizācijas iestāžu pārstāvji, bet pēc tam seko bagāžas kontrole. Kuģa mantzinis savāc pieminētos mantu sarakstus jau iepriekš, bet katram iecelotājam jāpatur speciāla formulāra kupons, kas vēlāk, kad visa bagāža pēc norādījumiem savākta vienkopus, jānodod muitas ierēdnim. Muitnieks lūdz katru iecelotāju atvērt viņa koferus un kastes, jo pašam viņam pēc noteikumiem nav atļauts to darīt. Katram iecelotājam ir iespēja palīdzēt veikt šo darbu tik ātri, cik vien iespējams.

Muita, ja tādu iznāk maksāt, jāmaksā vai nu ASV dolaros, vai ar tādiem čekiem, ko muitas priekšnieks šim gadījumam pieņem. Praktiski — tā kā DP nav atļauts ievest valūtu — muita būtu jāmaksā ASV pilsoņiem vai organizācijām, kas DP iecelotāju sagaida. Tā kā šis apstāklis var radīt lielus sarežģījumus, sevišķi der iegumēt, kādas mantas ASV nedrīkst ievest vai var ievest tikai ar speciālu iepriekšēju atļauju. Pirmā kārtā aizliegto mantu sarakstā minēts opijs un citas narkotiskas vielas. Nav atļauts ievest mantas ar speciālām firmu zīmēm. Tā, piemēram, parfīmus nelielos daudzumos var ievest tikai, ja no pudelēm noplēsta firmu zīme, vai ir speciāla atļauja to ievešanai ar visu zīmi. Aizliegts ievest strausu, paradīzes putnu un citu meža putnu spalvas (izņemot zinātniskiem nolūkiem). Aizliegtas ir visāda veida pornografiskas grāmatas, attēli, filmas utt. medicīniski piederumi dzimstības novēršanai vai abortiem; visādi materiāli, kas varētu kalpot nemieru vai nekārtību radīšanai; loterijas biļetes, loteriju plakāti vai sludinājumi; zināmu veidu ieroči vai municija (izņemot ar speciālām atļaujām). DP jāzina, ka aizliegto mantu sarakstos ir arī siens vai salmi iesaiņojuma vajadzībām, ja šis materiāls nav speciāli dezinficēts. Tāpat aizliegts ievest liķieŗa konfektes un absintu, monētu, naudas zīmju vai pastmarku atdarinājumus, ieskaitot arī izdevumus, kur attēlotas ASV naudas vienības vai krāsaini reproducētas pastmarkas.

Augļus, saknes, sēklas, stādus un dzīvus lopus, kā arī gaļu un gaļas produktus var ievest tikai saziņā ar lauksaimniecības ministriju. Zelta monētas un zeltu var ievest tikai pārdošanai vai nodošanai ASV naudas kaltuvei vai tālākam eksportam. Papagaiļus, visāda veida mājas putnus, kaķus, suņus un pērtiķus pēc ASV ievedlikumiem var ielaist tikai ar speciālām veselības ministrijas atļaujām (parasti šo dzīvnieku pārvešanu uz kuģiem nepielauj jau IRO noteikumi). Meža dzīvnieku ievešana vispār noliegta.

Jāievēro, ka šie ir ASV ievedmuitas noteikumi, kas pa lielākai daļai, bet ne vienmēr, sedzas ar noteikumiem par mantu izvešanu no Vācijas.

Ietiepīgais cietumnieks

Franču rakstnieka Gija de Mopasana pastāsts

Gadus piecus atpakaļ Monakā atklāja īstu slepkavību. Tas bija sensācionāls notikums šajā citādi tik miermīlīgajā zemē. Sasauca augstāko tiesu, prokurorus, zvērinātos, advokātus... Kungi apspriedās ilgi un pamatīgi. Tad pasludināja spriedumu: vainīgais notiesāts uz nāvi rīka. Ministru padome tādēļ novecais firsts uzmanīgi izlasīja tiesas aktis un spriedumu apstiprināja. Tik tālu viss bija kārtībā.

Bet Monakā nebija ne bendes, nedz viņa aroda galvenā darba rīka. Ministru padome tamdēļ nosūtīja diplomātisku notu lielajam franču kaimiņam ar lūgumu aizdot uz īsu laiku savu patentēto galvu cērtamo mašīnu kopā ar piedzīvojušu techniķi — bendi. Pieklājības dēļ apvaicājās arī, cik šī transakcija izmaksātu Monakas valdībai. „Sešpadsmit tūkstoš franku,“ birokratiski un sausi atbildēja Parīze.

Tas firstam un viņa valdībai izlikās par dārgu: sešpadsmit tūkstošus par viena nelieša galvas nociršanu! Vai nevarētu kaut kā lētāk? Ja to uzzinās tauta, sāksies pārmetumi un varbūt pat nemieri... Kabineta sēdē vienojās apjautāties pie otra kaimiņa, Romas valdības. Piedāvājums bija drusku lētāks, tomēr prasīja savus divpadsmit tūkstoš liru. Slepkavas galva pēc Monakas tiesas kungu domām nebija arī tikdaudz vērta. Vai nevarētu sarunāt ar kādu vietējo kaŗavīru, lai tas saskaņā ar vietējām paražām un pret nelielu atlīdzību ar zobenu vai citu ieroci atdala slepkavas galvu no pārējā ķermeņa?

Atsauca ģenerāli. Viņam taču padoti kaŗavīri, kuŗus apmāca tieši šādām vajadzībām. Ģenerālis saaicināja savu armiju, apspriedās ar to, bet neviens nepieteicās, kas atzītos, ka prot šādu amatu. Ko nu? Sasauca komisijas, ievāca juriskonsultu un augstāko valsts ierēdņu atzinumus. Beidzot vienojās, ka šādos apstākļos jāgroza spriedums. Nāves sodu atcēla, mīkstinot to ar ieslodzīšanu cietumā uz visu mūžu. Šim lēmumam labprāt pievienojās arī monarchs: tauta viņu cildinās kā žēlīgu valdnieku, bet, galvenais, notiesātā palikšana šai pasaulē izmaksās valstij daudz lētāk, nekā viņa aizraidīšana aizsaulē.

Bet atkal nelaime — Monakā nebija īsta cietuma, vienīgi aresta telpas mazāku sodu izciešanai. Kārtīgas kameras mūža cietuma soda izciešanai trūka. Sameklēja tomēr kaut cik piemērotas telpas, ievietoja tajās notiesāto un pielika pie durvīm posteni.

Postenis apsargāja improvizētās durvis un bez tam pienesa ik dienas no pils virtuves notiesātajam uzturu. Pēc gada finanču ministrs varēja ziņot, ka valsts izdevumu budžetā radies jauns un itin prāvs robs: seši simti franku par sarga algošanu un cietumnieka uzturu. Un ja nu šis tēviņš iespītējas un dzīvo vēl piecdesmit gadus! Izskats viņam veselīgs un no tāda var sagaidīt visu. Kaut kas jādara.

Atkal sapulcējās ministru kabinets, sprieda lietpratēju komisijas... Kā būtu, ja mēģinātu ietaupīt sarga algu? Bet ja cietumnieks tad aizbēg? Nu, lai tad arī bēg, nebūs vairs izdevumu arī uzturam! Firstam nebija iebildumu pret tik saprātīgu lēmumu. Uzteica sargam darbu un noteiktā termiņā viņu atlaida.

Bet kas notika? Pusdienas laikā, nesagaidījis savu maltīti, cietumnieks sāka meklēt sargu. Neatradis viņu, tas pats devās uz galma virtuvi pēc savas devas. Un tā tas atkārtojās katru dienu. Pat sapnī viņam nenāca ne prātā bēgt. „Tam nelietim beidzot skaidri japasaka, lai pazūd,“ beidzot ieteica tieslietu ministrs.

„Nenāk ne prātā!“ bija cietumnieka atbilde. „Kurp gan lai eju? Esmu pilnīgi atradinājies no darba. Bez tam jūs man esiet sagādājuši daudz nepatikšanu un pat notiesājuši uz nāvi. Būtu vismaz šo spriedumu izpildījuši! Bet jūs mani uz visu mūžu ievietojāt šeit, nozīmējot speciālu sardzi ēdiena atnešanai. Bet arī to tad jūs man vairs nenovēliet! Esmu miermīlīgs cilvēks, tamdēļ pats sāku iet uz virtuvi. Un tagad jūs vēl gribiet, lai es vispār pazūdu no šejienes! Pat prātā nenāk to darīt!“

Sasauca jaunas kabineta apspriedes, runāja šā, sprieda tā. Beidzot nolēma: „Piešķirsim tam puisim pensiju, lai beidzot tiktu no viņa vaļā!“

„Kā jums tīk, kungi!“ piekāpās arī firsts. „Man tā lieta jau sen apnikusi. Maksāsim viņam gadā tos pašus seššimt frankus, bet lai viņš beidzot liek mūs mierā!“ Cietumniekam nebija iebildumu, viņš iesēdās vilcienā un atstāja Monakas robežas.

Pēc dažām minūtēm viņš izkāpa... Nopirka nelielu zemes gabalu un uzcēla sev māju. Katru gadu viņš brauc uz Monako, lai valsts kancelejā saņemtu savu pensiju. Tad viņš ierodas spēļu namā, noriskē dažus frankus un miermīlīgi dodas mājup, jo viņš ir mierīgs un kārtīgs pilsonis...

Un kāda gan šim klaidonim pagadījusies laime! Būtu viņš kādu noslepkavojis tādā vietā, kur izdevumi par noziednieka galvas nociršanu un cietumu korpusi nav nekāda problēma, viņš jau sen cepinātos elles ugunīs...

HUGO PURIŅŠ

Starp pusnakti un ausmu

Novele

Un nu Teofils Sims laiž dūmu gredzenus gar galvu, izlaidīgi šūpojas krēslā un nesaprot vairs ne rīta ne vakara. Kā tas var būt — kur katrs no veselajiem te tagad lētu kā Lācars, bet viņam — nekas. Tāda pelde taču nav nekāds joks. Brīnums, tas taču ir brīnums — līgi apjucis murmina Sims, un pēpeši viņam ir tā, it kā tam būtu ataususi negaidīta gaisma, kā ja viņa iekšienē nupat, nupat tikko iekārts kāds vecs un tomēr jauns lukturis ar tīru, aklinoši spožu uguni.

Viņa sirds sāk dauzīties pavisam spēji, un viņam liekas, ka caur vētras auriem viņš dzird balsi, noteiktu un mierīgu, kādu vēl nekad nav dzirdējis. Jeb — vai balss skanētu no viņa paša?

„Raugi, zemes nieks, Es esmu tas — kas bija, kas ir un kas būs. Priekš laika mats no tavas galvas nekritīs arī tad, ja tu manis nezīsti, tikai tad tu allaž būsi tumsas, rītdienas nojausmu vergs, šaubu un baiļu vergs, pats savas nākotnes vergs...“

Izbijies Sims uzlēc kājās. [illegible] joda! Kas par māņiem! Drudžaini viņš soļo no sienas līdz sienai, līdz pamazām atgūst sevi, savaldās.

— Kas ir, kas bija, kas būs... Jā, varbūt gan, varbūt... Dzīves domu kamolā, kas, dobji dunēdams, rotējis viņa galvā, negaidot atradies sākuma pavediens, un Sims tagad jūt, ka šis lielais, neredzamais kamols vairs nepaliek uz vietas, bet ritinās projām — arvien tālāk un tālāk, un, notīdamies, stāj aiz sevis klusumu, mieru un līdz šim nepazītu skaidrību.

Dzīvot — vai tas nav uzdevums? Vai tas nenozīmē valdīt — darīt un atbildēt, arī pašam par savu dzīvību, vienalga, laicīgā vai mūžīgā tiesā, vai arī pašā pirmajā instancē — personīgi tuvākajam, tomēr visbargākajam soģim — savai sirdsapziņai.

It kā aptverot ko bez stāstīšanas skaidru un vienkāršu, kas jau ilgi kri-vijies smadzenēs, bet nezin kāpēc nav devies saprotams jau agrāk, Sims uzelpo un nopurinās. Aplēsumi bijuši kļūdaini, viņš ir maldījies, akli un ilgi, līdzīgi ceļiniekam, ko tumsa pārsteigusi svešā mežā — atziņa par visa bezcerīgumu, veltīgumu un bezjēdzību taču radās viņa paša ārējo apstākļu ietekmē tajā dvēselē, kam trūka spēka un prasmes nošķirt, izkristallizēt, pārkausēt sevī norises, kas tai ik dienas bagātīgā vairumā jāuzņem!

Teofils Sims plaši atrauj logu un izliecas negaisā. Kā milža ķepa no tumsas pašaujas skaudrs brāziens, sajauc matus, iecērt sejā sāpīgu pliķi un sadzen sniegu aiz apkakles. Bet Sims nejūt to. Viņš veras tumsā, kas ir pilna svilpienu, vaidu, dīvainu čukstu un kaucienu, un smaida. Viņš, pārvietotā persona Teofils Sims, šonakt ir pārdzimis — jauns, kāds vēl nekad nav bijis, un viņa asinīs un prātā tagad iesviesta viena vienīga alka un griba — dzīvot, cīnīties, uzvarēt!

Vētra plosās divas diennaktis. Tad tā aprimst tikpat spēji un negaidīti, cik sākusies, dodama vietu dzidram, saulainam rītam. Kalna pakājē, vienādā augstumā pār ieleju nostājusies, stingst blāva dūmaka, bet galotnes, kas iestiepušās augstajās debesīs, mirdz žilbīgi baltas.

Šajā rītā kāds vientuļš vīrs soļo pa ceļu kalnup. Viņa plecus spiež mugursoma, un roka cilā spieķi, tomēr viņš neizskatās pēc tūrista. Kad aiz pēdējā ciema ceļš izbeidzas, vīrs atrod šauru, vēja nopūstu taciņu, un iet tālāk. Pēc laiciņa, kad vientulā gājēja stāvs jau saplūdis ar klinšu pelēko masīvu, lejā atlido savāda dziesma par bēdām, vecu mugursomu un smiešanos. Tad izgaist arī tā. Saule ceļas augstāk.

(Beigas).

Valentīns Pelēcis

SAULES BRIEDIS

Spodru raugu debess klonu,
Logu plaši atdaru —
Sakaltušu maizes donu
Vakarēdams pārlaužu.

Nāc un baudi zemes sātu,
Bargi Dieva vēji pūš;
Nevalcājot mūsu prātu,
Padebešos aizpeld mūžs!

Kur tu nāves tumsu viedis,
Bailēm grūti spītēdams —
Zelta ragiem saules briedis
Viegli aizskrien, mirdzēdams!..

Mērbekas teatris ciemojas ar M. Zīverta ZAĻO KRŪZI

Mēs visi kļūstam ik dienas pieticīgāki. Arī slavenības. Bija laiks, kad neviens no mūsu abiem lielajiem trimdas teātriem nekērās klāt M. Zīverta viencēlieniem, ne mazajiem — Divkauja, Sievasmāte, Riebeklis, ne lielajiem — Kāds, kura nav, nedz arī ainu virknei Karātavu komēdija. Tie ieskatīja šos darbus par pārāk sīkiem savu turneju mērķiem.

Nu apstākļi ir citādi. Teātri meklēt meklējas lugas ar mazu personu skaitu, jo ansambļu darbinieku skaits rūk, un ķertin izķer katru oriģinālilugu, jo to pieaugums nav kupls.

Tā arī Mērbekas teātris ir uzņēmis repertuārā M. Zīverta jauno, vienā cēlienā rakstīto komēdiju Zaļā krūze, kaut arī savā laikā noraidīja psicholoģisko drāmu Kāds, kura nav. Kā tajā, tā šinī darbojas trīs personas, un darbība notiek Vācijā pēc kara un risina kara samudžinātos likteņa režģus latviešu bēgļu un karavīru ceļos. Starpība: drāmā — divi vīrieši, viena sieviete, komēdijā — divas sievietes, viens vīrietis; drāma noris bēgļu nometnes barakā, komēdija — vācietes izīrētā mēbelētā istabā, un viena no personām ir vāciete; drāma risina smagu problēmu, kas no reāli individuālas iegūst simbolisku vispārnacionālu nozīmību, komēdija problēmas smagumu izpūš kā pienenes pūku gaisā ar vieglu teātrālu rotaļību.

Sižets: latviešu bēgle Rūta strādā uniformu šūšanas darbnīcā un dzīvo pie vācietes Šeples kundzes īrētā istabā. Šo pašu istabu Šeples kundze izīrējusi no vācu armijas dezertējušam latviešu kareivim, kas ar neīsto Vurma kunga vārdu strādā nakts maiņā municijas fabrikā. Tā aprēķinīgā vāciete izsit no savas istabas divkāršu cenu, un īrnieki, protams, ne jaustin nenojauž, ka dalās istabā un gultā ar otru personu.

Likteņa untums nu ir tāds, ka, frontēm brūkot, abi īrnieki vienā un tai pašā dienā zaudē darbu, un Šeples kundzes veikalnieciskā machinācija atklājas. Viss turpmākais nu ir vārdu divkauja starp jauno sievu Rūti, kas kara notikumos pazaudējusi savu vīru — kareivi — un jauno vīru Vurma kungu, kas tāpat pazaudējis sievu. Skatītājs no paša sākuma jau noprot, ka šie abi naidīgie viens otru redzēt negribētāji ir tie paši viens otru meklētāji, bet autoram patīk viņus izvadāt pa līku loču konversācijas režģiem, iekāms ļauj tiem ieskatīties vienam otra sejā. Šī konversācijas māka vai nemāka tad nu ir Zīverta jaunās lugas literāri drāmatiskās vērtības noteicēja.

Luga noteikti ir stila drāma ar tīri teātrālu spēles mērķi. Autors to apzināti cēlis paralēlu līdzsvarojumā: vārdu divkaujā abi cīnītāji atsit uzbrukumus viens ar otra vārdiem. Tā rodas autora gribēti burtiski teksta atkārtojumi, kuru norunāšana prasa no aktieriem lielu runas technisko veiklību, lai klausītājus nenomāktu vienmulība. Šai konkrētā Mērbekas teātra iestudējumā režisors rakstīto viencēlienu sadalījis divos spēles cēlienos, nobeigdams pirmo ar zaļās krūzes pirmreizējo parādīšanos. Tas ir meistariski darīts, jo dod spēcīgu ievirzi skatītāja turpmākajai uzmanībai, jo, pēc lugas nosaukuma spriežot, zaļajai krūzei ir jābūt kādai izšķirīgai nozīmei sarežģījuma atrisināšanā. Diemžēl, izrādes turpinājums neattaisno šo pamatoto ievirzi. Zaļajai krūzei, ko Rūta saņēmusi no vīra, sūtītu kāzu dāvanai, vajadzētu taču būt tam izšķirējam faktoram kas pārliecina vīru, ka krūzes īpašniece ir viņa sieva. Bet autors arī šim satraucošajam momentam liek pārslīdēt pāri lugas varoņu runas plūdiem, un beigu puanti lugai dod pavisam citi objekti — ģīmetnes, pametot zaļo krūzi nenozīmīgi malā.

Šai konstatējumā ietveras galvenais iebildums pret Zīverta jaunās lugas uzbūvi: autors pārāk aizrāvies no savas mākas un patikas rotaļāties ar asajiem dialoga ieročiem, un skatītājs jau nevar vairs paredzēt un sagaidīt galu — kur tad nu beidzot autoram labpatiks apstāties, jo visām loģiskajām pieturas vietām jau paskrieta garām: apstākļu redzamai vienādībai, balsu līdzībai, pazīstamām smaržām, pazīstamai krūzei, jūtu instinktīvam satraukumam. Tā zaļā krūze neizšķir neko, lugas nosaukuma intriga skatītāju pievil, un autora vilcināšanās likt punktu jau izjūtama kā pārmērīga izplūšana un atkārtošanās. Tas mazina šīs īpatnī iecerētās un atjautīgi izkārtotās komēdijas formālo vērtību. Tomēr arī tā komēdija patīk skatītājiem, zīmīgās puantes izraisa jautrību, sevišķi ar trešās personas, istabas saimnieces, dzīves un mīlestības vulgāro izpausmi.

Ar šo jauno iestudējumu Mērbekas teātris patlaban apciemo angļu joslas nometnes. 23. jūlijā to noskatījās Lībekas latvieši savā teātra telpās. Iestudējums ir režisora Jāņa Zariņa darbs. Skatuves ainavu darinājis Evalds Dajevskis. Tai ir īpatnēji miniatūrs, rotaļīgas ikdienības raksturs. Pašai spēlei noderētu vēl vairāk rotalības vieglumа, lai īstenotu autora stilistiskos nolūkus.

Izbijušo „kino zvaigzni" Šeples kundzi, kas it vaļsirdīgi atzīst sevi par resnu, veido Helga Gobzine šai īpašībai atbilstoši smagu figūrā un valodā. Varbūt tomēr viņas tēlam noderētu kāda krasāka nacionāla iezīmība, kas liktu redzamāk saskatīt vācisko un latvisko atšķirību, jo vairāk tādēļ, ka tekstā dažas reizes pieminēts, ka viņa kā vāciete to vai to nevarot saprast. Citādi šī bij. Nacionālā teātra jaunākās paaudzes aktiere, kas še trimdā varējusi augt un attīstīties lielākos un plašākos uzdevumos nekā tie bija pieejami mājā, veic savu lomu ar atzīstama lomas rakstura un komēdijas stila izpratni.

Maigai Damrozei Rūtas un Rūdolfam Mucieniekam Vurma kunga lomā ir jāveic zibenīgais dialogs, jāuztur temps un jārada teātrāla rotaļa uz skatuves.

Īsti labi tas izdodas Maigai Damrozei. Sevišķs prieks klausīties viņas perfektajā izrunā, kas balstās uz jau dabīski labas skaņu artikulācijas. Pats Rūtas raksturs, šķiet, domāts maigāks, naivāks, nevarīgāks; M. Damroze, saskaņā ar savu īpatnību, dod to skaņbu un asu, tomēr intonācijās bagātu un krāsainu. Rūdolfam Mucieniekam vajadzētu panākt vēl brīvāku konversācijas toni; tagad viņa runa vēl izklausās pēc grāmatas valodas. Un tad — viņa spēlē nav nepārprotamas attiecības pret situāciju: uz kāda pamata viņš ceļ savu spēli — vai viņš pazīst vai nepazīst neredzamajā Rūtā savu sievu? — Pēc autora dotā beigu efekta jāpieņem, ka ne viens, ne otrs no partneriem nenojauž īstās attiecības, bet Mucenieks spēlē vairākkārt lieto tādus mīmiskus izteiksmes līdzekļus, kas pavedina domāt, it kā viņš jau zinātu, kas svešā sieviete īstenībā ir un tikai apzinīgi rotaļātos ar viņas nezināšanu. Vai Mucenieks to dara apzināti vai neapzināti, paliek neskaidrs. Vienādi vai otrādi, viņam vajadzētu sevi izteiksmē kontrolēt un dot tēlam nepārprotamu pamatu.

Šai tukšajā laikā arī šis mazais spēles nieks ir patīkams. Tas izvilina smaidu mūsu nogurušajās sejās, šoreiz gan vairāk par rakstnieka iedomas, nekā par pašas dzīves dīvainībām.

Paula Jēgere-Freimane

Traģiskā latviešu rija

Skats Jāņa Kalmītes darbnicā

Trimdas gaitas mūsu kultūras jaunradītāju rosmi ir gan jūtami gausinājušas, tomēr tā nav apsīkusi, nav kļuvusi arī kosmopolītiska dēkaine. Latviešu māksla un rakstniecība top un veidojas, par spīti mūsu sabiedrības atziņai, ka trimdā rakstnieka un mākslinieka darbs ir otras šķiras elements cīņā par nacionālo neatkarību un tādēļ pametams brīvai veģetēšanai. Sasniegumi liecina, ka latviskais iecirtības un uzupurēšanās tikums spēj uzveikt šķēršļus, kas sākotnēji liekas nepārvarami.

Nebūdams aicināts tēlotājas mākslas vērtētājs, iedrošinos pieskarties kādai parādībai mūsu mākslas pasaulē, kam nevarēju paiet garām vienaldzīgi klusējot. Tās ir Jāņa Kalmītes jaunākās gleznas.

Vispirms mani pārsteidza šo darbu nemaldīgais latviskais gars, šis netveramais glezniecības elements, kas nav nekas un tomēr ir viss. Galu galā mākslas gars taču arvien saka pēdējo vārdu, tas apzīmogo mākslu pārliecībai vai iznīcībai. Vienīgi tur, kur meistarība iet līdztekus ar nacionālo vienreizību, izaug māksla ar mūžības elpu.

Ar šo garīgo iezīmību un nacionālo īpatnību jāsastopas vaigu vaigā, vērojot Jāņa Kalmītes darbus, sevišķi viņa latviskās rijas. Šis cildenais krāsu dzejnieks, apbalvots ar lielu temperamentu, jūtīgu sirdi un nemaldīgu mākslas gaumi, pēdējā gadā skicējis un uzgleznojis pēc atmiņas visdažādākos vizionāros tvērumos un variācijās turpat simts latviešu rijas.

Akurāters savā laikā trimdā uzrakstīja vispilnīgāko Latvijas dabas un lauku dzīves idilli Kalpa zēna vasara, Rainis — dzimtenes mīlestības apgaroto Daugavu; Jānis Kalmīte simtiem kilometru tālu no Latvijas sniedz latviešu rijas teiksmaino krāsu dzeju.

Skatītāja acīm pavīd vakara kāvu apblāzmota celtne ar tik pazīstamajām nojumēm un čukuriem. Brīžiem tā liekas mēļu, naksnīgu ēnu apņemta, mistiski gaistot tāles dūmakās, tad tā iznirst uz brīdi saules gaismā, lai atkal pazustu grūtsirdīgā, violeti pelēkā miglājā, vai pēkšņi uzliesmotu kvēli kā teiksmainais rožu krūms, no kura kādreiz runājis pats Dievs.

Mākslinieks, gleznodams šīs rijas, uztvēris traģisko jūtoņu, ko patlaban pārdzīvo latviešu tauta. Tā zināmā mērā ir latviešu lauku sētas gulbja dziesma, latviešu idilliskās pasaules pastardienas vīzija sarmatiskās kollektivizācijas mijkrēslī. Smaga, padrūma ir mākslinieka palete, bet tā valdzina. Atsevišķo gleznu lokālo kompozīciju un mākslinieciskо mērķtiecību saista kopā tas garīgais strāvojums, kas latviešu tēlotājai mākslai jaužams cauri jau no Ādama Alkšņa laikiem. Toņu gammā dominē mālaini sarkans, mēļš, melns, pelēks, tikai reizumis pavīd kādreizējās Jāņa Kalmītes saulainās krāsas vai rāmais, zaļi zilais Latgales segas zieds temperas un akvareļu ekspresīvajā klājienā. Pat kādreiz daudzināto Kalmītes kartupeļu racēju un Gaujas nemierīgais kolorīts, salīdzinot ar „rijām", izliekas kā pastorāla spēle pret smagu traģēdiju.

Mākslinieks šos darbus veicis ar lielu pašsuģestiju, atvairot katru toni un noskaņu, ko būtu varējusi izraisīt vairākus gadus ilgā svešniecība Vācijā, svešas zemes mākoņi, ūdeņi vai līdzenumi. Viņš centies pilnīgi atraisīties no tagadējās apkārtnes, un tas viņam izdevies. Arī sveštautietis, nemaz nepārzinot mūsu tautas likteņus, apstāsies šo darbu priekšā, jaužot viņos elpojam kaut ko varenu un reizē liktenīgi traģisku. Šajās rēgainajās latviešu riju vīzijās nav ne vēsts no tā, ko gleznotāji dēvē par „literātūru". Tā ir tīrā glezniecība, tīrā māksla. Ja šobrīd vajadzētu prezentēt starptautiskā mākslas forumā patiešām vienreizīgu sniegumu tīrās un nacionālās mākslas jomā, tad neapšaubāmi viena no pirmajām vietām pienāktos kaugurietim Jānim Kalmītem ar viņa rijām un smalkjūtīgi un īpati darinātiem dabas skatiem. Vai šī patiesība mums dažkārt neaizmirstas?

Līdz šim paveiktais gleznotājam liekas tikai mets mūža darbam. Kalmīte atzīst, ka, ja no šiem uzmetumiem kādā laimīgā stundā taps „viena latviešu rija", kas apmierinās viņa prasības, tad viņa mākslinieciskais pienākums būšot īstenots.

Protams, neviens mākslinieks nevar pareģot savu darbu uzplaukuma vai apsīkuma posmu, tāpat nevar paredzēt, kurš darbs kļūs par viņa pasaules uzskata un dvēseles degsmes pilnīgu izpaudumu. Tomēr šobrīd, trimdas šaurajā ikdienā, Jānis Kalmīte pasācis gaitu, kas visai mūsu glezniecībai spēj dot jaunus impulsus.

Kādreiz, kad Meijerovics brauca uz ārzemēm meklēt mūsu neatkarībai akceptu, viņš ņēma līdz Latvijas skatu un mākslas darbu albumu. Un lūk, arī toreiz ievērojami Vakareiropas politiķi nav vis priecājušies par mūsu biedrību namiem, skolām un pienotavām, bet gan apstājušies pie latviešu mākslas darbu attēliem. Viena tauta meklē otrā nacionāli dzīvo, iezīmīgo, nevis civilizācijas nogludinātas rekvizītes. Jānis Kalmīte mūsu glezniecībā ir šāda vienreizēja parādība, ar ko varam lepoties

Pēteris Aigars.

KULTŪRAS CHRONIKA

Amerikāņu joslas igauņu teātrim Geislingenā, kas emigrācijas dēļ savu darbību izbeidza jau š. g. aprīlī, tagad pievienojies arī lielākais igauņu trimdas teātris, t. s. Igauņu nacionālais teātris Oldenburgā. Šā teātra 250 izrādes noskatījušies 70.000 cilvēku. Daļa Igauņu nacionālā teātra saimes atrodas jau ceļā uz Ameriku un daļa uz Austrāliju, bet citi vēl atrodas izceļošanas centros un gaida transportu uz ASV.

Pieaugot interesei par DP intelliģences problēmu, Baltijas universitāti Pinebergā apmeklēja angļu radiofona sabiedrības BBC reportieri un uzņēma skaņu platēs ainas no universitātes dzīves, lai tās garākā raidījumā darītu zināmas visai angliski runājošai pasaulei.

Karikatūrists Ed. Keišs no Bevernas nometnes pārcēlies uz Sengvardenas nometni, kur sācis rakstīt atceres par tematu Slaveni vīri pozē, attēlojot tur savu sastapšanos zīmētāja-šaržista gaitās ar pazīstamām personībām.

Gētes pieminas svinību gadījumā Sv. Paula baznīcā Frankfurtē notika Tomasa Manna godināšana. Pilsētas galva teica suminājuma runu, paziņojot lielajam vācu rakstniekam Gētes prēmijas piešķiršanu. Kā zināms, tā ir 10.000 marku liela balva, no kuras Tomass Manns atteicās par labu trūcīgajiem vācu māksliniekiem.

Publicists Ž. Unams, kas dzīvo Anglijā, raksta garāku eseju par Vinstonu Čērčilu. Autors sīki izpētījis Čērčila sarakstītos memuārus par otro pasaules karu un Čērčila nostāju pret Baltijas valstīm.

Nordreinas - Vestfāles izglītības ministrija uzdevusi bij. vāciešu izglītības lietu kārtotājam Latvijā Dr. h. c. V. Vachmūtam sarakstīt grāmatu par vāciešu darbu Latvijā no 1918.—1934. gadam.

Latviešu panākumi Francijas augstskolās

Kā ziņo Francijas latviešu informācijas biļetēns, Parīzes universitātes protestantu teoloģijas fakultāti ļoti sekmīgi beidzis Edgars Lappuķe, iegūdams teoloģijas licenciāta gradu. Pēc jūlijā aizstāvētās disertācijas par tēmatu Dvēseles kopšana un dvēseļu vadīšana paredzams, ka Parīzes protestantu bīskaps jau augustā ordinēs Lappuķi mācītāja amatā.

Pārvarot ļoti spēcīgu konkurenci, mūsu tautiete Vera Jansone pabeigusi studijas Francijas valsts mākslas augstskolas architektūras fakultātē, ko izdodas beigt tikai retam ārzemniekam. Jansone ieguvusi valsts architekta gradu par diplomdarbu Slimnīcas būves mets.

Komponists Tālivaldis Ķēniņš, kas papildina studijas Parīzes nacionālās konservātorijas meistarklasēs, gada nobeiguma konkursos guvis teicamus panākumus, izpelnoties kompozīcijas konkursā I šķiras atzinības rakstu, bet mūzikoloģijas konkursā II šķ. medaļi.

(j)

Angļu romana atdzimšana

Amerikāņu literatūrā iestājies pagurums, bet Anglijā rakstnieki pievēršas katolicismam

Amerikāņu rakstniecībā kopš ilgāka laika iestājies zināms pagurums. Pretēji lietpratēju pareģojumiem, Anglija pamazām pārņem vadošo vietu angļu valodā sarakstītajā literātūrā, un proti — tieši ar romānu, šo visplašākajās lasītāju masās visvairāk iemīļoto literāro formu. Protams — ir iespējams, ka amerikāņu memuāru, patriotisko, vēsturisko un socioloģisko sacerējumu, romānu un laika kavēkļa literātūras plūdos pēkšņi iznirst arī jauns, patiesi izcils romāns. Taču pasaule to gaida jau gadiem ilgi.

Laikā starp abiem kaŗiem valdīja pārliecība, ka Anglijai būs jāatsakās no savas vadošās vietas romānu rakstniecībā par labu Amerikai. Īpaši trīsdesmitajos gados amerikāņu rakstniecībā likās parādāmies jaunas nacionālās literātūras kontūras — lai atceramies kaut vai „Vējiem līdz" vai „Lieti nāk". Un Amerikai toreiz bija netikai Dreizers, Eptons Sinklers, Folkners un Hemingvejs — gadu gadā nāca klāt arvien jauni talanti: Steinbeks, Džēmss, Tortons Uailders.

Tajā pašā laikā angļu literātūras vēsturnieki bija lielās rūpēs par to, kas gan aizvietos jau par klasiķiem dēvētos „lielos vecos vīrus" — Konradu Hārdiju, Galsvorsiju, Kiplingu un Velsu. Jo pat labākie no viņu pēcniekiem nespēja aizsniegt savu priekšgājēju klasisko skaidrību, viņi kļuva arvien abstraktāki, attālinājās no dzīves un — jaunatne no viņiem novērsās. Arī tie jaunie rakstnieki, kuŗu darbi radās īsi pirms otra pasaules kaŗa, bija tikpat noguruši no psicholoģiskā jūtīguma un pārmērīgā garīguma kā no tolerances un pacifisma idejām. Viņu raksturīgās tieksmes bija — vienkāršota problēmatika un valodas svaigums un spēks. Šai ziņā amerikāņiem, kam šīs īpašības, tā sakot, iedzimtas, bija vairāk ko sacīt nekā Hekslijam, Džēmsam Džoisam vai Virdžinijai Vulfai. Īpaši Hemingveja ārkārtīgā vīrišķība šķita suģestējam šos pārmērīgi civilizētos jaunos talantus, taču viņa ietekme neizrādījās diezcik laimīga. Hemingveja paraugi it kā sašaurināja pasaules skatījuma aploku, standartizēja stilu un radīja „stiprā cilvēka" tipu, kas likās veidots ar pārāk lielu piepūli un tādēļ nepārliecināja. Kritika šos viņa epigonus iznīcināja ar formulu „Hemingvejs un ūdens", — atšķaidītais Hemingvejs — un lasītāji tai piekrita.

Šo attīstību pārtrauca kaŗš. Ar Hemingveja romānu „Kam zvani skan" amerikāņu rakstniecībā bija sasniegti šī žanra kalngali, bet no tiem nebija pārskatāmas tālākās gaitas. Angļu literātūrā šis stāvoklis iestājās jau trīsdesmitajos gados ar Elizabetes Bouenes romānu „Nams Parīzē" un Rozamundes Lēmanes romānu „Aicinājums uz deju".

Bet laiki mainījušies, pēc ilgajiem paguruma gadiem angļu literātūra dabūjusi jaunus impulsus. Zīmīgi, ka visi tie darbi, kas izšķirīgi iezīmē šo pagriezienu angļu romānu rakstniecībā, liecina par itāļu mākslas ietekmju atgriešanos Anglijā, tie sarakstīti kaŗa un pēckaŗa gados, un viņu autori ir gados ne vairs jauni vīri. Tā Somersetam Momam ir 74 gadi, Čarlzs Morgans un Eldjuss Hekslijs ir 50 gadus veci, bet Grāms Grīns un Evelīns Vo, kuŗus pašreiz uzskata par pēckaŗa Anglijas reprezentātīvajiem rakstniekiem, jau pārkāpuši 40 gadu slieksni.

Evelīna Vo darbi pazīstami jau kopš 1928. gada, bet Grīnu sevišķi sāka lasīt ap 1938. gadu. Par spīti tam, ka abi pieder angļu augstākai sabiedrībai, un viņu domāšanu veidojusi Oksfordas audzināšana, iedvesmi šo autoru darbiem devusi tieši saslieśanās pašiem pret savu klasi. Ilgu laiku viņus uzskatīja par „autsaideriem". Taču viņi nekļuva par komūnistiem, par kādiem izveidojās Hemingveja atdarinātāji un T. S. Eliota skolas lirikі, īpaši Kristofers Išervūds. Gluži otrādi — neatkarīgi viens no otra un dažādos laikos viņi pievērsās katolicismam. Tā Evelīna Vo 1947. gadā sarakstītais romāns „Atkalredzēšanās ar mājām" stāsta par kādu angļu labākās sabiedrības jaunekli, ko katoļu priesteris iepin savā ģimenes drāmā un pēc daudziem sarežģījumiem beidzot pārvelk viņu katoļu ticībā. Grāma Grīna romānos saistība ar dogmu ir daudz tiešāka, darbība spraigāka. Viņa 1948. g. sarakstīto romānu „Mātes sirds" publika lasīja ar tādu skubu, kā parasti lasa kriminālromānus. Šī darba jēga noenkurota reliģiskās dilemmās, un grāmatas panākumi izskaidrojami ar to, ka tā atklāj, ko tas īsti nozīmē, ja ticīgs katolis, būdams pie skaidra prāta, ir spējīgs doties pašnāvībā.

Protams, ne jau visi angļu rakstnieki, kas savus darbus sarakstījuši šai reliģijas nenoliedzamās atdzimšanas laikmetā, ir katoļi. Čarlza Morgana romānā „Tiesnesis", kas radies 1947. gadā, risinātās problēmas balstītas klasiskā pagānisma un kristietības pretstatos. Šai darbā, līdzīgi Išervūda „Pateram Violetam" un Hekslija „Laikam jāapstājas", parādās gluži jauns, morāliski tīra cilvēka tips. Arī Somersets Moms, šis konsekventais racionālists, savā 1944. gadā sarakstītajā romānā „Naža asmens" rāda pilnīgi jaunu varoņa tipu. Tas ir modernais mistiķis un askēts, kas visus pašatklāsmes un garīgās koncentrācijas ideālus virza uz mūžības atzīšanu, būdams turklāt naivs, vitāls amerikānis.

Eiropas lasītājs, sastopoties ar šo amerikānisko mistiķi, gribot negribot ieinteresējas, vai arī pašiem amerikāņiem šai virzienā būs kas sakāms tad, kad viņu romāns atgūs spēkus. Liekas tomēr, ka uz šo brīdi būs vēl jāgaida. Un laiku izmanto savā labā Anglija.

Ne „peļņas taisīšana" ir patērētāju kooperācijas mērķis

Lielākajās latviešu nometnēs jau trešo gadu darbojas un labas sekmes guvuši kooperātīvi vai t s. apgādes kopas. Tomēr netrūkst arī tādu, kas savā darbībā vairāk vai mazāk novirzījušies no īstajiem kooperācijas mērķiem. Kaut gan apgrozījumi bieži vien ir prāvi un peļņas tiesa solida, to ne reti izlieto dažādiem blakus mērķiem, un pašas kooperācijas veicināšanai un izkopšanai visā trimdas laikā nav darīts gandrīz nekas. Peļņas „taisīšana" un tās izlietošana blakus mērķiem vai šauru interešu labā daudzos gadījumos trimdā kļuvusi par galveno uzdevumu. Pat vadītāji darbinieki bieži vien pielaiž kļūdas, un laba daļa neveiksmju un zaudējumu izskaidrojama ar to, ka šiem darbiniekiem trūkst pareizās izpratnes par to, kas ir patērētāju kooperācijas īstais mērķis.

Kooperācijas veicināšanai Latviešu kooperātīvu savienība izdevusi prof. A. Aizsilnieka darbu Patērētāju kooperācijas mērķis. Ja vērtīgās atziņas, kas aplūkotas nelielajā grāmatiņā, ievērotu un censtos izpildīt visi, kas sevi skaita par kooperātoriem un darbojas šinīs pasākumos, tad kooperācijas nozīme un rezultāti būtu daudzkārt lielāki nekā līdz šim.

Pareizi organizēta un mērķtiecīgi vadīta kooperācija spēj dot ievērojamus ietaupījumus resp. saimnieciskus labumus tās biedriem. Turpretim nemākulīga, pavirša vai savtīga rīcība dod pilnīgi pretējus rezultātus. Tādēļ tiem, kas darbojas apgādes kopās vai arī piedalās tanīs par aktīviem biedriem, ir svarīgi zināt un izprast kooperācijas īstos mērķus.

Minētā brošūra ir latviskots saīsinājums no prof A. Aizsilnieka jaunākajiem pētījumiem un Zviedrijā izdotās grāmatas Kooperācijas mērķis un līdzekļi, kas radījusi sevišķu ievērību pasaules literātūrā. Latviešu kooperātīvu savienība brošūru izsūtījusi apgādes kopām sadalīšanai rosīgākajiem biedriem un aicina visas kopas atbalstīt šo pasākumu.

J. P.

Gēti cildina ASV, bet Francija klusē

Tuvojoties Gētes 200 dzimšanas dienas svinībām, kas notiks 25. augustā Frankfurtē, visā pasaulē atceras viņa darbus un dzīvi neskaitāmos sarīkojumos. Tā ASV, jau veselus divus mēnešus pirms izcilā notikuma, pieminas svinības uzsākusi Kolorado štata Aspenas pilsētā šim nolūkam īpaši dibināta sabiedrība, un to atklājis bijušais ASV prezidents Huvers. Svinības turpināsies ilgāku laiku un tajās piedalīsies arī pazīstami rakstnieki, filozofi un publicisti, viņu vidū Tornton s Vailders, kurš šai pavasarī apmeklēja Vāciju un ieradās arī Berlīnē, Alberts Šveicers un spāņu filozofs Žozē Ortega i Gasē.

Tajā pašā laikā Francijā, kurā kopš laika gala bijis pavisam maz vācu kultūras draugu, atskaitot Romēnu Rolānu kā vienu no pazīstamākiem, un Andrē Židu, kas bija aizrautīgs Gētes cildinātājs priekš pirmā pasaules kaŗa — Francijā šī vācu ģenija pieminas svinības, šķiet, paies bez plašākas atbalss. Līdz šim parādījušies divi jauni Fausta izdevumi, ko visai plašajā franču grāmatu tirgū nav pierakstāma īpaša nozīme, un tikai viens Parīzes teātris gatavojas uzvest Gētes darbu — to pašu Faustu.

Vācu kultūras pasaulē, kas norises franču gara dzīvē vienmēr vērojušas ar slēptu respektu, šo atturību izskaidro ar vispārējām parādībām un pat dziļām dvēseliskām pārvērtībām franču sabiedrībā, īpaši tās jaunatnē. Tā nelasot un neinteresējoties arī par pašiem franču meistariem — Rasīnu, Korneliju, Viktoru Igo vai Paskālu. Eksistenciālistu kafejnīcā Flora un Sorbonnas universitātes gaiteņos pašreiz esot vairāk izredžu uz diskusijām par „tumšajiem, sevī nenoskaidrotajiem meklētājiem un apsēstiem gariem", — vai nu tas būtu Helderlīns vai Sartrs, nekā par Gēti vai Voltēru.

Ķīniešu sakāmvārdi

Tie, kam izrādē ir brīvbiļetes, allaž sāk svilpt paši pirmie.

*

Ir tikai divas labu cilvēku pasugas uz zemes: beigtie un nedzimušie.

*

Ja tu negribi, lai kāds to zina, tad nedari to.

*

Tas nav panākums, ja labā roka uzvar kreiso.

Ķēniņienes Teodozijas biktstēvs un DP problēma Anglijas valsts ierēdņu pārbaudījumos

Arī Anglijā karš daudziem pārtrauca akadēmiskās izglītības turpināšanu, kādēļ Anglijas valdība, iecelot ierēdņus augstākos valsts amatos, atradās gandrīz nepārvaramu grūtību priekšā: šīs iecelšanas vairs nevarēja notikt tai akadēmiskajā kārtībā, kāda pastāvēja līdz kaŗam. Nolēma, ka tradicionālās pārbaudes attiecināmas tikai uz zināma vecuma personām, bet visos citos gadījumos jaunieceļamie ierēdņi pakļaujami īpašām pārbaudēm. Šīs pārbaudes, kas balstās uz vismodernākajiem zinātniskiem atzinumiem, iekārtotas vairākās pakāpēs. Vispirms pārbauda kandidāta garīgo, fizisko un morālo piemērotību un vēlāk pievieno psichologu analizes rezultātus.

Pārbaudes notiek visai reālistiskām metodēm. Tā, piemēram, pārbaudes komisija tīši rada nervoza saspīlējuma atmosfairu, kādā atbildīgiem ierēdņiem bieži jādarbojas: zināmas problēmas atrisināšanai dod tik īsu laika sprīdi, ka tajā praktiski šo uzdevumu nemaz nav iespējams atrisināt.

Čārlzs Lēns, viens no kandidātiem, bijušais angļu armijas virsnieks, kas nesen izturējis pārbaudījumus iecelšanai augstākā amatā Anglijas valsts dienestā, atstāstot savu personisko pieredzi, uzsveŗ, ka īpaša nozīme bijusi arī iepriekšējai aptaujai pie viņa kaŗa biedriem. Lēns piedalījies Denkerkas evakuēšanā, un citi virsnieki, kas šajās drāmatiskajās dienās bijuši viņa tuvumā, devuši atzinīgas atsauksmes par Lēna rīcību, kas izšķirīgi ietekmējis viņa pielaišanu pārbaudījumos.

Viens no svarīgākajiem rakstisko pārbaudījumu uzdevumiem bijuši sacerējumi angļu valodā, un Lēns uzaicināts uzrakstīt kritisku apskatu par angļu klasiķiem, par viņu stilu un darbu saturu. Kāds cits uzdevums bijis no 12 lappušu gaŗa lietiska ziņojuma izvilkt svarīgāko vienā lappusē. Pēc tam uz ekrāna 20 sekundes rādīts kāds uzņēmums un Lēnam bijis pēc tam jāuzraksta īsstāsts, kuŗa saturā projecētam uzņēmumam jāieņem centrālā vieta.

Matēmatikas uzdevumu pārbaudījumos nav bijusi tik svarīga matēmatikas zināšanu bagāža, kā spēja precīzi domāt. Kāds uzdevums, piemēram, bijis šāds: vecāka sieviete auto katastrofā dabūjusi nervu traucējumus, kas pēkšņi kavējuši viņu atšķirt virzienus, resp. labo pusi no kreisās. Viņa iznāk pa kāda nama durvīm, kas vērstas pret dienvidiem, pagriežas pa labi, pēc tam pa kreisi, tad dodas pret sauli, kas pašreiz taisās norietēt, pagriežas atkal pa labi utt. Lēnam 75 sekundes bijis jāpasaka, kādā debesu virzienā šī sieviete raugās.

Sevišķi interesanti bijuši vispārējās intelliģences pārbaudījumi, kuŗos veseli 40 jautājumi jāatrisina 8 minūtēs, piem. — jāpasvītro vārdi, kas izsaka lielākos pretstatus: daži, daudzi, nedaudzi, daudzums, bieži, dažreiz utt. Kādu citu jautājumu grupa prasīja veselā virknē teikumu ierakstīt trūkstošo vārdu, piem., nāves un gļēvuļa attiecības ir tādas pat kā ... un peles attiecības.

Pārbaudījumu turpmākā gaitā kandidātiem bijis jāieņem viedoklis arī pret aktuālām problēmām, piem., vai sievietēm pienākas tādas pašas algas kā vīriešiem? Kas varētu būt Indijas un Pakistānas kaŗa iemesls utt.

„Visvairāk mani pārsteidza tas," saka Lēns, „ka pēc šiem pārbaudījumiem jutos garīgi pārpūlējies. No 700 kandidātiem 21 pielaida turpmākās pārbaudēs, kas notika 1½ mēn. vēlāk. Mūs sadalīja 3 darba grupās, pa 7 katrā. Pārbaudījumu vadītājs īsā un koncentrētā veidā uzbūra mums kādu neesošu salu, raksturojot tās svarīgākās saimnieciskās, sociālās un politiskās īpatnības. Šī sala, norādīja pārbaudījumu vadītājs, stipri ciešot no visām tām pašām nelaimēm, kam pakļauta pēckaŗa Eiropa: kartīšu sistēma, uztura un drēbju trūkums, pārvietotās personas utt. Pārbaudījumu gaitā tika sarīkota īsta parlamenta sēde, kurā piedalījās visi kandidāti, un tai bija jāizšķir visdažādākās šīs salas problēmas un jādod konkrēti priekšlikumi grūtību pārvarēšanai.

Kāds cits uzdevums bija nolasīt 10 min. gaŗu priekšlasījumu par zināmu tematu, iepriekš dodot tikpat ilgu sagatavošanās laiku. Kāds no kandidātiem saņēma sekojošu uzdevumu: „Jūs esat Bicantes ķēniņienes Teodozijas biktstēvs, un jūsu uzdevums ir izskaidrot viņai duālistiskās herezijas jēgu."

„Man," stāsta tālāk Lēns, „pārbaudes vadītājs sacīja: jūs esat Iļja Ērenburgs un jums jānolasa referāts krievu militārajā akadēmijā Odesā, kurā jums asi jākritizē angļu un amerikāņu Vācijai domātie raidījumi.

Tikai 3 no minētajiem kandidātiem iekļuva pēdējā pārbaudes grupā. Pēdējā pārbaudes komisijas locekļi bija pazīstami Anglijas sabiedriskās dzīves vadītāji. Mani uzaicināja ļoti krasā veidā kritizēt Anglijas ārlietu politiku, īpaši apskatot Maskavas un Berlīnes problēmas un Donavas konferenci. Pārbaudījumus izturēja visi 3 kandidāti, bet jāsaka, ka es pēc ārkārtīgās piepūles atstāju pārbaudes telpas visai nospiestā garastāvoklī."

Katram savs paraugs

„Lācīša kungs, sakait, lūdzu, kādēļ jūs vienmēr staigājat apkārt tik vienkārši, pat nabadzīgi ģērbies, — bet jūsu kundze tanī pašā laikā valkā pēdējos Parīzes modeļus?" — „Redziet, viņa ģērbjas pēc modes žurnāla, bet es — pēc sava kases žurnāla!"

Melnbalta romantika nēģeru galmā

Lasītāji droši vien vēl atcerēsies kādreizējos sensācionālos notikumus Anglijas karaļnamā, kad monarchs Eduards VIII atteicās no troņa un tituliem, apprecēdams Valiju Simpsona kundzi. Līdzīga „dinastijas krize" tikko draudēja rasties arī kādā Dienvidāfrikas nēģeru karalistē — britu protektorāta zemē

Bečuānas melnais princis Seretse ar savu dzīves biedri — gaišmataino londonieti Rutu Viljemsi.

Bečuānā. 27 gadus vecais, ogļaini melnais princis Seretse, studēdams jurisprudenci Oksfordas universitātē, bija apprecējies ar 24 g. v. blondo Londonas mašīnrakstītāju Rutu Viljemsi, pilnīgi ignorēdams savas zemes stingrās tradicijas, kas neatļauj valdniekam precēties bez viņa cilts dzimtu vecāko piekrišanas.

Atgriežoties mājās, galvalpilsētā Serovā princi sagaidīja smaga cīņa. No visas zemes sapulcējušies 9000 dzimtu vecākie, kas bija nākuši kājām šurp pat no simtiem kilometru attāliem džungļu ciemiem, nesdami līdzi paši savus krēslus, tagad veselu nedēļu sēdēja zem milzīgajiem kamieļērkšķu kokiem starp niedru jumtiem klātajām galvaspilsētas „celtnēm" un noturēja īstu parlamenta sesiju, spriezdami, vai pieņemt sava valdnieka izvēlēto balto dzīves biedri. Bargākais prinča apsūdzētājs bija viņa krusttēvs Čekede, ilggadīgais cilts pavaldonis, ar kuŗa domām visu laiku rēķinājušās arī angļu protektorāta iestādes.

Pēc ilgas un karstas cīņas uzvara tomēr nosvērās prinča Seretses pusē. Viss vairums „parlamenta" locekļu piekrita viņa precībām, varbūt tādēļ, lai tiktu reiz vaļā no stingrā Čekedes. „Ja baltā sieviete nāks, es iešu," paziņoja tūliņ Čekede.

Romantiskajam princim uz savu balto karalieni būs tomēr vēl jāgaida, jo precībām vajadzīga arī angļu valdības piekrišana. „Šī ir ārkārtīgi grūta problēma," raksta Manchester Guardian. „Ja valdība precības akceptēs, izcelsies skandāls Dienvidāfrikas balto iedzīvotāju vidū. Bet noraidījums nenovēršami smagi apvainos melnos. Mazākā mērogā šo krizi tiešām var salīdzināt ar Eduarda VIII atteikšanos, un tā var radīt mums bezgalīgus sarežģījumus." (j)

Klakonils — jaunākā „burvju drāna"

Lielie Ņujorkas modes saloni pēdējās nedēļās rāda tērpu modeļus, kuŗu drānai piemīt gluži neticamas īpašības. Kādu smalku un krāšņu vakartērpu demostrētājs iemet un pamatīgi apvārta netīrā šķidrumā. Pēc trim stundām tērps jau izmazgāts, izžāvēts un velkams mugurā — bez gludināšanas! Kādu citu tērpu veselu dienu atstāj iespiestu pieblīvētā koferī starp dažādām citām mantām, un pēc tam tas tomēr neuzrāda ne mazākās saburzīšanās pazīmes.

Klakonils — tā saucas jaunā „burvju drāna", kas īstenībā gatavota no tā paša pazīstamā nailona. Modes namu apmeklētājas par to sajūsminātas, bet diemžēl plašāka produkcija pagaidām vēl neesot iespējama, tādēļ ka šī materiāla tikko pietiekot zeķu un citu pašreiz jau gatavojamo priekšmetu produkcijai. Kaŗa laikā, kā zināms, nailona zeķes pazuda no veikalu skatlogiem, un miljoniem amerikāniešu ziedoja arī savas vecās nailona zeķes armijai. Izrādās, ka, sakarsējot 1000 pārus šo zeķu līdz kušanas punktam — 280 gradiem, iegūst 30 kg nailona masas, ko atdzesējot var pārveidot atkal jebkādā citā formā un izlietot militāriem nolūkiem.

Īstie nailona „ziedu laiki" sākās tikai pēc kaŗa, un tagad Dipona fabrika Teksasā ik dienas līdztekus 2 milj. pāriem zeķu laiž tirgū arī dažādus citus nailona fabrikātus. Amerikāņu piekrasties zvejnieki dodas jūrā ar nailona tīkliem, kas ir vieglāki un tomēr daudzkārt izturīgāki nekā parastie. Jachtu sportisti priecājas par nailona burām, ko nevarot saplosīt nekādas vētras un ko pie tam varot uzglabāt bez žāvēšanas. Kalnā kāpēji daudz labprātāk lietojot nailona virves nekā vecās — no kaņepājiem gatavotās. Protams, šī mākslīgā šķiedra labi noder arī dažādu apģērbu un veļas gabalu produkcijai.

Visnozīmīgākais nailona izlietošanas veids tomēr izrādījies chirurģijā, kas jau centās atrast piemērotu vielu cilvēka cīpslu aizstāšanai. Heidelbergas universitātes klīnikā pirms dažiem mēnešiem izdarīja operāciju kādai meitenei, kas nevarēja normāli lietot rokas cīpslu saaugumu un saīsinājumu dēļ. Pēc operācijas un nailona šķiedru ievietošanas attiecīgajos cīpslu posmos miesas audi pamazām izauga cauri nailonam, un gala rezultātā meitene tagad var kustināt rokas puslīdz normāli. Cilvēka ķermenī iespējams pat ievietot nailona protēzes, aizstājot, piem., bojātos žults kanāļus vai arī izlietojot nailona plastikas atsevišķu sejas daļu bojājumu atjaunošanai. „Neviens cits materiāls nav izlietojams chirurģijā tik plaši un ar tik drošiem panākumiem kā nailons," apliecina kāds Heidelbergas ārsts, kas strādā ar šo mākslīgo vielu jau 3 gadus.

TĀ VIŅI IZTEICĀS

Nav pasaulē divu vienādu cilvēku, un abi divi par to ļoti apmierināti.

Baltimore Magazine

✻

„Šķiet, ka esmu vienīgā persona šeit, kas kļuvusi par Sav. valstu pilsoni apģērbtā stāvoklī," izteicās kāds ieceļotājs viesībās, kur vecie amerikāņi atzīmēja viņa uzņemšanu ASV pavalstniecībā.

Readers' Digest

✻

Cilvēks, kas strādā ar rokām, ir strādnieks; cilvēks, kas strādā ar rokām un smadzenēm, ir amatnieks; cilvēks, kas strādā ar rokām, smadzenēm un sirdi, ir mākslinieks. Luijs Naizers

✻

Ikvienam, kas riskē doties pie psichiatra, būtu ieteicams iepriekš likt pārbaudīt savas gara spējas.

Semjuels Goldvins

Ar pieri sienā

Kāds itaļu profesors bija uzaicināts nolasīt referātu Ņudžersijas nūdistu klubā. Kāpjot katedrā, viņš ar šausmām konstatēja, ka visi klausītāji ieradušies Ādama un Ievas kostīmos. Kad kluba biedri pēc referāta ielūdza savu viesi pusdienās, tas, gribēdams piemēroties pārējiem, arī ieradās ēdamzālē kails. Bet šoreiz zinātņu vīrs piedzīvoja vēl trakāku pārsteigumu, jo nūdisti viņam par godu bija ģērbušies vakara tērpos. (j)

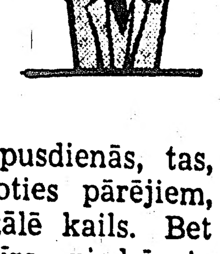

✻

Francijas soda likumos ir spēkā šāds paragrafs: „Tirgošanās ar cilvēku gaļu un cilvēku kaulu pārdošana vai dāvināšana sodāma ar spaidu darbiem, jo ar to traucē sabiedrisko mieru un kārtību." Šis paragrafs kodekā uzņemts speciāli franču koloniju vajadzībām ekvatoriālajā Āfrikā. (j)

✻

Latviešu gleznotāja Voldemāra Gūtmaņa izdotajā reprezentācijas mapē (angļu valodā) zem krāsaiņas Alpu ainavas reprodukcijas 69. lpp. lasāms šāds paskaidrojums: „...zem egles, ko jūs redzat gleznas priekšā, labprāt mīlējusi sēdēt Eva Braune." (vd)

— Jauno, moderno virtuves mašīnu laikmetā amerikāņu nama māte pavada pusi mazāk laika virtuvē, nekā viņas māte...

(Ww)

Katastrofa padomju atomu pilsētā (2)

Katapulskas „ikdiena"

Vācu un austriešu zinātniekus, ko nodarbināja Katapulskas laboratorijās, uzraudzīja īpaši psīchotechniķi, kas sīki izpētīja ārzemnieku darbu un spējas. Bieži bija jāveic īpaši mēģinājumi, lai noskaidrotu, vai katrs zinātnieks atrodas pareizā darba nozarē. Novērošana turpinājās nepārtraukti arī ārpus darba laika, mājās, ēdienu namā un atpūtā. Šī zinātniskā izsekošana aizvien bija apvienota ar politisku novērošanu.

Kad kādā dienā Dr. P., austriešu zinātnieka V. aicināts, gatavojās izbraukt zaļumos, vācietim pienāca krievu zinātnieks un mākslotā draudzībā teica: „Mans vārds ir Učenko, un būšu vienmēr jūsu rīcībā. Jūs varēsit no manis saņemt visas vajadzīgās izziņas un paskaidrojumus..." Kad krievs aizgāja, kollēga V., kas bija strādājis Katapulskā jau vairākus mēnešus, brīdināja Dr. P. no Učenko un pastāstīja, ka katram ārzemju zinātniekam ir savs krievu novērotājs, kā uzdevums starp citu ir arī izpētīt un noskaidrot ārzemnieku prasmi un metodes, lai tad vēlāk varētu tos kā vairs nevajadzīgus nogādāt pie malas.

Bija zīmīgi, ka autobusā, kas vācu un austriešu zinātniekus veda ārā no pilsētas, valdīja vispārējs klusums. Kaut gan autobusā sēdēja tikai vācieši un austrieši, neviens nesarunājās, jo nevarēja zināt, kuŗš no viņiem ir spiegs. It īpaši uz lielu piesardzību pamudināja apstāklis, ka tikko pirms dažām dienām pēkšņi bija bez pēdām nozudis kāds vācu zinātnieks. Tāpat bija nozudis tā asistents — krievs, kas uzdevās par vācieti un runāja samērā nevainojamā Berlīnes dialektā.

Izbraukuma vieta atradās pusstundas attālumā, un atpūtas nometni veidoja nelieli vienstāva namiņi. „Šo priežu mežu mēs nedrīkstam atstāt," paskaidroja kollēga V., „gar tā malām nostādīti posteņi, kas šauj uz katru, kas mēģina iziet no meža." Katru mazmājiņu apdzīvoja 2 zinātnieki. Par tīrību un kārtību gādāja krievu sievietes, kas par savu darbu saņēma pāris rubļu atlīdzību. Katrs zinātnieks mēnesī nopelnīja 600 rubļus un brīvu dzīvokli ar uzturu. Tā ka arī par apģērbu nebija pašiem jārūpējas, tad ar šo algu pietika cigaretēm un dažiem citiem sīkumiem, ko varēja nopirkt fabrikas kantīnē. 10 cigaretes maksāja 15 rubļu.

✻

Bija pagājuši 3 mēneši. Ik rītus meža nometnē piebrauca autobuss, kas aizveda zinātniekus uz darbu un vakarā atveda atpakaļ. Kādā rītā, kad Dr. P. bija izkāpis no autobusa un gribēja doties uz savu laboratoriju, viņam piesteidzās kāda krievu strādniece un iečukstēja ausī: „Kungs, esiet šodien labi uzmanīgs! Jūsu draugs grib ar jums pāris vārdus parunāties... Ap pusdienas laiku... Viņš izskatās ļoti slikti..."

Par šo paziņojumu Dr. P. bija visai satraukts, jo nevarēja zināt, vai tās bija lamatas vai godīgi domāts paziņojums. Kopš ieŗašanās Katapulskā viņš nebija ieguvis par prof. J. nekādas ziņas.

Īsi pirms pusdienām klusi atvērās durvis un atkal ienāca tā pati krieviete: „Nāciet man līdzi!" Dr. P. sākumā nevarēja izšķirties, bet tad tomēr sekoja strādniecei. Kad viņi abi iegāja lielajā fabrikas mazgātuvē, krieviete sacīja: „Es biju Vācijā... Strādāju tur kādā fabrikā... Pazīstu vāciešus... Uzgaidiet!" Pēc dažām minūtēm, kas Dr. P. izlikās gaŗas kā mūžība, krieviete atgriezās, un viņai sekoja prof. J. Viņš bija bāls, novārdzis un novecojis. Gurdi viņš pacēla roku: „Kā jums klājas?" Likās, ka profesors tūlīt sabruks aiz nespēka.

„Viņi saņēmuši mani stingrās knaiblēs. Neuzticas man. Nezinu vairs, kā no tiem atkratīties. Liekas, ka transam līdzīgā stāvoklī esmu tiem jau ko atklājis... Un tagad viņi katrā ziņā grib uzzināt visu... Tas ir briesmīgi... Un jūs?" Profesors nepaguva neko vairāk pastāstīt, jo pēkšņi atsprāga durvis, un divi uniformēti NKVD ierēdņi ieņāca mazgātuvē, sagrāba profesoru un aizrāva to sev līdzi.

Vakarā, kad Dr. P. gribēja, kā parasti, kāpt autobusā, pie viņa pienāca kāds jauns krievs. „Dr. Kravčiks," viņš stādījās priekšā. „Esmu nozīmēts jums par asistentu... Mēs šodien nebrauksim uz meža nometni..."

Vācu zinātnieku pēkšņi pārņēma sajūta, kāda ir cilvēkam, kas atrodas ezera vidū uz plānas ledus kārtas. Viņš pavadīja acīm aizbraucošo autobusu un klusu vaicāja: „Kurp man jāiet?" — „Dosimies uz kādu citu fabriku... Pilsētas dienvidos... Jūs redzēsit... Ļoti moderna!"

Abu vīru priekšā apstājās neliels zaļš auto. Iekāpdams Dr. P. ieraudzīja, ka šķērsām pāri pagalmam aizgāja divi komisāri, kas pazuda kādās pagraba kāpnēs. Tanī pašā brīdī pie auto piesteidzās kāda krievu strādniece un pasniedza viņam kārtīgi pārsietu sainīti. „Jūsu veļa, kungs! Parakstieties par saņemšanu!" Dr. P. izvilka zīmuli un paskribināja savu vārdu uz nelielās zīmītes. Paceldams atkal acis, viņš sarāvās: pagraba kāpnēs parādījās komisāru apaļās cepures, bet aiz viņiem lēni vilkās prof. J.— vēl pelēkāks un gurdāks kā pirms dažām stundām mazgātuvē. Visi trīs vīri pārgāja pagalmam un pazuda galvenā bloka durvīs. Auto sakustējās.

Pēc dažu stundu brauciena mežonīgā ātrumā un dažādos mainītos virzienos — acīm redzot, lai Dr. P. nevarētu ievērot ceļu, — Dr. Kravčiks teica: „Esam galā — te būs mūsu jaunā darba vieta. Vienkāršības labad mēs dzīvosim tepat fabrikā. Ceru, ka jums nebūs iebildumu pieņemt mani par savu istabas kaimiņu?"

Dr. P. sakoda zobus. Tātad nu bija gaidāma uzraudzība, tā sakot, līdz naktskreklam... Bet visu laiku viņam neizgāja no prāta profesora liktenis. „Un es nevaru viņam gluži nekā palīdzēt... Gluži nekā..." viņš izmisumā domāja. Izkāpis no auto, viņš palūkojās pirmo reizi uzmanīgi visapkārt. Šeit tiešām izskatījās vairāk pēc parastas fabrikas territorijas. Abās pusēs stiepās gaŗas halles, kuŗu sienas pa lielākai daļai bija vēl bez apmetuma. Aizmugurē atradās sliežu ceļi ar gaŗām virknēm preču vagonu. „Arī jūsu tautieši palīdz mums darbā!" Dr. Kravčiks smaidīdams norādīja uz grupu vācu gūstekņu.

„Jā, — bet vai tad rūdu te izkrauj bez aizsarglīdzekļiem?! Vai strādniekiem nav aizsargpriekšautu? Jeb varbūt visu dara ar ceļamkrānu?" — Dr. P. pārsteigumā grozīja galvu. — „Nē, bet mums te līdz šim nav bijis neviena paša slimības gadījuma..." mēģināja divaino situāciju aizstāvēt viņa ceļa biedrs. Iedams pa priekšu, viņš aizveda vācu zinātnieku uz nākamo darba telpu. Tā bija kādas halles otrajā stāvā novietota laboratorija. Ieejot iekšā, viņiem pretim piecēlās — Učenko, no kā vācietis bija brīdinājis kollēga V.

Jaunajā laboratorijā Dr. P. bija jāstrādā ilgu laiku. Pamazām pienāca vasara, bet par prof. J. viņš neko vairs nedabūja dzirdēt.

✻

Daudzās privātās sarunās pie pusdienu galda vai citos gadījumos krievi dažādās variācijās mēģināja izvilināt no Dr. P. atbildes uz parastajiem jautājumiem, kas tos interesēja. Kā strādāja Bornholmā? Kā var iegūt tīru urāna rūdu — bez ātri un lēti? Ko jūs zināt par Dr. Līzi Meitneri? Dr. P. pamazām ieguva noteiktu atziņu, ka krievi atompētniecībā tiešām bija atpalikuši citu tautu zinātniekiem, un daudzās nozarēs taustījās vēl pa tumsu.

Fabrikas stacijās katru dienu ieradās neskaitāmi vilcieni ar urāna rūdu. Lielu daļu no tiem izkrāva ārpus pilsētas Urālos, kur rūdu novietoja vienkārši vaļējās kaudzēs, nerūpējoties ne par kādu aizsardzību pret bīstamajiem izstarojumiem. Izrakumu vietās urāna rūdu parasti apņem svina savienojumu slāņi, kas kaitīgos izstarojumus novērš. Turpretim tagad rūda bija pamesta klajā laukā. Dr. P. kādu dienu aizrādīja uz iespējamām ļaunajām sekām. Un...

Jau nākošajā dienā viņu aicināja pie fabrikas komisāra.

(Nāk. numurā: **Milzu rūpnīca Katapulska uzsprāgst gaisā**).

Malēniešu Lauskis

No jumta — ecesās

SMALKJŪTĪGAIS PARAGRAFS

Atmiņas par baltiešu kaŗavīru izdošanu vēl arvien met tumšu ēnu uz mūsu azīla tiesību likumu.

Citāts no zviedru preses.

Tik tiešām neticami! — Vēl arvien
Sarkst paragrafs par kādu noziegumu,
Kas paši piemirsuši to jau, droši vien!...

GAIDI, MANA DVĒS'LE...

Komūnisms vai nu sabruks pats sevī, vai arī atteiksies no sava nodoma uzkundzēties brīvām valstīm.

Tā runāja Trumens.

Tas zināms sen, kā lapsai gāja,
Cik ilgi, aizsapņojusies, aiz auna nostaigāja;
Bij tomēr velti viss!
Ne tikai kārās lapsas pievīļ debesis,
Bet dažkārt arī vīriem mācīties ir jāpierod,
Ka saldi sapņi tiem reiz rūgti jāpārdod.

SPORTS

Eslingena basketbolā uzvar Lozannu

Īstā tropu tveicē svētdien Eslingenā notika basketbola sacensība ar Šveices junioru vienību, kas komplektējās vairākumā no Lozannas basketbola kluba spēlētājiem. Sacensību izdevās noorganizēt tikai svētdienas priekšpusdienā, un tādēļ skatītāju bija maz. Spēle tveices dēļ bija saraustīta un techniski negluda. Eslingenieši guva vieglu 64:30 (26:16) uzvaru. Viesu vienībā ar pārsteidzoši precīziem tālieni metieniem visvairāk punktus guva Emerijs un Pelets. Eslingenas vienībā ar 29 punktiem sekmīgākais bija Lepnis.

Jauns pasaules rekords lodes grūšanā

ASV vieglatlēti Eiropas ceļojumā Oslo Birleta stadionā, kur kādreiz uzvaras mastā lepni plīvojis arī Latvijas karogs, sacentās ar Skandināvijas valstu izlasi. Negaidīti sīvā cīņā ASV sportisti punktu vadībā izvirzījās tikai trešā dienā, gala rezultātā pārspējot skandināvus tikai ar 14 p. Lieliskāko rezultātu sasniedza Džims Fuks lodes grūšanā. Jaunais pasaules rekords tagad tuvojas 18 m līnijai. Fuksa jaunais sasniegums 17,79 m!! Līdzšinējais Fonvila pasaules rekords pārspēts par 11 cm. Protams, arī otrā un trešā vietā ierindojās amerikāņi. Tomsons sasniedza 16.44 m, Lamperts 16 m. 4. Hisbijs (Islande) 15,84, 5. Nilsons (Zviedrija) 15,75m, 6. Joupila (Somija) 15,32 m. Fuks jau pirmā mēģinājumā pārspēja savu personisko rekordu, aizlidinot lodi 17,44m. Otrā gājienā Fuks sasniedza jauno pasaules rekordu. Kad skaļruņi paziņoja oficiālo mērījumu, skatītāju sajūsma pārsniedza visu pieredzēto, un jaunais pasaules rekordists bija spiests apsoļot goda apli. Arī pats Fuks prieku nevarēja valdīt un, ap laukumu soļojot, nodejoja sajūsmā īstu indiāņu uzvaras deju.

Vai padomju aviācija tiešām „vislabākā pasaulē"?

Londona (R.) — Pag. piektdien angļu radio kādā savā raidījumā iztirzāja padomju gaisa spēku stiprumu, pie tam plaši citējot tādu autoritāti padomju aviācijas lietās, kāds neapšaubāmi ir bij. padomju plkv. G. Tokajevs, kas pašlaik dzīvo Anglijā. BBC raidījumā bija teikts:

„17. jūlijā, padomju gaisa flotes dienā, Maskavas radio lepni paziņoja, ka PSRS aviācija esot vislabākā pasaulē. Vai tas ir tiesa? — Plkv.-ltn. Grigorijs Tokajevs, kas savā laikā bija docents Žukovska vārdā nosauktā aviācijas akadēmijā Maskavā un pēc tam darbojās padomju militārā pārvaldē Vācijā, piesūtījis mums dažus paskaidrojumus sakarā ar Pad. savienībā nesen nosvinēto aviācijas dienu. Viņš raksta:

Maskavas radio katēgoriski apgalvoja, ka padomju gaisa spēki esot labākie visā pasaulē. Padomju iedzīvotāji, šķiet, tam noticēs, un kā gan neticēt, ja viņiem neļauj nekā cita dzirdēt un redzēt! Bet kāda ir patiesība?

Gandrīz visām padomju lidmašīnām ir iebūvēti Hitlera laika DNV 003 vai arī JUMO 004 motori. Ikviens no tiem ir vismaz trīs reizes vājāks par angļu fabrikācijas motoriem. Nevienu modernu reakcijas (strūklas jeb turbo) motoru mēs līdz šim neesam Pad. savienībā redzējuši pagatavotu serijas veidā, un par seriju produkciju PSRS aviomotoru rūpniecībā var tikai sapņot. Tā tad lidmašīnu motoru produkcijas ziņā mēs esam palikuši iepakaļ pārējās pasaules sasniegumiem par veseliem 10 gadiem.

Vislabākais padomju turbo motors MIK 9 attīsta ne vairāk par 800 km ātrumu stundā. Turpretim angļu un amerikāņu turbolidmašīnas jau tuvojas 1000 km stundas ātrumam, un eksperimentālā stadijā esošās strūklas lidmašīnas Anglijā un Amerikā jau sasniedz skaņas izplatīšanās ātrumu. Tas nozīmē, ka arī šai nozarē mēs esam palikuši iepakaļ vismaz par 10 gadiem.

Mums grib arī iegalvot, ka eksperimentu stadijā vēl esošie „lidojošie spārni", kas pirmo reizi demonstrēti gaisa parādē Maskavā, esot zinātnes un technikas pēdējais vārds. Bet vai mūsu padomju cilvēks vispār zina, ka Lielbritānijā un Amerikā „lidojošie spārni" vairs nav nekāds eksperimentēšanas vai lielīšanās objekts? Pats es esmu redzējis Anglijā šos „lidojošos spārnus" darbā, un man jāapbrīno viņu fantastiskās spējas. Bet Anglijā un Amerikā tie vairs nav nekādi eksperimentāli lidaparāti. Tos tur ražo serijas veidā.

Es atceros, cik ļoti priecīgs bija mans draugs Batjuškins par pirmo padomju heliokoptu (lidaparāts, kas spēj vertikāli pacelties un nolaisties), kad to demonstrēja Maskavā. Bet viņam būtu jāzina, ka rietumvalstīs šie lidaparāti vairs nav nekāds eksperimentēšanas objekts. Tos tur ražo serijām. Tā tad arī šeit mēs velkamies astē.

Par padomju civīlo aviāciju nav vērts ne runāt. Šeit mēs vēl vienmēr atrodamies bērnu autos, ja salīdzinājumam ņemam civīlaviācijas stāvokli ārzemēs. Kauns atzīties un kļūst bēdīgi konstatējot, ka mūsu „modernās" civīlaviācijas mugurkauls ir Amerikā jau sen novecojies C-47 tips.

Bet kur meklējami iemesli šai neticamai atpalicībai? Kāpēc mēs vēl nespējam ražot reakcijas motorus un modernās turbolidmašīnas serijveidīgi? — Atbilde ir pavisam vienkārša. Mūsu zinātnieki un konstruktori tiek traucēti. Viņiem liek taisīt izgudrojumus pēc pavēles.

Kur palicis konstruktors Peškins? Kaŗa sākumā viņš sēdēja cietumā, pēc tam viņu saistīja darbā, bet tagad viņš pazudis bez vēsts. — Kur bija pats Tupoļevs kaŗa sākumā? Sēdēja cietumā. Kur bija lieliskais konstruktors Išakovs kaŗa sākumā? Sēdēja cietumā un vēlāk cietumā arī nomira. Kur bija Levinsons kaŗam izceļoties? Sēdēja cietumā.

Bet citiem negāja labāk nekā šiem „melnā darba" darītājiem. Kaŗa laikā par PSRS aviācijas rūpniecības ministru bija izdarīgais organizātors Moisejs Kaganovičs. Bet tad viņu degradēja un novietoja mazākā postenī. Ar viņa palīgiem notika tas pats. Kaŗa laikā ar visu sirdi darbam bija nodevies aviācijas pārvaldes priekšnieks Frolovs. Bet viņu degradēja un deportēja uz Sibiriju. Kas notika ar viņa tuvākiem palīgiem un līdzstrādniekiem Ričagovu, Šmuškeviču un citiem? Kur viņi tagad ir? Viņus noņēma no darba, sodīja un kaut kur nogremdēja.

Kaŗa laikā vissmagāko nastu uz saviem pleciem iznesa toreizējais aizsardzības ministra biedrs, gaisa maršals Novikovs. Bet viņu vēlāk arestēja, degradēja un deportēja. Tāpat bez miņas ir pazuduši izcilie padomju aviācijas darbinieki: ģen. Repins, Šumanovs, Hudakovs, Petrovs, Kairiss, Charkovs, Molokvs, Zadorins, Astachovs un simtiem citu. Visus viņus vienu pēc otra arestēja un nošāva. Viņu vietās iecēla bālas nenozīmīgas personas, kas labi prata tikai saukt „Lai dzīvo!" Nedrošība par rītdienu un bailes no centrālizētās tirannijas pamudina daudzus padomju lidotājus meklēt sev drošību ārzemēs."

ASV jaunie ieroči

Ņujorkā (C.) — Par Padomju savienības bruņošanos ASV rūpnieku aprindās nav ne mazāko šaubu, ziņo „World Report". Lai gan amerikāņu speciālisti joprojām atklāti izsaka šaubas, vai Padomju savienība spētu jebkuŗā ražošanas sacensībā izkonkurēt abu Amerikas kontinentu un Lielbritānijas imperijas saimniecisko un rūpniecības kapacitāti, informētas aprindas norāda arī uz dažām pilnīgi drošām ASV priekšrocībām pret Staļina imperiju. Amerikāņi uzsveŗ, ka padomju preses un radio nemitīgā lielīšanās, ka visi lielie izgudrotāji bijuši krievi un ka visas modernās mašīnas un ierīces sen pirms rietumniekiem izgatavojuši padomju zinātnieki, neesot nekas cits, kā tipisks mazvērtības komplekss. Šiem „papīra izgudrotājiem" pretī minētais žurnāls liek ASV attīstības un izgudrojumu komisiju, kas sāka darboties 1947. g. jūlijā. Šo iestādi saīsinājumā apzīmē ar trīs burtiem RDB, un pagaidām nav bijis neviena cita prezidenta Trūmena radīta organa, kas būtu vairāk apstrīdēts un sacēlis lielāku troksni nekā šis amerikāņu techniķu un zinātnieku smadzeņu trests.

Tā vadītājs ir pazīstamais prof. Dr. C. T. Komptons. Viņa birojs sastāv no 6 direktoriem un 250 vīru sekretāriāta. Zinātniskās pētīšanas darbu bez tam veic 2000 apdāvinātākie amerikāņu izgudrotāji un zinātnieki, kas visi nodarbināti tikai jaunu uzbrukuma un aizsardzības ieroču izgudrošanai un izmēģināšanai. Komptona budžets slepens, bet zināms, ka pag. gadā jaunu izgudrojumu izmēģināšanai vien izdoti 500 miljoni dolaru.

Par šā biroja darbu ziņo arī Newsweek, kuŗa korespondents sakās zinām dažus no ASV jauno ieroču noslēpumiem. Vislielākais progress esot sasniegts tālšāvēju raķešu technikā. Lai varētu apkaŗot lidmašīnas, kas lido ātrāk par skaņu, izgatavotas „akustiskās raķetes", kas solot labus panākumus un masu ražošanā nākšot pēc gada. Sensācija esot jaunais viegla metalla tanks, ar ko apgādāšot izpletņu lēcēju vienības. Cik var noprast, šos speciālos tankus ar īpašiem izpletņiem iespējams izmest pretinieka aizmugurē. Jaunajām ultra ātrajām lidmašīnām attīstītas jaunas bumbu nomešanas ierīces un radaraparāti. Nākošo piecu gadu laikā pašreiz modernākais amerikāņu bumbvedis B-36 tikšot nomainīts pret daudz pārāku turbīnbumbvedi, kas sastāv tikai no plākšņa. Revolūcionārākais izgudrojums pagājušajā gadā pēc Komptona vārdiem esot jaunā „superzemūdene". Tā būvēta tikai ātrumam un nav apbruņota ne ar kādiem konvencionāliem zemūdeņu ieročiem. Tai nav nedz lielgabala, nedz torpēdu izšaušanas ierīču.

LCK apgāds LATVIJA piedāvā

LATVIJAS un LATVIEŠU ZIŅU izdevumus vairumā un mazumā nometņu kooperātiviem, grāmatu galdiem, skolām, atkalpārdevējiem un atsevišķiem pasūtinātājiem:

Jaunatnes literātūra: (DM)
- A. Austriņa — Pulkāns . . . . 4.—
- J. Širmaņa — Dadžu Juris . . . 2.—
- Luīa Bērziņa — Laimīgais Ansis 0.50

Stāsti, noveles un dzeja:
- J. Kadiļa — Noveļu izlase, I daļa 2.50
- J. Kadiļa — Noveļu izlase, II d. 2.50
- I. Grebzdes — Purva zāle, nov. 2.40
- R. Skujiņas — Putni — dzejoļi . 1.50
- Alant Vīja un R. Birzgaļa — Poem pa kuilien 1.50
- A. Saulieša — Darbu izlase . . . 3,80
- Brāļu Kaudzīšu — Mērnieku laiki (bez ill.) . . . . . . 7.—
- J. Kīdzēja — Cilvēki uz tilta, stāsti un noveles . . . . . 4.—
- K. Lesiņa — Lietas, kas kārtojas pašas, noveles . . . . 5.80 (ies.) 8.50
- K. Skalbes — Stāsti un tēlojumi. 1.50

Romāni:
- V. Ulbopū — Neviens mūs nedzird 7,50
- A. Gailīta — Liesmojošā sirds . 3,—
- P. Upes — Tumšā robeža . . . .4.—

Dažāda satura:
- A. Ceichnera — Austrālija . . . 1.50
- A. Ceichnera — Kanāda 1.50
- K. Kalniņa — Do you know that Latvia...? 1,20
- K. Kalniņa — Vai Jūs zināt, ka Latvija...? 1,20
- Prof. A. Švābes — Latvju kultūra 3.20
- S Cīruļa — Koka apstrādāšanas rokas grāmata . . . . 3.—

Atkalpārdevējiem atlaide pēc noteikumiem, kuŗus piesūtām atsevišķi; individuāliem pasūtinātājiem ar pilnu pēcmaksu, pieskaitot pasta izdevumus.

CITU APGĀDU IZDEVUMUS MAZUMĀ

Oriģinālliterātūra: (DM)
- Anšl. Eglīša — Neatundas, nov. 2,50
- Anšl. Eglīša — Ģīmetne, novele . 2.50
- Dr. R. Sināta — Meži mostas, mednieku stāsti 2.80
- E. Salņa — Uzvara, stāsti . . . 2.50
- J. Veseļa — Tīruma ļaudis, rom. 5.—
- K. Raudīves — Nolādētās dvēseles, romāns, II daļa 5.50
- J. Miesnieka — Lību gala soģis, romāns 6,40
- E. Zicāna — Vieglā gaita, ābece un lasāmā grāmata . . . . . 5.—
- Cand. phil. Edg. Andersona — Rietumu pasaule, Ziemeļamerikāņu prozas antol. . . . . 6.—

Tulkojumi:
- Z. Lagerlefas — Gesta Berlings, romāns . . . . 6,—
- Z. Lagerlefas — Nilsa Holgersona brīnišķais ceļojums ar meža zosīm, I, II un III daļa à . . 4.50
- Kn. Hamsuna — Bads, rom., I d. 2.80
- V. Ulbopū — Neviens mūs nedzird, romāns 7.50
- Fr. Verfela — Dziesma par Bernadeti, romāns 1.50
- V. Kravčenko — Es izvēlējos brīvību, I daļa . . . . 3.—

Dabūjami arī citi jaunākie izdevumi; izsūtām ar pilnu pēcmaksu, pieskaitot pasta izdevumus.

Pasūtinājumi adresējami LCK apgādam „Latvija", Esslingen/N., Uhlandstr. 8. (14a).

ZIEMEĻBLĀZMAS APGĀDĀ iznācis

Alfrēda Dziļuma romāns

„Saplēstā krūze"

I un II daļa (22 iespiedloknes)

Katras daļas cena . . . . DM 3.80
Abas daļas kopā, broš. . . DM 7.50
iesiet. DM 9.—

Ērika Adamsona dzeju izlase

„Asfodeles"

Brošēta DM 4,—, iesieta . DM 5.50

Grāmatas pasūtinimas: J. ABUCS, (24a) Lübeck, Dr. Julius-Leberstr. 46. (199)

IRO STARPTAUTISKAIS MEKLĒŠANAS DIENESTS AROLSENĀ MEKLĒ:

Ludvigu Liudasu Bandrēviču, dz. 1883. g., pēdējās ziņas no Pozenes; Martu Mirdzu Bušmani, dz. 1923. g. 2. 3. Liepājā, 1944. g. sept. bij. Liepājā, no Berlīnes deport. uz Austriju; Robertu Cīruli, dz. 1914. g. 15. 8. Latvijā, dzīv. Sātiņu pag., deport. uz Krieviju; Tatjānu Freimani, dz. 1905. 27. 8. Rīgā, deport. uz Vāciju; Ēriku Hausmani, dz. 1921. g. 22. 10. Latvijā, pēd. z. no Štetīnes; Pēteri Ikaunieku, dz. 1923. g. 10. 7. Rīgā; Liliju Janelsīti, dz. 1903. g. Latvijā, pēd. z. 1945. g. janv. no Pirnas pie Drezdenes; Vladimīru Jansonu, dz. 1913. g. 28. 7. Krievijā, pēd. z. no Dēlavas (Dölau bei Halle/Saale); Aleksandru Joffi, dz. 1928. g. 20. 10. Rīgā, no Rīgas evakuēts uz Danciga (Olīvu), tālāk nezin. virzienā; Hironimu Joffi, apm. 45 g. v., dz. Rīgā, strād. Liepājā līdz 1945. g. 8. maijam.
77 (195)

Ievērojamā jaunatnes literātūras rakstnieka JĀŅA SĪRMAŅA (Dadžu Juŗa, Krikša, Pīkstītes uc. darbu autora) jaunākais darbs

KRIKSIS MEŽMĀJĀ

iznācis pirmiespiedumā

Cena DM 3,—. Pieprasiet visās nometņu grāmatnīcās un pie ģenerālpārstāvja DAUGAVAS VANAGU GRĀMATNĪCĀ, (13a) Nürnberg 2, DP Camp Valka. (201)

Mācības gadam sākoties, piedāvājam sekojošās skolas grāmatas:

- Ģeometrija, vidusskolu kurss, N. Johansons . . . . 6.—
- Trigonometrija, vidusskolu kurss, N. Johansons . . . . 5.—
- Algebra, vidusskolu kurss, 2. daļa, N. Johansons . . . . 6.—
- Fiziskā ģeografija, A. Veisbergs . 3.—
- Fizika, II daļa, magnētisms un elektrība, A. Bumbērs . . . . . 3.—
- Dabas mācība tautskolām, 4. kl. k. 3.—
- Dabas mācība tautskolām, 7. kl. k. 5.—
- Tēvu valodas mācība tautskolām, 4. klasei . . . . 2,—
- 6. klasei . . . . 3,—
- Latviešu valodas mācības sākumi un pareizrakstība, V. Ramans . 2.—
- Latviešu literātūras vēsture, vecie laiki un jaunie laiki, prof. K. Kārkliņš, katra daļa . . . . . . 2.—
- Cittautu literātūras vēsture, I, II un III daļa, prof. Dr. K. Kārkliņš, à . . . . 3,—
- Metodisku rakstu krājums, sakārtojis prof. Dr. K. Kārkliņš . . . 4.—
- Latviešu valodas skaņas un formas, J. Endzelīns 5.50
- Lāpa, dzejoļu izlase tautskolām, sakārt. mag. phil. M. Kārkliņa 3,—
- Peter Pan and Wendy by I. M. Barrie, stāstiņš vingrinājumiem angļu valodā . . . . 1.—
- Jeremy by H. Walpole, lasāmviela vingrinājumiem angļu valodā 1.—

Grāmatas dabūjamas mūsu apgādā. Skolām un atkalpārdevējiem 20 proc. atlaide.

Fišbachas latviešu komitejas LITERĀTŪRAS APGĀDS, Lettenlager Fischbach über Nürnberg 2 (13a) (188)

PARNASA PASAULES RAKSTNIEKU SERIJAS

2. grāmata: Džons Steinbeks

MĒNESS NORIETĒJIS

Jāņa Zandera tulkojumā.

„Dusmu augļu" autors, viens no mūsdienu izcilākajiem romānistiem, meistarīgi tēlo iekarotas zemes traģiku, kā tā izpaužas sīkās, ikdienišķās parādībās un kā tā mazus cilvēkus pēkšņi dara par lieliem vēstures varoņiem. Temats, kas tagad tik tuvs un saprotams katram latvietim.

Cena: (brošētam un iesietam eksemplāram) Vācijā 5.—, 7.50, Anglijā 8/-, 11/6, Austrālijā 10/-, 14/-, USA, Kanādā 1.60, 2.20.

Serijas 1. grāmata, Andrē Žida PASTORĀLĀ SIMFONIJA apgādā izpārdota.

Jaunsudrabiņa PIEMINI LATVIJU

jaunā ļoti glītā Zviedrijas DAUGAVAS APGĀDA izdevumā atkal dabūjama. Vācijā 1.—, Anglijā 1/6, Austrālijā 1/9, USA, Kanādā 0.30.

A. Pogina-Eiche A COURSE OF ENGLISH

Sistēmatiska angļu valodas mācības grāmata skolām, kursiem un pašmāc. Vācijā 6.—, Anglijā 7/8, Austrālijā 10/1, USA, Kanādā 1.50.

Pieprasiet saviem grāmatu galdiem. Ja tādu neziniet, tad tieši ģenerālpārstāvim: Wegastiftelsensförlag, Garvaragatan 11, Stockholm, Sweden, kur pieprasījumus adresēt lūgti arī grāmatu sadalītāji. (141)

Vienmēr krājumā:

- Latvijas nacionālie karodziņi, zīda, gab. . . . . DM 3,50
- Ziemeļamerikas karte . . . . DM 6,—.
- Austrālijas karte . . . . DM 4,—

DAUGAVAS VANAGU GRĀMATNĪCĀ, (13a) Nürnberg 2, DP Camp Valka. (204)

Pagodinos paziņot, ka sakarā ar emigrāciju mana grāmatnīca Vācijā

DARBĪBU IZBEIGUSI.

Pateicos savai god. klientūrai par dāvāto uzticību un apgādiem par labo sadarbību.

Sveicieni visiem draugiem un paziņām.

Lūdzu rakstīt: Mr. M. Ozols, Hobart, 83, New Town Rd., Tasmania, Australia.
(192) Visvaldis Buks.

Nenokavējiet!

Pasteidzieties iegādāties no nelielā krājuma par izpārdošanas cenām: (DM)

- J. Raiņa — Indulis un Ārija, ies. DM 3,75, broš. . . . . 2,—
- J. Jaunsudrabiņa — Ziema, br. 1,—
- J. Jaunsudrabiņa — Atbalss, br. 1,—
- J. Jaunsudrabiņa — Augšzemnieki, brošēta . . . . 1,—
- J. Jaunsudrabiņa — Stāsti par maziem pilsētniekiem, ies. DM 1,75, brošēta 0,70
- J. Jaunsudrabiņa — Liktenis, ies. 1,—
- I. Grebzdes — Pazemīgā, broš. 1,—
- H. Kraujas — Pīlādžu oga, ies. DM 1,75, brošēta 0,50
- Bērnu bilžu grāmata — Māci mūs, māmulīte, ies. DM 1,40 brošēta 0,70

Atsevišķiem pasūtinātājiem grāmatas izsūtām pēcmaksā.

Atkalpārdevējiem komisijā 15 proc. un pēcmaksā 25 proc. atlaide.

Apgāds „SELGA", (13b) Kempten (Allgäu), Postfach 193. (191)

Latviešu mežkopju biedrība izdevusi sekojošas grāmatas:

Māc. mežkopja J. Ozola
MEŽA PALĪGGRĀMATIŅA MEŽKOPJIEM, TAKSATORIEM UN KOKTIRGOTĀJIEM.

Grāmatu papildinājis inž.-mežk. K. Birnbaums.

Grāmatā ievietotas koku pieauguma, šķirošanas, mērīšanas uc. tabulas un dati. Tā ieteicama meža un kokrūpniecības strādniekiem, kā arī kokmateriālu pircējiem un patērētājiem. 246 lpp., cena (iesietai) DM 6.50.

Prof. Dr. A. Kalniņa
ĶĪMISKĀ MEŽU TECHNOLOĢIJA,
496 lpp., cena DM 12,—.

Māc. mežkopja J. Ozola
MEŽU TAKSĀCIJA UN IERĪCĪBA,
235 lpp., cena DM 3,—.

Grāmatas izsūta uz pēcmaksu, pieskaitot pasta izdevumus.

Pasūtinājumi adresējami A. Zelmenim, (13a) Nürnberg 2, Lager Fischbach. (189)

Vēl dabūjamas Zentas MAURIŅAS esejas

SIRDS MOZAIKA

Broš. DM 4,—; iesieta DM 5,30.

Daugavas Vanagu grāmatn., (13a) Nürnberg 2, DP Camp Valka. (202)

Iznākusi V. Bērtiņas (grāmatas Mājas cepumi autores)

Praktiskā virtuve

Grāmata 176 lpp. bieza ar 647 dažādām receptēm. Cena DM 4,—. Izsūta tikai uz pēcmaksu. Atkalpārdevējiem 15 proc. atlaide. Piepras.: Buchhandlung, Würzburg (13a). Central DP Camp. (194)

IZNĀKUSI

ierobežotā skaitā dipl. māksl.-grafiķa F. Vīksnes grāmata rokdarbiem un aušanai

Latvisku audumu paraugi

Saturā: spilvenu, galdautu, logu aizkaru, sienu segu utt., gatavi paraugi vistīrākā latviešu ornamentikā. Grāmata liela formāta, maksā DM 10,—; atkalpārdevējiem ar uzliktu pēcmksu pastā 20 proc. atlaide.

Pasūt.: F. Vīksne, (13a) Nürnberg 2, DP Lager Fischbach; L. Gulbe, Wawa A. C. R. Post Office, Ontario, Canada; E. Graubica, c/o Mr. J. Cayner R 2, Waynesboro, Va., U. S. A. (193)

S. STARIS, St. Lambert Hall, Weston Spalding, Lincls, England, lūdz atsaukties draugus un pazīstamus no Dundagas. (197)

LIDIJU ŅESTEROVU, dzim. Vidriski, dz. 1904. g. Viļņā, izbraukusi no Latvijas uz Vāciju 1944. g., dzīv. Merseburgā, meklē māsa.

Kam par minēto būtu kādas ziņas — lūdzu ziņot J. Šidlovskim, (24a) Lübeck, Artillerie-Kaserne, Germany. (200)

Vecākā un plašākā grāmatnīca trimdā piedāvā plašā izvēlē

VISUS TRIMDAS IZDEVUMUS!

Lūdzu pieprasīt katalogu! Vācu grāmatas par izpārdošanas cenām!

L. RUMAKA GRĀMATNĪCA, (13a) Nürnberg 2, „Valka"
(190)

ASV REVIDĒS SAVU POLĪTIKU ĶĪNĀ

„Trieciet ratā visus imperiālistus" — Briti tomēr slēdz darījumus ar Maotsetunga valdību

Vašingtonā (B.) — Padodamies ASV politiķu un armijas vadītāju aprindu spiedienam, ASV ārlietu ministrs Ečesons izlēmis revidēt līdzšinējo amerikāņu politiku Ķīnā. Šim nolūkam ārlietu ministrijā nodibināta Ķīnas politikas nodaļa, par kuras vadītāju pagaidām iecelts vēstnieks Džesups. Otrdien Nankingu atstāja ilggadīgais ASV vēstnieks Ķīnā Dr. J. Leitons Stjuarts. Ar to noslēdzas amerikāņu neveiksmīgā politika kopš 1945. g. Bez tam stāvokli saasina komūnistu militārie panākumi ziemeļrietumu un dienvidu Ķīnā. Ofensīva pret Kantonu šķiet neapturama un iespējams, ka komūnisti tiešām augusta mēnesī padzīs nacionālistus no viņu pēdējā atbalsta punkta Ķīnas cietzemē.

Vienlaicīgi ar lielajiem plūdiem, ...s pagājušajā nedēļā Jangtse un ...zeltenās upes krastos bez pajum... atstāja 20 milj. ķīniešu un bija ...magākie kopš 1931. g., sakustējās ...ķīniešu komūnistu armijas ģen. ...ingpiau vadībā. Sešās dienās divi ...nešu atpūtinātās un papildinātās ...rmijas ieņēma visu Huanas pro...nci un gar Hankovas dzelzceļu ta...d neapturami virzās uz Kantonu ...n Hongkongu.

Pēc tam, kad jūlija sākumā Šang...ajā piekāva ASV vicekonsulu un to ...turēja 60 stundas apcietinājumā, ...g. nedēļā vairāk nekā 100 ķīniešu ...lenca ASV ģenerālkonsulātu Šang...jā. Demonstranti izsita logus un ...audēja pakārt konsulu līdz ar vi...em viņa ierēdņiem ja konsuls ne...maksāšot ķīniešiem zaudējumus, ...dus nodarījuši ASV jūrnieki pil...tas aplenkuma dienās. Tagad ...ewsweek (1. 8.) Vašingtonas kores...ondents Veintāls atklāj aizkulises ...tikumiem ap ASV vēstnieku Dr. ...juartu, kas otrdien atstāja zemi, ...ā bija pavadījis vairāk nekā 30 ...dus. Veintāls raksta:

„Pēdējās trīs nedēļās mūsu vēst...ieks Leitons bija komūnistu gūs...knis Nankingā. Jau pēc pirmajām ...ām par komūnistu aģentu ielau...nos vēstnieka namā Nankinas kri...nas dienās, ASV vēstnieku stei...ami atsauca. Komūnisti Leitonam ...mēr nedeva izbraukšanas atļauju. ...nieši aizbildinājās ar to, ka viņiem ...rētu rasties zaudējumi, ja Leitons ...zbrauktu un nesamaksātu parādus. ...nam pieprasīja galvojumu no pa...stamiem ķīniešu tirgotājiem. Tie ...ēmās Leitona parādu garantiju. ...šingtona visu laiku pūlējusies gan ...a oficiāliem, gan neoficiāliem ce...em atbrīvot mūsu vēstnieku. Tā ...situācija bez precedenta ASV vēs...rē. Mazāki ASV ierēdņi pagātnē ...kārt tikuši aizturēti Padomju sa...enības satelītzemēs. Tāpat bijuši ...rāki rupjas apiešanās gadījumi ar ...su ierēdņiem Tālajos austrumos, ...ī vēstnieki, kas ir personīgi ...vienoto valstu prezidenta pār...āvji, nekur līdz šim nav tikuši aiz...rēti. Tie varējuši savus postenus ...stāt pēc pašu gribas. Dr. Stjuarta ...rpgadījumā ASV ārlietu ministri... bija tikai divi iespējamas izšķir...as: vai nu sūtīt uz komūnistu ...nu soda ekspedīciju, sastāvošu no ...lem gaisa un jūras spēkiem, vai ...norīt šo apvainojumu, zaudējot ...u prestižu Tālajos austrumos. ...rsteidzošā kārtā liels skaits vado... ārlietu ministrijas darbinieku ...lsoja par pirmo — bruņotu ganda...jumu."

„Dr. Stjuarta bēdīgie piedzīvojumi ...daļai ir viņa paša vaina," saku ...ewsweek. „Viņš bija novērtējis ...nas komūnistus nepareizi un pār...atis situāciju, kurā pats atradās. ...omūnistiem tuvojoties Nankingai, ...š vēlējās palikt pilsētā, būdams ...rliecināts, ka viņam izdosies nodi...nāt labu kontaktu ar komūnistu ...doņiem. Starp tiem laba tiesa ir ...j. Jenčingas universitātes absol...enti, kuriem pirms 20 gadiem Dr. ...juarts bija rektors. Viņš ziņoja uz Vašingtonu, ka ķīniešu tradicijas ieaudzinājušas cienību pret saviem vecajiem skolotājiem un ka viņš uz šīs bazes cer atrast kopēju valodu ar jaunajiem Ķīnas kungiem. 73 g. g. vēstnieks dziļi vīlās. No viņa bijušajiem skolniekiem viņu aplenktajā vēstniecībā apmeklēja tikai viens vienīgs bij. Jenčingas absolvents un tas pats izmantoja satikšanos, lai savu sirmo skolotāju izlamātu par „amerikāņu imperiālistu" un „strādnieku šķiras ienaidnieku". Komūnisti Dr. Stjuartam arī paskaidroja, ka attiecību uzlabošanai starp komūnistu Ķīnu un ASV iniciātīvai jānāk no Vašingtonas."

Informētas aprindas Vašingtonā, kā ziņo NBC korespondents, uzskata Dr. Stjuarta neveiksmes Ķīnā par tipiskām visai amerikāņu politikai dzeltenā pūķa zemē. Tiklab Lielbritānija, kā arī Padomju savienība, pat no tīri formāla viedokļa, rīkojušās pareizāk un veiklāk par amerikāņu diplomātiem. Tā, piem., krievi savam pie Čangkaišeka akreditētajam vēstniekam deva rīkojumu sekot nacionālistu valdībai uz Kantonu, no kurienes Maskavas emisārs pirms 6 nedēļām atgriezās Kremlī bez trokšņa un uztraukumiem. Tāpat ar Maskavas savlaicīgu rīkojumu darbību Nankingā izbeidza TASSa aģentūra un padomju informācijas birojs. Lai gan nevienam nav ne mazāko šaubu, ka Maskavai ir pietiekami daudz aģentu un aģentūru, kas turpina slēgto biroju darbību, formāli un pēc protokola Maskava rīkojusies nevainojami.

Arī briti, šķiet, panākuši modus vivendi ar Ķīnas komūnistiem. Lai gan sestdien un svētdien visa angļu prese gavilēja par savā laikā pie Nankingas sašautās un pusnogremdētās korvetes Ametist dēkaino izbēgšanu no komūnistu aplenkuma, ievērojamākais angļu vairumtirdzniecības aģents Ķīnā Metesons pag. nedēļā noslēdzis pirmos formālos darījumus ar Maotsetunga valdību par tirdzniecības turpināšanu visos ieņemtajos apgabalos. Metesona firma jau atvērusi filiāles Tientsinā, Šanghajā un Peipingā un apgādās komūnistus ar visām nepieciešamajām mašīnām un pat satiksmes lidmašīnām. Izrādās, ka komūnisti sevišķi ieinteresēti gaisa līniju darbības turpināšanā un vēlas, lai British Imperial Airways un citas starptautiskas sabiedrības turpinātu kārtējos lidojumus. Amerikāņi par Metesona aktīvitāti ļoti sašutuši. ASV ārlietu ministrija pag. nedēļā oficiāli paziņoja amerikāņu gaisa transporta sabiedrībām, ka komerciālu darījumu uzturēšana ar Ķīnas komūnistiem ir nevēlama.

Par pašu Ķīnas komūnistu polītiku neviens nešaubās. 26. jūlijā Ķīnas komūnistu centrālā izpildkomiteja publicējusi oficiālo saukļu sarakstu propagandas plakātiem. Šeit daži paraugi: „Ķīnai un Japānai vienoti jācīņās pret ASV okupāciju" . . . „Veiciniet Ķīnas un Padomju savienības draudzību" . . . „Par Ķīnas un Maskavas sadarbību pret kaŗu un agresiju Āzijā" . . . „Lai iznīcinām Čangkaišeku un viņa perēkli Formozu" . . . „Trieciet ratā visus agresorus un imperiālistus".

Angļu karakuga drāmatiska bēgšana

Londonā (BBC). — Angļu admirālitāte svētdien paziņoja, ka fregatei Ametists, ko aprīlī sašāva ķīniešu komūnistu artilerijas Jangtse upē, laimīgi izdevies izbēgt un pievienoties britu eskadrai Jangtse upes grīvā.

Komūnisti bija aizturējuši angļu kaŗa kuģi un prasīja no tā komandieŗa rakstisku apliecinājumu, ka pie sadursmes ar ķīniešiem vainīgi paši angļi. Kuģa komandieris šādu apliecinājumu atteicās parakstīt, bet pieprasīja izlaist viņu no ostas. Kad triju mēnešu sarunas nebija devušas nekādus panākumus, admirālitāte atļāva kapteinim doties ceļā uz jūru arī bez ķīniešu atvēles un apsardzības.

Piektdienas vakarā Ametists, virzoties aiz kāda preču tvaikoņa, atstāja savu enkurošanas vietu un devās lejup pa Jangtse upi. 220 km gaŗajā braucienā līdz upes grīvai kuģi divreiz apšaudīja ķīniešu krasta baterijas. Angļi uz šiem uzbrukumiem atbildēja, saceļot komūnistos lielu sajukumu. Tumsā un satraukumā ķīnieši sašāva paši savu kaŗa kuģi. Sevišķi riskanta bija izlaušanās kādam upes aizsprostam jūras tuvumā.

Braucienu 1500 to lielais kaŗa kuģis veica pilnīgā tumsā bez loča un bez zaudējumiem un bojājumiem pievienojās pārējiem eskadras kuģiem, kas to sagaidīja. Karalis un premjērs Etlijs nosūtījis kuģa komandierim un komandai sirsnīgu apsveikumu par šī riskantā brauciena sekmīgo veikšanu.

DAŽOS VĀRDOS

Pazīstamais vācu emigrantu rakstnieks Tomass Manns pēc Frankfurtes apmeklēšanas, kur viņš Sv. Paula katedrālē runāja par Ģēti, ieradies Veimārā, lai saņemtu viņam piešķirto „Ģētes prēmiju". Kad bija kļuvis zināms, ka Manns apmeklēs arī Vācijas padomju joslu, Vācu līga cīņai par cilvēku tiesībām atklātā vēstulē aicināja viņu apmeklēt arī Buchenvaldes koncentrācijas nometni, kurā smok un arī jau miruši desmitiem tūkstošu vāciešu. Manns Buchenvaldi apmeklēt atteicies.

Pirmdien pagāja gads, kopš Francijā pie varas Kēja kabinets. Tas ir pirmais gadījums pēc Francijas atbrīvošanas, kur kāda valdība tik ilgi pretojas opozicijas uzbrukumiem. Sagaida, ka valdībai tomēr nāksies sastapties ar jaunām grūtībām vēl pirms parlamenta sanākšanas, kas nolikta uz 14. oktobri.

Pasaules bankas direkcija nolēmusi vēl šo mēnesi deleģēt uz Jugoslaviju 6 vīru komisiju, lai tur uz vietas noskaidrotu jautājumu par 50 milj. dolaru liela aizdevuma piešķiršanu Tito valdībai. Amerikāņu finanču ekspertu apciemojumu ierosinājis pats maršals Tito.

Lai salauztu ogļraču streiku, Austrālijas valdība pavēlējusi 1600 bruņotiem kaŗavīriem okupēt ogļraktuves. Tas ir pirmais gadījums Austrālijas vēsturē, kur valdība šādā kārtā iejaucas konfliktā starp darba ņēmējiem un uzņēmējiem. Raktuvju okupēšanas laikā notikušas daudz **sadursmes starp streikotājiem un policiju.**

Amerikāņus brīdina atstāt Ķīnu

Kantonā (C.) — ASV konsulāts ...antonā nedēļas sākumā izsūtījis ...ziņojumu visiem ASV pilsoņiem ...stāt 4 Dienvidķīnas provinces un ...antonas pilsētu „kamēr nav par ...lu". Pretstatā nomierinošajam un ...ivajām ziņām par komūnistu hu...ānu un pieklājīgo izturēšanos pret ...zemniekiem, kādas dažas dienas ...r Nankingas un Šanghajas kri...šanas parādījās presē, šoreiz ASV ār...ietu ministrija konsulāta brīdinā...mam pievienojusi norādījumus, ...amerikāņiem jārēķinas „ar ko...ūnistu nežēlībām, necilvēcībām un ...jāšanām."

Kantonā joprojām atrodas ap 700 ...merikāņu, bet Honkongā pēc AP zi...ām — 1140. Šanghajā iesprūduši 1580 ...SV firmu pārstāvji un ierēdņi, kas ...kavējās pilsētu atstāt, jo komūnisti ...izplatīja nomierinātājas baumas. Kā ...tagad Vašingtonas vadošās aprindas ...skata, ķīniešu komūnisti vienam ...ārzemniekam izbraukšanas atļauju ...nedodam, tai pat laikā ierobežojot viņu ...darbību un pat pakļaujot dažādām ...policiskām šikanēm.

Jauna liecība par komūnistu darbību ASV

Vašingtona (SS). — Senāta juridiskā apakškomisija publicējusi jaunus materiālus par komūnistu pagrīdes darbību Savienotajās valstīs. Jau 10. maijā bij. komūniste Rute Fišere, izraidītā G. Eislera māsa, kas 1926. gadā pārrāvusi sakarus ar partiju un tagad ir ASV pilsone, sniegusi senāta komisijai svarīgu liecību par komūnistu aģentu sastāvu un darbību.

Fišere apgalvojusi, ka komūnistu spiegu centrāles darbinieki ierodoties Savienotajās valstīs kā padomju diplomātisko, konsulāro un citu delegāciju darbinieki. Pēdējos gados tiem vēl pievienojušies padomju satelītvalstu tādi paši pārstāvji. Padomju aģenti pratuši iekļūt arī starptautiskajā bēgļu organizācijā (IRO) un pat ASV kaŗa resora izlūkošanas aparātā. Varot pilnīgi noteikti apgalvot, ka katrā padomju iestādē Amerikā darbojoties arī viņu slepenās policijas šūniņa.

Šo aģentu vadība Amerikā koncentrēta trīs vai piecu spiegošanas speciālistu rokās, kas, izmantojot savas diplomātą tiesības, izvērtē iegūto informāciju un diplomātiskā pasta saiņos to pārsūta uz Maskavu.

Fišere apgalvojusi, ka daudz padomju aģentu iecejojuši Amerikā sevišķi starp 1939. un 1941. g. kā polītiski bēgļi. Bēgļi, kas pēc 1945. g. ieradušies Savienotajās valstīs, tomēr visumā esot „godīgi ļaudis". Polītiskos jautājumos kopā ar komūnistiem ejot arī pazīstamais vācu emigrantu rakstnieks Tomass Manns.

Pretamerikāniskās darbības izmeklēšanas komisija saukusi pie atbildības kādu bij. ASV ārlietu ministrijas darbinieci Dženi Kīniju, kas tagad strādā UN sekretāriātā. Uzskata par pierādītu, ka viņa 1946. g., atrodoties dienesta komandējumā Vācijā, tur iepazinusies ar krievu komūnistiem un uzņēmusies sakarnieka pienākumus dažādu materiālu pārvešanai amerikāņu komūnistiem.

Meklojs brīdina no antisemītisma

Heidelbergā (A.) — ASV augstais komisārs Džons Meklojs pirms izlidošanas uz Savienotajām valstīm sestdien ieradās žīdu centrālkomitejas un palīdzības organizāciju konferencē Heidelbergā. Savā runā Meklojs teica, ka amerikāņu okupācijas varas spēkos neesot iespējas mainīt vācu tautas mentālitāti. Toties ASV vara gādāšot par to, lai žīdi būtu šeit drošībā un pasargāti. Nekādus ekscesus pret vajāto minorītāti amerikāņi nepielaidīšot. Meklojs vēl uzsvēra, ka žīdu jautājums viņu personīgi interesējot un tāpēc arī viņš jau savas darbības pirmajās dienās esot ieradies žīdu organizāciju kongresā.

„Frankfurter Hefte" izdevējs Dr. Kogons arī nolasīja referātu par vāciešu un žīdu attiecībām. Hitlers īsā laikā esot iznīcinājis lielāko žīdu tautas daļu Eiropā. Aušvicā un citur esot nogalināti 5 miljoni žīdu. Pēc šīs Hitlera varmācības pār žīdiem vācu tautai esot tagad jāgādājot par to, lai triumfētu cilvēcība.

Mekloja vārdus vācu prese sniedz bez komentāriem. Ar to vien jau izteikta īpatnejā nostāja, kāda pašreiz vāciešiem ir žīdu jautājumā. Šķiet, ka ASV augstā komisāra apmeklējums Heidelbergā ir ar iekšpolītisku nozīmi, jo viņa priekšgājējs ģen. Kleijs cieši sadarbojās ar žīdu organizācijām un, aizbraucot, ziņoja par augošo antisemītismu pēckaŗa Vācijā.

Britu kontrolkomisija savā pēdējā mēneša biļetenā konstatē, ka kopš Berlīnes blokādes atcelšanas vairojusies krievu inspirētā vāciešu „nacionālā fronte". Dažādas nelegālistu organizācijas attīstot rosīgu darbību, būdami neapzinīgi aģenti Maskavas rīcībā. Komūnisti izmantojot vācu nacionālistus savu mērķu sasniegšanai.

ASV pietiek atombumbu un urāna rūdas

Vašingtona (C). — Atomkomisija publicējusi 1949. g. pirmo 6 mēnešu darbības ziņojumu. Tanī teikts, ka atombumbu ražošana pašreiz sasniegusi augstāko līmeni, un spēcīgākais ierocis tiekot sērijveidīgi ražots ASV privātrūpniecības trestos un valsts uzņēmumos. Bez tam pēdējā laikā **ASV territorijā atrasti „milzīgi urāna rūdas krājumi"**, kas gan esot mazvērtīgāki nekā Kongo vai Kanādas rūda, bet kaŗa gadījumā pilnīgi nodrošinot atombumbu ražošanu. Ziņojumā piebilsts, ka atomenerģijas izmantošana civīlām vajadzībām un kā dzinējs lidmašīnās, kuģos un citos satiksmes līdzekļos vēl esot **neatrisināts jautājums.**

„ASV robežas ir pie dzelzs aizkara", saka Vašingtona

Beidzies laiks, kad par Padomju savienību runāja tikai aplinkus

Vašingtona (A.) — ASV polītika iezīmējas arvien skaidrāk. Pēc prezidenta Trumena 19. jūlija runas masoņu ložas jubilejā Čikagā un pēdējiem ārlietu ministra Ečesona paskaidrojumiem senātā par Padomju savienības bruņošanās tempu un iespējamo agresiju Eiropā, tagad, kā vēstīja NBC pirmdienas raidījumā, komentātors Pīrsons un Kanādas radiosabiedrību spīkers Ņikolets, Vašingtonā lietošanā parādījusies jauna terminoloģija. Tā izsakāma divi saukļos: „ASV robežas ir pie dzelzs priekškara" un „dzelzs priekškara aplenkums".

Vašingtonas polītiskajās aprindās pēdējo nedēļu neparastā rosība atbalsojas arvien asākajā valodā pret Padomju savienību. Tiklab radio raidījumos, kā arī Vašingtonas korespondentu ziņojumos uzsvērts, ka beidzies tas laiks, kad par Padomju savienību un tās darbiem runāja tikai „caur puķēm". Jau pēc Ečesona atgriešanās no Parīzes konferences tonis strauji mainījās. Kā to aizrādīja pats Ečesons, teikdams, ka pēdējā konference ar Višinski bijusi galvenokārt izcila ar drastiskajiem salīdzinājumiem un lietu saukšanu patiesajos vārdos. Bez šīs dialektikas attīstības noskaņojums Vašingtonā mainījies galvenokārt aiz tīri reāliem faktiem, kādi bijuši uzskaitīti pēdējos aizsardzības ministra Džonsona un triju ieroču šķiru ziņojumos par bruņošanās attīstību Padomju savienībā un tās satelītvalstīs.

Zīmīgi savu jaunāko polītisko apskatu iesāk arī 1. augustā Newsweek ar teikumu: „Savienotās valstis kaļ dzelzs stīpu apkārt dzelzs aizkaram. ASV nav citas alternātīvas. Trūmena vārdiem, ka Padomju savienība kopš 1917. gada slēgusi nolīgumus ar citām valstīm tikai tādēļ, lai tos lauztu, diemžēl, ir dziļa patiesība. ASV tādēļ izlēmušas, ka tām nepieciešams uzņemties brīvo demokratiju vadību un radīt pietiekami daudz reāla spēka, lai nodrošinātu pasaules mieru. Ja mēs tā nedarītu, tad mums vajadzētu ievilkties kā gliemežiem savās čaulās un gaidīt, kad pienāks pasaules gals, kas būtu arī mūsējais."

Lai gan republikāņu senātori ar Džonu Fosteru Dallesu priekšgalā apšauba, vai Rietumeiropas apbruņošanai jāizdod 1450 miljoni, Trūmena prasību izpildīs, ja vien kongress vasaras atpūtu uzsāks vēlāk nekā paredzēts un tam būs iespējams iepazīties ar štābu priekšnieku ziņojumu par Eiropas apmeklējuma rezultātiem. No tā būs atkarīgi balsojumi. Triju ieroču šķiru štābu priekšnieku atgriešanos Vašingtonā sagaida pēc 10 dienām. Tad būs zināmi arī Eiropas aizsardzības padomes un triju Rietumeiropas valstu bloku — Vidusjūras, Beneluksa un Skandināvijas — atzinumi par nepieciešamākajiem ieročiem un vājākajām vietām aizsardzībā pret Maskavas agresiju.

Vašingtonā vērotāji atzīmē arī kādu citu polītiski iezīmīgu aizkulišu spēli, kas var ietekmēt ASV ārpolītiku, it īpaši Āzijā. Harijs F. Kerns „The Periscope" norāda uz saasinātām attiecībām starp jauno ASV aizsardzības ministru Džonsonu un ārlietu ministru Ečesonu. „Ja prezidents Trumens drīzumā nesaskaņos šo abu ministru viedokli — saka Kerns, — tad šis konflikts eksplodēs Vašingtonas un Ņujorkas preses pirmajās lappusēs. Ārlietu ministrijas ierēdņi žēlojas, ka aizsardzības ministrs Džonsons nemitīgi jaucoties Ečesona darīšanās, pār visām lietām censdamies iegalvot, kā būtu jāvada ASV polītika Ķīnā."

Arī Maršals prasa ieročus Rietumeiropai

Vašingtona (B). — Bijušais ASV ārlietu ministrs un sabiedroto augstākais virspavēlnieks otrajā pasaules kaŗā ģen. Maršals pirmdien liecināja ASV senātā par Trūmena ieroču programmas lietderību. „Pašreizējā pasaules situācijā, teica Maršals, mums bez kavēšanās un samazinājumiem jāapgādā Rietumeiropa ar ieročiem, kā to paredz ASV prezidenta plāns. Ja 1939. g. Savienotās valstis būtu ar līdzīgu aizdevumu nodrošinājušas Eiropas drošību, ASV būtu ietaupījušas 50 biljonus dolaru, simtus tūkstošus kritušo un bezgalīgas ciešanas visā pasaulē."

Ģen. Maršala runa bija pēdējā senāta komisiju priekšā. Pirms viņa par Trūmena programmu bija iestājies ārlietu ministrs Ečesons un ASV augstākie militāro štābu priekšnieki. Vašingtonas vadošās aprindas pēc BBC ziņām sagaida, ka opozīcija ieroču programmai būs vēl mazāka nekā Atlantijas pakta ratificēšanai.

Ģen. O. Bredlijs iepazīstina...

(Turpinājums no 1. lpp.).

tika pieredzējusi tādu attīstību, kas normālos laikos būtu prasījis gadsimta ceturksni."

*

Kongress, kam vajadzēja aiziet vasaras brīvdienās 31. jūlijā, nolēmis darboties vēl vienu mēnesi. Šis lēmums pamatots ar to, ka ASV formāli atrodas arvien vēl kaŗa stāvoklī, jo vispārējs miera līgums joprojām vēl nav noslēgts. Darbības pārtraukšana 31. jūlijā turpretim esot obligāta tikai miera laikā.

Raksturīgi šinī sakarībā ir ASV armijas izlūkošanas dienesta bij. priekšnieka ģen. Donovana vārdi amerikāņu rezerves virsnieku kongresā, ka pašreizējais aukstais kaŗš patiesībā ir karstāks par karstu. Amerikāņi uz auksto kaŗu Eiropā visumā raugoties pārāk vieglprātīgi. „Man pašam šķiet," teica ģenerālis, „ka tur karstāk nekā ellē". Donovans atzinis, ka amerikāņi daudz uzmanības gan pievērsuši ieročiem, bet mazāk domājot par pašu kaŗošanu.

IZRAĒLA NEGRIB AĢITĒT PRET PADOMJU SAVIENĪBU

Telavīva (C.) — Izraēlas oficiālais radiodienests otrdien ziņoja, ka ASV žīdu līgas izplatītās ziņas par žīdu vajāšanām un deportācijām Padomju savienībā neatbilst patiesībai. Izraēlas ārlietu ministrijā paskaidrots, ka jaunā žīdu valsts vēloties „turēties sāņus no visām pret Padomju savienību vērstām demonstrācijām un tai nedraudzīgu ziņu izplatīšanas". Turpat uzsvērts, ka Izraēlas valdībai nav nekādu pierādījumu par pasaules presē publicētajām 400 000 žīdu deportācijām uz Sibiriju un Centrālāzijas **tuksnešu apgabaliem.**